

ΒΙΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ: ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ο ΣΚΥΘΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Άγιος Ευθύμιος ο Μέγας διά της προσωπικότητος αυτού, συνετέλεσεν εις την ανύψωσιν του εν Παλαιστίνη μοναχικού βίου. Ο υπό του Μεγάλου Ιλαρίωνος εισαχθείς εξ Αιγύπτου Σκητιωτικός βίος εβελτιώθη μεν υπό του Αγίου Χαρίτωνος διά του Λαυρεωτικού βίου, αλλά διά της υπό του Μεγάλου Ευθυμίου ιδρύσεως του Κοινοβίου, όπερ μετεχειρίσθη ως εισαγωγήν του Λαυρεωτικού, ο μοναχισμός εν Παλαιστίνη έφθασεν εις την απaráμυλλον εκείνην ακμήν κατά τον Ε΄ αιώνα. Ελέχθη ότι μοναχισμός δεν απαντάται εν Παλαιστίνη προ του Αγίου Ιλαρίωνος` εν τούτοις όμως υπάρχει μία γνώμη ότι εν γένει ο μοναχικός βίος έχει την αρχήν αυτού εκ των πρώτων Χριστιανών των Ιεροσολύμων, ασφαλώς δε, εκ των ασκητών των πρώτων αιώνων της Εκκλησίας, οίτινες διάγοντες βίον θεοφιλή και ασχολούμενοι εν τη μελέτη των Γραφών, εγένοντο οι πρόδρομοι του μοναχικού βίου. Ο Ευσέβιος αναφέρει τρεις Παλαιστινούς ασκητάς, κομισαμένους τον μαρτυρικών στέφανον κατά τον επί Μαξιμιανού διωγμόν, εν Καισαρεία της Παλαιστίνης` κατά τον αυτόν περίπου χρόνον απαντώνται αναχωρηταί ή ασκηταί, κρυπτόμενοι, συνεπεία των διωγμών, εν τοις παρά την Νεκράν θάλασσαν σπηλαίοις. Των εν ταις ερήμοις φευγόντων ασκητών ``εκ μακρού τον φιλόσοφον ασπαζόμενος βίον`` ο επίσκοπος των Ιεροσολύμων Νάρκισσος [185-212] συνεπεία συκοφαντίας ``διαδράς παν το της Εκκλησίας πλήθος, εν ερημίαις και αφανέσιν αγροίς λανθάνων, πλείστοις έτεσιν διέτριβεν`` [Ευσ. Εκκλη. Ιστορ. Στ΄. 6]. Περισσότεραι ειδήσεις δεν διεσώθησαν περί του προ του Αγίου Ιλαρίωνος μοναχισμού εν Παλαιστίνη. Αλλά ήδη εν Αιγύπτω διά των μεγάλων ερημιτών Πατέρων συστηματοποιηθείς ο μοναχικός βίος και θαυμασθείς επί αυταπαρνήσει ταχέως διεδόθη εις πάσας τας χώρας` αι θεωρίαί αυτού έκτοτε ήσαν ο γνώμων εν τω μοναχισμώ. Και εν αυτώ τω πρωτοτύπω άλλως δε συστήματι του Λαυρεωτικού βίου των Παλαιστινών μεγίστην επίδρασιν έσχεν ο Αιγυπτιακός μοναχισμός. Τούτου εισηγητής εν Παλαιστίνη εγένετο ο Άγιος Ιλαρίων [305 ή 307]. Ο βίος, ον διήγεν ούτως εν τη παρά την Γάζαν ερήμω, ήτο απομίμησις του βίου του Μεγάλου Αντωνίου, ούτινος διετέλεσε μαθητής, και έφερε Σκητιωτικήν μορφήν, εστερείτο όμως της αυστηρότητος και της απολύτου ησυχίας εκείνου, διότι ούτος διήγε πλησίον κωμών. Ουχ ήττον όμως επέδρασεν ευεργετικώτατα παρά τοις κύκλω εθνικοίς ικανούς εκ τούτων προσελκύσας εις τον χριστιανισμόν.

Ο εξ Ικονίου Άγιος Χαρίτων, σύγχρονος των του Αγίου Ιλαρίωνος, συνέστησε τον Λαυρεωτικόν βίον, ρυθμίσας δε τα κατ` αυτόν συνετέλεσεν εις την ανάπτυξιν του μοναχικού βίου κατά εν βήμα επί τα έμπροσθεν. Διά του Λαυρεωτικού βίου ικανοποιούνται και οι μοναχοί εκείνοι οι έχοντες τάσιν προς την έρημον, διότι και ενταύθα έκαστος εν τω ιδίω κελλίω, μακράν των άλλων βλεμμάτων, ηδύνατο να αγωνισθή ως και εν τη ερήμω. Υπό την εποπτείαν του ηγουμένου της Λαύρας των ενταύθα μοναχός και παιδαγωγούμενος, κατά μικρόν εξησκείτο εν τη αρετή. Ότε δε απήρχετο, κατά τον χρόνον των νηστειών, εν τη ερήμω, ήτο ήδη κατηρτισμένος και δεν παρεσύρετο υπό των ιδίων παθών. Διά του βίου τούτου προελήφθησαν αι εν ταις ερήμοις πτώσεις των μοναχών εκείνων των άνευ προηγουμένης παιδαγωγίας και όλως ακαταρτίστων, οίτινες μόνον εφόδιον έχοντες τον πρόσκαιρον ζήλον, και συνεπώς μη δυνάμενοι κατισχύσαι εαυτών, οι μεν υπέστρεφον εις τον κόσμον, οι δε κατέληγον εις παραλόγους θεωρίας. Τας αποτυχίας τούτας έχοντες υπ` όψιν κα θέλοντες ίσως την συγχώνευσιν του

ερημιτικού εν τω Λαυρεωτικώ βίω συνέστησαν τούτον οι Παλαιστίνοι Πατέρες όστις αναπτυχθείς βραδύτερον διά του Μεγάλου Ευθυμίου, ιδίως διά της εισαγωγής του κοινοβίου, ένθα πρώτον παιδαγωγούμενοι οι αρχάριοι, ύστερον μετ' αρκετήν δοκιμασίαν ελάμβανον την άδειαν της εις την λαύραν εισόδου, επεκράτησεν οριστικώς εν Παλαιστίνη. Ο Άγιος Ευθύμιος εγεννήθη εν τη της Αρμενίας Μελιτηνή τω 377 εξ αποκαλύψεως. Τριετής αφιερώθη τω Θεώ, παραδοθείς Οτρηϊώ τω της πόλεως επισκόπω, όστις ανέθετο την παιδαγωγίαν αυτού τοις αναγνώσταις Ακακίω και Συνοδίω, οίτινες ``επί ευγενεία και σωφροσύνη συνέσει διαπρέποντες, προς τη θεία Γραφή και την έξω παιδείαν όντες ησκημένοι, επαίδευσαν τούτον ακροτάτην ευσέβειαν``. Το υπέρ ηλικία πρόθυμον και η πεφωτισμένη διανοία του Ευθυμίου διήγειραν τον θαυμασμού του διδασκάλου αυτού Ακακίου, ον κατά πάντα μιμούμενος ο Ευθύμιος ``ουδόλως εποιείτο μνειάν ποικίλης τροφής, ουδέ εφίετο κενής δόξης``. Εν τη Εκκλησία ευρισκόμενος παράστατο ``εν απερισπάστω καρδία, εν αμετεωρίστω νοΐ, και μετά κατανύξεως`` τον δε άλλον χρόνον εσχόλαζεν εν ψαλμωδία και προσευχή ``και ταις των θείων λογίων αναγνώσεσι διανυκτερεύων και διημερεύων``. Ούτως ασκούμενος, κατόρθωσε την ``από γλώσσης εγκράτειαν, την τελείαν ακτημοσύνην, και την αληθινήν ταπείνωσιν``. Σοφίσασα δε αυτόν ούτως η του Θεού οικονομία, ανέδειξεν ονομαστόν και περιβόητον, αφίκετο δε επί των αρετών τελειότητα` όθεν ``χειροτονείται ακουσίως πρεσβύτερος``, και ανατίθεται αυτώ ``το προΐστασθαι των κατά πόλιν μοναστηρίων και ασκητηρίων``. Θεωρήσας όμως την φροντίδα ταύτην εμπόδιον της αρετής, αναχωρεί τω 29 έτει 406] της αυτού ηλικίας εις Ιεροσόλυμα` προσκυνήσας δε πάντας τους σεβασμίους τόπους, και ``τοις κατ' έρημον θεοφόροις πατράσι παραβαλών και ωφεληθείς εκ της εκάστου πολιτείας``, επιστρέψας κατώκησεν εν τινί αναχωρητικώ σπηλαίω της λαύρας Φαράν, ένθα εργαζόμενος την ``σειράν, προς το μη επιβαρήσαι τινά, αλλά και τω χρεία έχοντι μεταδιδόναι`` ετρέφετο εκ του ιδίου κόπου. Ούτως απαλλαγείς πάσης γηϊνης μερίμνης εφρόντιζε πως αρέσει Θεώ, ως άριστος γεωργός τας ακάνθας των παθών προρριζους εκτέμνων και των αρετών επιμελούμενος. Ενταύθα συνεδέθη διά φιλίας μετά γείτονος τινός συνασκητού Θεοκτίστου καλουμένου, ομογνωμόνος αυτώ εν πάσι, μετά του οποίου απήρχετο εν τη ερήμω κατά τον καιρόν της τεσσαρακοστής, ``πάσης ανθρωπίνης συναναστροφής χωριζόμενοι, ομιλείν τω Θεώ ποθούντες εν ησυχία διά της προσευχής``, διέμενον δε μέχρι της των Βαΐων εορτής. Ούτω διήλθον εν Φαράν πέντε έτη [406-411].

Αλλά ο διά τοσούτων αρετών κεκοσμημένος Ευθύμιος, δεν ήτο δυνατόν να διέλθη τον βίον αυτού εν αφανεία εν τω της Φαράν σπηλαίω, διότι ην προορισμένος δι ευρείαν δράσιν διά της θείας Προνοίας. Αναχωρήσαντες εκ της Φαράν ο Ευθύμιος και Θεόκτιστος τη 11 Ιανουαρίου 411, και απερχόμενοι ως συνήθως εν τη ερήμω, εύρον εν χειμάρρω τινί [νυν Ουάδη Δαμπόρ] σπήλαιον κρημνώδες, αλαλίαν κατάλληλον τω σκοπώ αυτών, ένθα και διήλθον τας ημέρας της Τεσσαρακοστής. Ευχαριστηθέντες δε διά της του τόπου ησυχίας, δεν επέστρεψαν εις Φαράν, αλλ' έμειναν ενταύθα επ' αρκετόν, ουδενός τα κατ' αυτούς γινώσκοντος. Αργότερον μαθόντες την διαμονήν αυτών οι εκ Φαράν Πατέρες, ερχόμενοι επεσκέπτοντο αυτούς` δύο δε εξ αυτών Μαρίνος και Λουκάς καλούμενοι προσετέθησαν τη συνοδία αυτών. Μετά μικρόν προσήλθον και έτεροι εκ του κόσμου, ελकुσθέντες διά του εναρέτου βίου και της διδασκαλίας του Ευθυμίου, τους οποίους δεχόμενος, παρέδιδεν υπό την προστασίαν του Θεοκτίστου, μόλις μετά πολλών παρακλήσεων δεχθέντος τούτο, μηδέν δε ποιούντος άνευ της γνώμης του Ευθυμίου. Πληθυνθέντων των αδελφών εσκέπτοντο ίνα συστήσωσιν λαύραν ενταύθα` το απόκρημνον όμως του τόπου επειδή εκώλυε τους αδελφούς ίνα έρχονται εν καιρώ νυκτός εις την Εκκλησίαν, συνέστησαν κοινόβιον. Λεπτομέρειαι σαφείς δεν διεσώθησαν περί του κοινοβίου τούτου, του πρώτου εν Παλαιστίνη. Εκ των σωζομένων όμως ειδήσεων βλέπομεν επίδρασιν ενταύθα του Αιγυπτιακού

κοινοβιακού μοναχισμού. Παρ' Αιγυπτίους απηγορεύετο το λαλείν εν τη Εκκλησία και τη τραπέζη, το αυτό παρήγγειλε και ο Ευθύμιος τοις υπ' αυτόν μοναχοίς. Εδίδασκε τους ήδη αποταξαμένους μη έχειν ίδιον θέλημα, και εν πρώτη τάξιν τηρεῖν την ταπεινοφροσύνην και την υπακοήν, αναμένειν αεί την ώραν του θανάτου, και την φοβερὰν ἡμέραν της κρίσεως· φοβείσθαι την απειλήν του αιωνίου πυρός ποθεῖν δε της δόξας της βασιλείας των ουρανών· ως όπλα του μοναχού υπεδείκνυε την μελέτην, την διάκρισιν, την σωφροσύνην και την κατά Θεόν υπακοήν. Τοις νεωτέροις μοναχοίς ιδίως συνίστα ``προς τη ένδον φυλακή και σωματικώς κοπιάν`` εν τω εργοχείρῳ, και ταις λοιπαῖς εργασίαις του κοινοβίου. Ο Άγιος Σάββας 10 έτη διεμείνας ενταύθα [457-467] διαφόρως εδοκιμάσθη εν πάσι τοις διακονήμασιν ``υδροφορών και ξύλα κομίζων, και πάσι διακονούμενος και γεγονώς επί ικανόν χρόνον βουρδουνάριος, και άλλας διακονίας εγχειρισθείς`` και των άλλων αδελφών ``προς εν φορτίον μανουθίων [=θάμνων] κοπτόντων εν τη ερήμῳ... αυτός τρία καθ' ἡμέραν κόπτων απεκόμιζε τω κοινοβίῳ [Βίος Αγ. Σάββα, κεφ. Η'. Βραδύτερον εν τοις κοινοβίοις του θείου Σάββα, όστις ``διά σπουδής παντοίως ηκολούθει τη του Μεγάλου Ευθυμίου διαγωγή προς τω σωματικῷ κόπῳ [οι αρχάριοι] εμάνθανον το ψαλτήριον και τον της ψαλμωδίας κανόνα, και την μοναχικήν ακρίβειαν`` [αυτόθ. Κεφ. Ια], υπό γηραιών μοναχών.

Ο ιστορικός Ευάγριος ως εξής περιγράφει τα του Παλαστινείου κοινοβιακού βίου της υπ' όψει ἡμῶν εποχής. ``Οι μεν γαρ αγεληδόν ζώντες [εν κοινοβίοις] ουδενί των εις γην βριθόντων κρατούνται· ου χρυσός γαρ αυτοίς εστί. Τις δ' αν φαῖν χρυσός, ότε ούτε ιδική τις εσθής, , ουδέ τι των εδωδύμων; Ο γαρ νυν τις αμπέχεται τριβώνιον ή εξωμίδα, τούτο μετά σμικρόν έτερος αμφιέννυται, ως και την των πάντων εσθήτα ενός είναι δοκείν, και την ενός απάντων. Και κοινή τράπεζα παρατίθεται, ουκ όποις κεκαρυκευμένα, ουδέ τινί των άλλων εδεσμάτων, λαχάνεις δε και οσπρίοις μόνοις δεξιουμένη, ες τοσοούτον χορηγουμένοι όσον αποζήν και μόνον. Κοινάς δε τας προς Θεόν λιτάς διημερεύουσι τε και διανυκτερεύουσιν, ούτω σφας εκθλίβοντες, ούτω τοις πόνοις πιέζοντες, ως τάφων άνευ νεκρούς αυτούς δοκείν υπό γην οράν. Οι πολλάκις μεν και τας καλουμένας υπερθεσίμους πράττουσι διήμεροι και τριήμεροι τας νηστείας εκτελούντες. Εισί δε οι και πεμπταίοι και προς, και μόλις της αναγκαίας μεταλαμβάνουσι τροφής`` [Εκκλ. Ιστ. Βιβλ. Α', κεφ. Κα, πατρολ. Τ. 86,2, σ. 2477]. Εκ των ανωτέρω βλέπομεν επιτρεπομένην την πλειοτέραν άσκησιν παρά τοις δυναμένοις εκ των μοναχών εν τω κοινοβίῳ. Ο Κυριακός καίτοι εν τω κοινοβίῳ του Αββά Γεράσιμου ευρισκόμενος εκράτει ``την των αναχωρητών πολιτείαν διά δύο εσθίων [ενθ. Αν.] ομοίως και παρά τοις Ταβεννησιώταις συνεχωρείτο `` εκάστῳ κατά δύναμιν φαγείν και πιείν`` και μήτε το νηστεύειν εκωλύετο μήτε το φαγείν [Λαυς. Ιστ. Κεφ. Αβ'] εν τούτοις όμως ο Μέγας Ευθύμιος ``ελυπέιτο όταν ώρα αδελφόν και μάλιστα νέον βουλόμενον υπέρ την συνοδίαν εγκρατεύσασθαι``.

Τον κοινοβιακόν βίον ο Μέγας Ευθύμιος παρεδέχετο ως εισαγωγικόν του Λαυρεωτικού, το δε σύστημα τούτο ηκολούθησαν πάντες οι Παλαιστινοί Πατέρες. Την εν τω κοινοβίῳ παραμονήν των αρχαρίων, και ιδίως των νεωτέρων και αγενείων, εθεώρει μάλλον αρμόζουσαν ``όπως μη σκάνδαλον τι προς λογισμούς ατόπους των αδελφών τοις υπολοίποις υπάρχοιεν`` [βίος Κυρ. κεφ. 8]. Δια τούτο τω μεν Αγίῳ Σάββα προσελθόντι βραδύτερον [458] έλεγεν: ``ουκ έστι δίκαιον, τέκνον, νεώτερον σε όντα εις την Λαύραν μένειν, μάλλον γαρ νεωτέροις εν κοινοβίῳ λυσιτελές`` βίος Αγ. Σάββα, κεφ ζ], τον δε Κυριακόν [467] επίσης νεώτερον τυγχάνοντα ενέδυσεν μεν το μοναχικόν σχήμα, απέστειλεν όμως εν τω κοινοβίῳ του Αββά Γερασίμου. Εδέχθη άπαξ τους τρεις νεώτερους Καππαδόκας εν τη αρχή της συστάσεως της Λαύρας, αλλά τούτο εποίησεν υπείκων τη εν τη νυκτί εκείνη οφθείση αὐτῷ οπτασία. Και ο συγχρονίσας τῷ Αγίῳ Ευθυμίῳ Αββά Γεράσιμος ``τους αρχαρίους εν τω κοινοβίῳ μένειν και

παιδαγωγείσθαι την μοναχικήν πολιτείαν ενομοθέτησεν ``[βίος, κεφ. 2]. Ομοίως και ο Σάββας ο κατά πάντα επόμενος ταις παραδόσεσι του Γέροντος αυτού Ευθυμίου ``όταν κοσμικούς τινάς εδέχετο, αποτάσσασθαι βουλομένους... εις το προς το αρκτών μέρος της Λαύρας κοινόβιον... εμμένειν εκέλευσεν ``[βίος, κεφ. Κη]. Αγνοείται ο χρόνος της δοκιμασίας των εν τω κοινοβίω αρχαρίων, φαίνεται όμως ότι θα ήτον μακρός, διότι βλέπομεν τον Κυριακόν 9 έτη εναρέτως βιώσαντα παρά τω κοινοβίω του Αββά Γερασίμου, και όμως δεν παρεχωρήθη αυτώ κελλίον εν τη Λαύρα `ωσαύτως και τω Σάββα επί 10 έτη ευδοκίμως ζήσαντι εν τω του Θεοκτίστου, επετράπη κατ` ιδίαν ησυχάσαι δεν συνηριθμήθη όμως μετά των μοναχών της Λαύρας. Ο Άγιος Σάββας τότε επέτρεπε την είσοδον των αρχαρίων εν τη Λαύρα, ότε πρώτον εδοκίμαζεν αυτούς ``τον της ψαλμωδίας κανόνα ακριβώς μεμαθηκότας, [εν τω κοινοβίω] και ικανούς γεγονότας τον εαυτών νουν τηρείν και καθαρεύειν της των κοσμικών μνήμης την διάνοιαν, και προς τους αλλοτρίους λογισμούς ανταγωνίζεσθαι``, όποτε ``παρέχειν αυτοίς κελλία εις την Λαύραν`` [βίος, κεφ. Κη]. Διεβεβαιούτο δε ``ώσπερ άνθος προηγείται καρποφορίας, ούτως ο κοινοβιακός βίος του αναχωρητικού προηγείται ``βίος Ιωάννου Ησυχαστού, κεφ. 7]. Ούτως επί μακρόν παιδαγωγούμενοι εν τω κοινοβίω οι αρχάριοι επαιδεύοντο την ακρίβειαν του μοναχισμού, ότε δε βραδύτερον παρείχετο αυτοίς κελλίον εν τη Λαύρα ηδύνατο έκαστος να ηγωνισθή κατ` ιδίαν και να αποκομίση καρπούς των ιδίων πόνων. Εδίδετο δε και αφορμήν εκ τούτο τοις αρχαρίοις προς άμιλλαν, διότι η από του κοινοβίου εις την Λαύραν είσοδος εσήμαινε ευδοκίμησιν `τούτον δε βλέποντες οι συνάδελφοι αυτού ανερχόμενον υψηλότερον αυτών αναμφιβόλως θα εκινούντο εις άμιλλαν. Ο Λαυρεωτικός βίος ην αυστηρότερος του κοινοβιακού `ενταύθα έκαστος μοναχός είχεν ίδιον κελλίον, εν ω εν τω κοινοβίω ``τρεις κατά κέλλαν`` έμενον κατά τον Αγίου Παχωμίου βίον [λαυς. Ιστ. Λη]. Τα κελλία της Λαύρας ήσαν απομεμονωμένα και απείχον κατά διαφόρους αποστάσεις αλλήλων, όπου δε επέτρεπεν ο τόπος απετελούντο και εκ σπηλαίων. Βραδύτερον [460] η βασίλισσα Ευδοκία θεασαμένη εφ` υψηλού τόπου τα κελλία της Λαύρας του Αγίου Ευθυμίου ηπλωμένα εν τη ερήμω, ανεμνήσθη του εν Αριθμοίς ρητού ``ως καλοί οι οίκοι σου Ιακώβ, αι σκηναί σου Ισραήλ`` [κδ. 4]. Κέντρον της Λαύρας ήτο η Εκκλησία, ένθα κατά Σάββατον και Κυριακήν συναθροίζόμενοι οι εν τοις κελλίοις μοναχοί και αγρυπνούντες μετελάμβανον των Αγίων Μυστηρίων. Διδάσκων αυτούς ο Μέγας Ευθύμιος έλεγεν ``οφείλει είναι ο μοναχός όλος οφθαλμός, πάντοθεν εαυτόν περισκέπων και ακοίμητον έχων προς την αυτού φυλακήν το της ψυχής όμμα, ως εν μέσω παγίδων διοδεύων αεί. Πάση τοίνυν φυλακή έκαστος τηρείτω την εαυτού διάνοιαν, και μετά φόβου και τρόμου την εαυτού σωτηρίαν κατεργάζεσθω, ευτρεπισμένος ως προς την της ψυχής και του σώματος έξοδον, μήποτε τη φιληδονία συναπαγόμενος εν τω καιρού της εξόδου αφορήτως οδυνήθη``. Ο δε ηγιασμένος Σάββας ομιλών περί του εν Λαύρα μοναχού έλεγε: ``δει τον κελλιώτην είναι μοναχόν διακριτικόν, και σπουδαίον αγωνιστήν, νηφάλιον και σώφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ου μέντοι διδασκαλίας χρίζοντα, ικανόν τε και τα μέλη του σώματος χαλιναγωγήσαι και τον νουν ασφαλώς τηρείν`` [κεφ. Κη]. Ιδίως ο εν τη Λαύρα του Αγίου Ευθυμίου βίος ήτο αυστηρός, και τούτου ένεκεν οι μοναχοί Μάρων και Κλημάτιος ``προς το ταχύ της αγωγής και της διαίτης αυτής απαγορεύσαντες`` εσκεπόντο να αναχωρήσωσι κατά την νύκτα κρυφίως. ``Τα κελλία της Λαύρας, στενά λίαν και παραμύθητα ήσαν, ούτως αυτά του Μεγάλου Ευθυμίου κελεύσαντος``. Αυστηρότης δε απαντάται ου μόνον ενταύθα, αλλά και εν ταις άλλαις συγχρόνοις Λαύραις `ούτως όταν αναχωρηταί τίνες προσήλθον τω Αββά Γερασίμω αιτούντες, ίνα επιτρέψη αυτοίς ``ύδωρ τε θερμαίνειν και εψητού μετέχειν και υπό λύχνον αναγινώσκειν``, απήντησεν αυτοίς: ``Εγώ... ουδαμώς εφήσω παρ όλον δη μου τον της ζωής χρόνον όλον τούτον παρ αναχωρηταίς γενέσθαι`` [βίος, κεφ. 8] και διετηρείτο μεν αύτη ζώντος του Αγίου Ευθυμίου, μετά δε την τελευτήν αυτού βλέπομεν ``την του

κοινοβίου διαγωγὴν ἀλλασσομένην, ἅτε δι τῶν τῆς μονῆς Πατέρων [Εὐθυμίου καὶ Θεοκτίστου] τελειωθέντων. Ὁ Λαυρεωτικὸς βίος συστηθεὶς πρῶτον ἐν Παλαιστίνῃ φέρει στοιχεῖα Σκητιωτικοῦ βίου, ὃν πρῶτος εἰσήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου ὁ Ἰλαρίων, ἐβελτίωσεν ὁ Χαρίτων, ἀνύψωσεν ὁ Εὐθύμιος ἰδίως διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ εἰσαχθέντος κοινοβιακοῦ βίου καὶ ἐφαρμοσθέντος ὡς εἰσαγωγικοῦ εἰς τὸν Λαυρεωτικόν. Το σύστημα τοῦτον δὲν ἀπαντᾶται κατὰ τὴν ὑπ' ὀψι ἐμῶν ἐποχῆς ἐν Αἰγύπτῳ, οὐδὲ τὸ ἔθος τοῦ ἐπέρχεσθαι εἰς τὰς ἐρήμους, κατὰ τὸν χρόνον τῶν Νηστειῶν, ὅπερ πρῶτος εἰσήγαγεν ὁ Εὐθύμιος ἐν Παλαιστίνῃ, συχῆττον ὅμως ὁ Αἰγυπτιακὸς μοναχισμὸς μεγίστην ἐπίδρασιν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ. Οὕτως ὡς γνῶμονα τοῦ βίου αὐτοῦ εἶχεν τὴν πολιτείαν τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου `` πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος τούτου μιμῆσθαι τὰς ἀρετάς. ἡδέως δὲ ἤκουε τῶν ἐξ Αἰγύπτου παραβαλλόντων αὐτῷ τιμίων Πατέρων, διεξερχομένων τὰς ἐκείνου πολιτείας. Ὅτε ὁ πατριάρχης Ἀναστάσιος [458] παρεκάλει κατελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι αὐτόν, ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ Εὐθύμιος ὅ,τι ὁ Μέγας Ἀρσένιος τῷ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλῳ ἐν παρομοίᾳ περιστάσει. Τὴν τῶν ἀγενεῶν ἐν τῇ Λαύρᾳ ἀπαγόρευσιν, ἣν πρῶτος ὁ Εὐθύμιος ἐφήρμοσεν, παρέλαβεν ἐκ παραδόσεως, ἣν ``οἱ ἀρχαῖοι τῆς Σκήτεως ἐνομοθέτησαν`` [βίος Αγ. Σάββα, κεφ. 29]. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ πρὸς Μάρωνα καὶ Κλημάτιον φέρει παραδείγματα Αἰγυπτίων μοναχῶν, μνημονεῦει ἀποφθεγμάτων Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος, Ἀγάθωνος καὶ Βησσαρίωνος ἐν τῷ ἐπεισοδίῳ τοῦ μοναχοῦ Αἰμιλιανοῦ διηγήσατο τοῖς συναχθεῖσι μοναχοῖς διήγημα, ὅπερ ``γέροντες Αἰγύπτιοι διηγήσαντο αὐτῷ``. Τέλος αὐτὰ τὰ ἐνδύματα τῶν μοναχῶν, τὸ κολόβιον, τὸ κουκούλιον, τὸ παλλίον, καὶ ἡ ἀντὶ στρωμνῆς χρησιμεύουσα ψίαθος, ἔχουσι τὴν προέλευσιν ἐξ Αἰγύπτου καὶ βεβαίως ὁ ἐπὶ τοσοῦτον εὐδοκιμήσας μοναχικὸς βίος ἐν Αἰγύπτῳ δὲν ἠδύνατο παρά να ἐπιβληθῇ. Οὕτως ὁ Μέγας Εὐθύμιος ρυθμίσας τὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Παλαιστίνῃ, συνετέλεσεν ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν ἐκείνην τὴν ὄντως χρυσήν κατὰ τὸν Ε` αἰῶνα, ``μέγας φωστήρ`` καὶ ``ἡλιος τῆς ἐρήμου`` διατελέσας κατὰ Θεόδωρον τὸν Στουδίτην [κατ. Λ καὶ ρι, ἐκδ. Περτ.] καὶ ``φανώτατος ἀστήρ`` [Τριῶδιον, Γ' τῆς Τυρινῆς γ' ὡδῇ] παλαίσας δὲ ἀνδρικώτατα κατὰ τῆς αἰρέσεως τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, καὶ ἱκανὰ πλήθη ἐπιστρέψας εἰς τὸν χριστιανισμόν, ἵνα μὴδὲ ἐν τούτῳ ὑστερῇ τῶν μεγάλων ἐρημιτῶν πατέρων Ἰλαρίωνος καὶ Χαρίτωνος, ἀνεπαύθη τῇ 20 Ἰανουαρίου 473.

Διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέγη ὁ οἰκονόμος τῆς Μονῆς Θεοκτίστου ὁ ἐξ Ἰερικοῦντος Ἡλίας [473-511]. Λογνίνος δὲ προῖστατο τῆς κάτω Μονῆς ἐν ταῦθα διαμένων ὁ θεὸς Σάββας ``καὶ θεασάμενος τὴν τοῦ κοινοβίου διαγωγὴν ἀλλασσομένην, ἅτε δι τῶν τῆς μονῆς Πατέρων [Εὐθυμίου καὶ Θεοκτίστου] τελειωθέντων, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν ἐρήμον, τοῦ ἐν Ἁγίοις Γερασίμου τοῦ τῆνικαῦτα φωστήρος δίκην ἐκλάμποντος, καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἰορδάνην ἐρήμῳ τὰς τῆς θεοσεβείας κατασπείροντος σπέρματα`` [βίος Αγ. Σάββα, κεφ. 1β]

Τῷ 480 κρημνισθέντων τῶν τῆς Λαύρας κελλίων ὠκοδομήθη κοινόβιον, πληρωθείσης τῆς προρρήσεως τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, οὗ τὰ ἐγκαίνια ἐτελέσθησαν τῇ 7 Μαΐου 483. Ἐν τῷ τυπικῷ τοῦ Ἁγίου Σάββα διεσώθη ἡ ἐξῆς διάταξις τῆς ἀρχῆς λαβούσα ἐκ τοῦ κοινοβίου. Τῇ Παρασκευῇ τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προηγιασμένων ``εἰσερχόμεθα εἰς τὴν τράπεζαν μεταλαμβάνοντες οἴνου καὶ ἐλαίου διὰ τὸν Ἅγιον Θεόδωρον]. Τοῦτο γὰρ παρελάβομεν εἰς τὴν Λαύραν τοῦ Οσίου πατρός ἡμῶν Σάββα, καὶ τοῦ κοινοβίου τοῦ Οσίου καὶ μεγάλου Εὐθυμίου, ἀλλ' οὐ ποιούμεν αὐτὸ νυν διὰ τὸ τῆς ἡμέρας αἰδέσιμον. Το 485 ἐξ ἀφορμῆς ἀφιερωθέντων χρημάτων εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ κοινόβια ὑπὸ τοῦ Τερέβωνος, καὶ τοῦ ἤδη προχειρισθέντος ἡγουμένου Παύλου ἐν τῷ τοῦ Θεοκτίστου ἀδικώτερον φερομένου, αἱ ὑπὸ ἐνός οἰκονόμου ἕως τότε κυβερνῶμεναι δύο μοναί, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, ἐχωρίσθησαν. Ἐνεκα τῶν σκανδάλων τούτων Κυριακὸς ὁ βραδύτερον ἀναχωρητῆς, ἀπὸ τοῦ 475 διαμένων ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἤδη προαχθεὶς εἰς διάκονον καὶ ὡς οἰκονόμος διατελέσας,

αναχωρείς εις την του Σουκά Λαύραν [Βίος Κυριακού, κεφ. 7]. Τότε το του Ευθυμίου κοινόβιον ηγόρασε ξενοδοχείον εν Ιεροσολύμοις παρά της λαύρας Σουκά, και πιθανόν κατά την αυτόν εποχήν και το εν Ιεριχούντι [Βίος Ιωάννου Ησυχαστού, κεφ. 22].

Το 511 διεδέχθη τον Ηλίαν εν τη ηγουμενία Συμεωνίος ο εξ Απαμείας μέχρι του 513, τούτον δε Στέφανος ο Άραψ μέχρι του 534. Τη συνοδεία του Στεφάνου τούτου και Ευθαλίου ηγουμένου των ευνούχων, απήλθεν ο Άγιος Σάββας [518] προς επίσκεψιν του Πατριάρχου Ηλία, εξορίστου όντως εις Αϊλάν. Εν δε τω πενταετεί της Παλαιστίνης λιμώ [516-521] ο θείος Σάββας ``αντελαμβάνετο και των αρχαίων δύο κοινοβίων των Αγίων Πατέρων Ευθυμίου και Θεοκτίστου`` [βίος Αγ. Σάββα, κεφ. Νη]. Εκ δε της πληροφορίας ταύτης μανθάνομεν ότι διετηρείτο το του Θεοκτίστου κοινόβιον, και αύτη είναι η τελευταία. Τω 534 διεδέχθη τον Στέφανον Θωμάς ο Απαμεύς μέχρι του 543. Αγνοείται εάν η από του 537 διαδοθείσα εις πάσας σχεδόν τας μονάς της Παλαιστίνης αίρεσις των Νεολαυριτών Ωριγενιστών μοναχών, εισεχώρησε και εν τοις κοινοβίοις του Αγίου Ευθυμίου` εκ της σιωπής όμως του Κυρίλλου, φαίνεται, ότι δεν έλαβον τουλάχιστον ενεργόν μέρος.

Το 543 διεδέχθη τον Θωμάν ο Λεόντιος. Εκ της προτοπής Ιωάννου του Ησυχαστού προς τον Κύριλλον ``ει βούλει σωθήναι την μονήν του Μεγάλου Ευθυμίου ώκησον`` [βίος, κεφ. 22], και εκ των επιτελουμένων θαυμάτων εν τω τάφω του Αγίου Ευθυμίου, τον κοινόβιον αυτού φαίνεται ακμάζων, εν ω διά του Θεοκτίστου στερούμεθα ειδήσεων. Από της εμφανίσεως όμως του Αγίου Σάββα εν τω ορίζοντι, διά της ιδρύσεως της μεγίστης λαύρας και των λοιπών αυτού κοινοβίων, επεσκιάσθησαν οπωσούν τα του Ευθυμίου κοινόβια.

Το 578 ο ηγούμενος Γερόντιος διηγήθη τω 21 διήγημα τω Ιωάννη Μόσχω, επισκεφθέντι τον κοινόβιον. Εν τη περιγήσει αυτού εις Αίγυπτον εύρεν ούτος αναχωρητήν τινά Θεόδωρον παρά τω Πορφυρίτη, όστις ``ην εκ της μονής του Αββά Ευθυμίου`` κεφ. 124]. Εντεύθεν η ιστορία του κοινοβίου καθίσταται σκοτεινή ελλείψει ειδήσεων.

Τω 614 αλωθείσης της αγίας πόλεως υπό των Περσών και δι Ιεριχούντος πορευομένων αυτών εις Δαμασκόν, πάσαι αι εν τη κατά τον Ιορδάνην ερήμω μοναί υπέστησαν ανεπανορθώτους ζημιάς. Μόλις δε συνήλθον εκ της δοκιμασίας ταύτης, επέρχεται η αραβική κατάκτησις τω 637, ότε ολίγαί μόνον σημαντικάί μοναί, ηδυνήθησαν να ανθέξωσιν επί πλέον, μεταξύ των οποίων και το του Ευθυμίου κοινόβιον, του οποίου η ιστορία κατά τους εφ` εξήκ αιώνας σκοτεινοτάτη τυγχάνει. Προς τας δοκιμασίας ταύταις μέγας σεισμός επελθών τω 659-660 κατέστρεψε την Ιεριχώ μονάς τινάς και ιδίως το του Ευθυμίου κοινόβιον.

Τω 730-740 ο εκ του κοινοβίου Αββάς Σέργιος, κατήγγειλε τον ηγούμενον αυτού Αναστάσιον φρονούντα ότι ο Τρισάγιος Ύμνος αναφέρεται μόνον εις τον Υιόν, και λέγοντα ότι το τοιούτον φρόνημα έχει και ο Δαμασκηνός, όπερ μαθών ούτος απήντησεν εις τον ενάρετον Αρχιμανδίτην Ιωάννην αποδείξας ότι ο τρισάγιος ύμνος αναφέρεται εις όλην την Αγίαν Τριάδα. [Πατρ. Τ. 95, σ. 21-62] Κατά Μάρτιον του 796 οι εκ του Κοινοβίου του Ευθυμίου απέστειλαν τοις Σαβαΐταις μοναχοίς επιστολίδιον, δηλούντες αυτοίς ληστρικήν συμμορίαν μέλλουσαν επιτεθήναι κατά της μεγίστης λαύρας.

Τω 809 το κοινόβιον είχε 30 μοναχούς. Κατά το έτος τούτο διηγείται ο χρονογράφος Θεοφάνης συν τη αγία πόλει ελεηλατήθησαν και αι λαύραι των Αγίων Χαρίτωνος, Σάββα, Θεοδοσίου και Ευθυμίου και τα λοιπά μοναχικά καθιδρύματα. [τ. β`, σελ. 281, εκδ. Βόννης 1828].

Τω 817-819 Θεόδωρος ο Στουδίτης έγγραφεν επιστολάς εις τους μοναχούς των μονών Αγίου Σάββα, Θεοδοσίου, Χαρίτωνος και Ευθυμίου, διεκτραγωδών την της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως

κατάστασιν.

Εν τη εποχή των Σταυροφόρων [1099-1291] τα εν τη ερήμω μοναστήρια απήλαυον ησυχίας τινός, διότι περιεσπώντο ούτοι περί άλλα. Τω 1107 ο Ρώσσος ηγούμενος Δανιήλ επισκεφθείς τους Αγίους Τόπους τα εξής αναφέρει περί του κοινοβίου. ``προς ανατολάς της λαύρας του Αγίου Σάββα όπισθεν του όρους εις απόστασιν τριών βερστίων, ευρίσκεται το μοναστήριον του Αγίου Ευθυμίου το λείψανον δ' αυτού αναπαύεται εν αυτώ μετά λειψάνων πολλών Αγίων Πατέρων. Το μοναστήριον τούτο κείμενον εν φάραγγι και περιλαμβανόμενον μακράν υπό πετρωδών ορέων, κυκλούται υπό τοίχου και κέκτται ωραίαν και υψηλήν εκκλησίαν. Το μοναστήριον του Αγίου Θεοκτίστου ην έγγιστα εις τους πρόποδας του όρους προς νότον του μοναστηρίου του Αγίου Ευθυμίου. Τα νυν δ' είναι κατεστραμμένον υπό των απίστων`` [Οδοιπορικά, σελ. 310]. Η περιγραφή αυτή ανόμοιος ούσα προς τας τοποθεσίας Νέμπι Μούσα Χαν Ελ Άχμαρ, αρμόζει μάλλον προς την του Θεοκτίστου και Χοζεβά, ως κειμένων εντός φάραγγος. Βεβαίως δεν δυνάμεθα να παραδεχθώμεν ως φάραγγα τον χείμαρρον Ουάδι Ελ Χοδ, εις ολίγην απόστασιν διερχόμενον προ του Χαν Ελ Αχμάρ, και συνεπώς αι πληροφορίες αιταί, ως φαίνεται, δεν εγράφησαν εξ ιδίας αντιλήψεως, αλλά εκ διαδόσεων.

Μανουήλ ο Κομνηνός, αυτοκράτωρ της Κωνσταντινουπόλεως [1143-1180], δωρείται τω κοινοβίω πολύτιμον κώδικα περιέχοντα 30 ομιλίας Ιωάννου του Χρυσοστόμου εις την Μωσαϊκήν Γένεσιν, σωζόμενον μέχρι του νυν εν τη βιβλιοθήκη του ιερού ημών Κοινού υπ. αριθμ. 39 της Σαβαϊτικής Συλλογής. ``Η τοιαύτη βίβλος εστίν ψυχική δωρεά του Μεγάλου Κομνηνού εις την μονήν του Οσίου Πατρός ημών Ευθυμίου``. Της δε μονής καταλυθείσης το βιβλίον εις το Κυριακόν μετηνέχθη τάφον, κατά την επί φύλλου τινός εκ χάρτου υπόμνησιν Σωφρονίου του Ε' [1771-1775] Πατριάρχου Ιεροσολύμων [Ιεροσολ. Βιβλιοθ. Τομ. Β', σελ. 83]

Τω 1187 Ιωάννης ο Φωκάς επισκεφθείς το κοινόβιον τα εξής αναφέρει περί αυτού: ``Αντίκρυ δε της τοιαύτης μονής [της του Αββά Θεοδοσίου] δεξιώτερον, περί το βάθος της ερήμου του Ιορδάνου υπάρχει η μονή του Αγίου Ευθυμίου του Μεγάλου, και αυτή περιτετειχισμένη υπό τε πύργων και μεγάλων επάλξεων. Μέσον δε ταύτης ίσταται ο ναός κυλινδρωτήν και ούτος έχων την οροφήν, υποκάτωθεν δε τούτου εστί σπήλαιον, και μέσον αυτού τάφος του Μεγάλου Ευθυμίου, παρεμφερής τω μνήματι του Θεοφόρου Σάββα διά λευκού μαρμάρου και ούτος σκεπόμενος, εν ω και συναπετέθησαν και τα των Αγίων Πατέρων λείψανα Πασσαρίωνος και Δομετιανού``. Η περιγραφή αυτή πληρέστατα συμφωνεί προς την του Νέμπι Μούσα τοποθεσίαν διότι κείται εκ δεξιών της του αββά Θεοδοσίου, εν ω η του Χαν ελ Άχμαρ κείται εξ αριστερών. Η νότιος πλευρά του αρχαίου τείχους και μέρος της προς ανατολάς και σήμερον έτι σωζόμενον, δεικνύουσιν ότι η μονή ην καλώς οχυρωμένη. Μετά την μονήν του Χοζεβά ``υπάρχει στενοεπιμήκης και τραχυτάτη οδός προς το κατόπιν απιούσα της ερήμου, μέχρις ης εν τω μεταξύ ραχία καθορώνται δύο... δεξιά μεν ουν ...εστί το της Νεκράς θαλάσσης πλάγιον και ταύτης πέραθεν η Σηγήρ` ένθα δε μετά την έρημον ταύτην η μεγάλη έρημος του Ρουβά, μετά την δίοδον των δύο μονών, του Αγίου Ευθυμίου δηλονότι και της λαύρας οράται`` [οδοιπ. Σελ. 452-454]. Η έρημος του Ρουβά, ως γνωστόν, διεδέχeto την έρημον Καλαμώνος εκτεινομένης υπό της πηγής Άϊν Χάζλα [αγίασμα] μέχρι της Νεκράς θαλάσσης. Η δε τοποθεσία του Νέμπι Μούσα, ένθα η Σαβαϊτική παράδοσις τοποθετεί το του Ευθυμίου κοινόβιον, κειμένη πλησίον του τέρματος της ερήμου Καλαμώνος, κρατύνεται και υπό του Φωκά λέγοντος ``μετά την δίοδον των δύο μονών του Ευθυμίου ο Ρουβάς οράται``, ενώ το Χαν ελ Άχμαρ, ένθα άλλοι τοποθετούσι το κοινόβιον, απέχον 2½ ώρας απώτερον της του Νέμπι Μούσα τοποθεσίας, δεν δικαιολογείται υπό των ανωτέρων.

Εν Προσκυνηταρίω ΙΖ αιώνας απαντώνται τα εξής: ``Προς το βόρειον μέρος [της του Αγίου Σάββα

λαύρας] ως μίλια στ' κείται το μοναστήριον του Αγίου Ευθυμίου` [οδοιπ. Σελ. 562] το Νέμπι Μούσα κείμενον βορειανατολικά απέχει πλέον των τριών ωρών εκ της λαύρας.

Ο εξ Ελλασώνος μοναχός Παρθένιος τα εξής αναφέρει εν τω ανεκδότω οδοιπορικώ αυτού: ``Και μετά δύο ώρας διάστημα από της του Αγίου Σάββα] φθάνεις εις την λαύραν [κοινόβιον] του Μεγάλου Ευθυμίου, η οποία είναι ερείπια έως θεμελίων` μόλις φαίνονται λείψανα των οικοδομών με διάφορα σημεία ευλαβείας, ήγουν χαραγάς του Τιμίου Σταυρού κα] με 12 στέρναις του νερού. Κακείθεν αναβαίνοντας ευθείαν οδόν προς δυσμάς μίας ώρας οδόν φθάνεις εις Βηθανίαν πατρίδα του Λαζάρου κωδ. Υπ. αριθμ. 587, πατριαρχ. Συλλογής]. Διά της περιγραφής ταύτης ίσως υπονοεί τα ερείπια του ελ Μουρασάς, απαντώμενα μίαν ώραν προς νότον της Βηθανίας επί εκτάκτου τοποθεσίας. Αλλ' είναι αδύνατον να παραδεχθώμεν ταύτα ως τοποθεσίαν του κοινοβίου, διότι το μεν κοινόβιον του Θεοκτίστου έκειτο 10 μίλια μακράν των Ιεροσολύμων ``από 3 δε [σημείων =μιλίων]`` απείχεν η λαύρα το και κοινόβιον ύστερον.

Ο δε Νεόφυτος εν τω ανεκδότω συγγράμματι αυτού περί Παλαιστίνης [Θέατρον Αγίας Γης] αντιγράφων τον Αδριχόμιον, παραδέχεται το Χαν ελ Άχμαρ [Μαρτυρίου] ως τοποθεσίαν της μονής Χοζεβά [558, 556]. Εν υποσημειώσει όμως λέγει: ``Πολλοί όμως θέλουσιν ότι η Μονή μεν αύτη εν τω χειμάρρῳ ή φάραγγι Φαράν εστίν η του Χοζεβά, η δε Νέμπι Μούσα του Αγίου Ευθυμίου`` [αύτοθι].

Και τοιαύτη μεν ποικιλία γνώμων επικρατεί περί της τοποθεσίας του κοινοβίου του Αγίου Ευθυμίου. Ημείς παρεδέχθημεν ως τοιαύτη το Νέμπι Μούσαν, βασιζόμενοι επί της Σιναϊτικής παραδόσεως και του Φωκά. Την του Χαν ελ Άχμαρ, καθ' ημάς Μαρτυρίου, ως κειμένην πλησίον της εις Ιεριχούντας κατιούσης δημοσίας οδού, και συνεπώς στερούμενης απολύτου ησυχίας, ην τοσούτο ηγάπα ο Μέγας Ευθύμιος, εθεωρήσαμεν ακατάλληλον. Πως όμως, εάν έκειτο ενταύθα το κοινόβιον, ηδυνήθη να διατηρηθή μέχρι του ΙΓ' αιώνος, κείμενον πλησίον δημοσίας οδού, και υπό μικρού μόλις λόφου υποκρυπτόμενον, εν ω τόσαι άλλαι μοναί, καίτοι εν αποκέντροις τόποις κείμεναι, δεν διέφυγον την καταστροφήν; Τελευταία πληροφορία αναφέρεται η εξής: ``Μία εικών αρχαία της Θεοτόκου ευρεθείσα εις τα ερείπια του εν τη ερήμῳ του Ιορδάνου μοναστηρίου του Αγίου Ευθυμίου... επί σανίδος μεγέθους ενός και ημίσεως πήχεως κατά την ιδ' εκατονταετηρίδα και κομισθείσα εντεύθεν ετέθη εν τῳ εν Ιερουσαλήμ ποτέ Μετοχίῳ της μονής ταύτης [Θέατρον Αγίας Γης, σελ. 566, σημ. ε']. Έκτοτε πλήρης σκότος επικρατεί` άγνωστον πότε κατελήφθη η Μονή υπό των κρατούντων και μετεβλήθη εις προσκύνημα, ως περιέχουσιν το τάφον του Προφήτου Μωϋσέως. Τα της καταλήψεως ως εξής διηγείται ο Νεόφυτος: ``Θέλουσι τινές των ημετέρων ότι ενταύθα μετήρχετο την ασκητικήν πολιτείαν και ερημικήν διαγωγήν, Αββάς τις χριστιανός Μωϋσής καλούμενος, ούπερ αποθανόντος και ταφέντος αυτόθι εν οσιότητι και δικαιοσύνη ετίμων οι πάλοι χριστιανοί τον αυτού τάφον. Κυριεύσαντες δε τους τόπους τούτους οι Άραβες υπέλαβον τούτον ως τον του Προφήτου Μωϋσέως [Θέατρο, σελ. 561]``. Ο θρύλος ούτος δεν έχεται αληθείας, διότι δεν αναφέρεται υπ' ουδενός άλλου. Ο τάφος του Αββά Μωϋσέως, ον ετίμων οι πάλοι χριστιανοί ην ο του Αγίου Ευθυμίου. Μάρτυρες η Σαβαϊτική παράδοσις, ο Φωκάς, αυτός ο Νεόφυτος όστις διηγούμενος τα ανωτέρω λέγει εν υποσημειώσει: ``Πολλοί όμως θέλουσι το Νέμπι Μούσα ως μονήν του Αγίου Ευθυμίου [σελ. 566]``. Τις οίδεν εάν οι του κοινοβίου μοναχοί προς αποφυγήν ενοχλήσεων επενόησαν το όνομα του Προφήτου Μωϋσέως, ον τοσούτον σέβονται οι Μουσουλμάνοι; Τις οίδεν πάλιν εάν ο υπέρμετρος σεβασμός αυτών δεν ήτο αιτίαν της αποδιώξεως των μοναχών και της οριστικής υπ' αυτών καταλήψεως της Μονής; Εκ σημειώσεως Σωφρονίου του Ε` [1771-1775], εν τῳ υπ. αριθμ. 57 Σαββαϊτικῳ Κωδίκι και εκ της εξής πληροφορίας του Παρθενίου: ``Εκ της Νεκράς θαλάσσης ανεβαίνεις προς δυσμάς και ευγαίνεις απάνω εις ένα όρος και

ευρίσκεις ένα προσκύνημα των εκείσε Αράβων Ισμαηλιτών` [φύλλο 68β], βλέπομεν ότι ην κατειλημμένη τον παρελθόντα αιώνα. Τέλος το εν Ιεροσολύμοις μοναστήριον του Αγίου Ευθυμίου κατά τον Νεόφυτον ``ην ποτέ μετόχιον της Λαύρας [κοινοβίου], της εν τη ερήμω του Αγίου Ευθυμίου, και εις τούτο εκάθηντο αι αρχόντισσαι των Λαζών`` [Θέατρο, σελ.262, Δοσιθέου βιβλίο ΙΑ, σελ. 1166].

Ανακαινισθέντος αυτού υπό της Πορφυρογεννήτου θυγατρός Αλεξίου του β' [1293-1330] Άννης βραδύτερον, μετά την ερήμωσιν ίσως του εν ερήμω κοινοβίου, διετέλει ως ιδιαίτερον μοναστήριον του βασιλικού οίκου των Κομνηνών.

Ο βίος του Αγίου Ευθυμίου συνεγράφη μετά πάσης ακριβείας και λεπτομερείας υπό του μοναχού Κυρίλλου του Σκυθοπολίτου μονάσαντος εν τω κοινοβίω μετά 70 έτη από της τελευτής του Αγίου. Ο Κύριλλος εγεννήθη εν Σκυθοπόλει περί τω 524. Ότε το δεύτερον ο Άγιος Σάββας μετέβη εν τη πόλει ταύτη κομίζων διάταγμα του Ιουστινιανού [531], ελθών εν τη οικία του πατρός αυτού Ιωάννου, εύρεν τον Κύριλλον μικρόν παίδα, ον ευλογήσας είπε τοις γονεύσιν αυτού: ``Ιδού ο μαθητής μου Κύριλλος`` και ποιήσαντος μετάνοιαν ευλόγησεν αυτόν πάλιν, είπε δε προς τον πατέρα αυτού: ``Δίδαξον αυτόν το ψαλτήριον, ότι χρήζω αυτού, και γαρ από του νυν μαθητής μου εστί`` [βίος Αγ. Σάββα, κεφ. Οε]. Εν νεαρά ηλικία εισήλθεν εις μοναστήριον παρά την Σκυθόπολιν, ένθα τυχών της πρώτης παιδεύσεως ανέπτυξεν αυτήν διά της ιδίας φιλοπονίας. Βραδύτερον, τη ευλογία του ηγουμένου αυτού Γεωργίου και τη συγκαταθέσει της ιδίας μητρός, απήλθεν εις Ιεροσόλυμα κατά Νοέμβριον του 543 επί τη ευκαιρία των εγκαινίων της νέας Εκκλησίας της Θεοτόκου. Εκείθεν, κατελθών εν τη κατά του Αγίου Σάββα λαύρα, προς επίσκεψιν Ιωάννου του Ησυχαστού, προετράπη παρ` αυτού ίνα εκλέξη το του Ευθυμίου κοινόβιον ως διαμονήν αυτού, διέμεινεν εν τη του Καλαμώνος λαύρα ένθα ασθενήσας σοβαρώς και αθυμήσας, βλέπει καθ` ύπνους τον Ιωάννη λέγοντα αυτό, όπως απέλθη εις Ιεριχούντα, ένθα ευρών μοναχόν τινά Γερόντιον εκ της του Ευθυμίου μονής να ακολουθήση αυτόν. Ούτω ποιήσας εισήχθη εις το κοινόβιον κατά Ιούλιον του 544. Διαμείνας εν ταύθα 11 έτη, τη προτοπή Ιωάννου Ησυχαστού, μετώκησεν εν τη νέα λαύρα μετά των λοιπών ορθοδόξων μοναχών [554], διωχθέντων των εν αυτή Ωριγενιστών. Εν ταύθα συνέγραψεν κατ` αίτησιν του ηγουμένου Γεωργίου τον του Ευθυμίου βίον. Τας περί αυτού πληροφορίας συνέλεξεν ο Κύριλλος εκ του Αναχωρητού Κυριακού, του Ησυχαστού Ιωάννου, του Σαρακηνού Τερέβωνος, του πρεσβυτέρου Θαλελαίου και άλλων, επί τη βάσει των οποίων συνέγραψε και τας λοιπάς βιογραφίας ή μοναχικάς ιστορίας των Αγίων Σάββα, Ιωάννου Ησυχαστού, Κυριακού, Αβραμίου, Θεοδοσίου και Θεογνίου, μετά θαυμαστής ακριβείας και εν πάση λεπτομερεία. Εκθέσας δε εν αυταίς τους κατά του Μονοφυσιτισμού και Ωριγενισμού αγώνας του μοναχισμού, λαμπρώς εξεικόνισε την όντως χρυσήν εποχήν του Παλαιστινείου μοναχικού βίου κατά τον Ε` και ΣΤ` αιώνα.

Ο υπό του Κυρίλλου συγγραφείς βίος εξεδόθη υπό του Montfaucon εν *Analecta Graega*, Παρίσι 1888, τ. α, σελ. 1-99 και υπό του Cotelierii εν τω Δ τόμω των *Monumenta Ecclesiae Graecae* 1692, σελ. 1-99. Αλλ` αι εκδόσεις αυταί δεν έχουσι πλήρες το κείμενον του βίου, και ελλείπουσι α] το ΛΕ κεφάλαιον, σελ. 56-58 [κατά την ημετέραν έκδοσιν], περί του συστήματος της Λαύρας του Αββά Γερασίμου πραγματευόμενον, β] μέρος του ΜΓ μέχρι του ΜΣΤ, σελ. 70-73, από της κηδεύσεως του λειψάνου του Αγίου Ευθυμίου μέχρι της οικοδομής του κοινοβίου, άτινα εκτίθενται εν τη του Κοτελλερίου εκδόσει εκ του Μεταφραστού, και γ] εκ του ΜΖ μέρος μέχρι του ΝΗ, σελ. 75-92, από της των αγίων λειψάνων καταθέσεως υπό το θυσιαστήριον του κοινοβίου, μέχρι του ξενικού του συλήσαντος εκ του τάφου την χώνην. Το κείμενον της ημετέρας εκδόσεως ληφθέν εκ του υπ. αριθμ. 524 μεμβραίνου Σιναϊτικού κώδικος αιώνας Ι-ΙΑ [κατά τον κατάλογον Gardthausen Οξφόρδη 1886] πλήρες ον, τυγχάνει τελειότερον

των ανωτέρω εκδόσεων. Μόνον εν ταις σελίσιν 87, στίχος 24 και 25, και 88, στίχοι 26 και 27, ελλείπουσιν ολίγαι λέξεις εσβεσμένοι ούσαι εν τω χειρογράφω. Το κείμενον διηρέθη εις κεφάλαια, άτινα δεν απαντώνται εν τω χειρογράφω ως εν τω του Αγίου Σάββα βίω, ουδέ εν ταις ανωτέρω εκδόσεσιν· εγένετο δε αντιπαραβολή προς τη του Κοτελλερίου εκδόσεως κείμενον και εσημειώθησαν αι διαφοραί και ελλείψεις αμφοτέρων.

Επισκοπούντες τέλος τον εν Παλαιστίνη μοναχισμόν βλέπομεν αυτόν εργασθέντα υπέρ της διαδόσεως του χριστιανισμού, διακριθέντα ως άγρυπνον φρουρόν των της εκκλησίας παραδόσεων, διά της εν ταις Μοναίς παρεχομένης στοιχειώδους παιδεύσεως, αναπτυσσομένης διά της ιδίας φιλοπονίας εκάστου, συντελέσαντα εις την ανάπτυξιν των γραμμάτων. Προς τη δικκέλη και τη σκαπάνη οι μοναχοί εγχειριζόμενοι και την γραφίδα ησχολούντο οι μεν εις συγγραφάς, οι δε εις αντιγραφάς συγγραμμάτων. Οι μοναχοί ειργάσθησαν θερμός υπέρ των ορθών δογμάτων. Πρωτοστατούντος του Μεγάλου Ευθυμίου, εν τη κατά του Μονοφυσιτισμού πάλη, Σάββα και Θεοδοσίου βραδύτερον μετά 10.000 μοναχών εν τη εν Ιεροσολύμοις εκκλησία του Αγίου Στεφάνου, κατεδικάσθη υπ' αυτών η αίρεσις αύτη, ομοίως και ο Ωριγενισμός των Νεολαυριτών μοναχών. Ως πρόμαχοι της Εκκλησίας διεκρίθησαν και κατά τους εφεξής αιώνας. Εάν δε διεσώθη η ορθοδοξία και ο Χριστιανισμός εν Παλαιστίνη τούτο οφείλεται εις τους μοναχούς.

Μιμηθώμεν αυτούς και ημείς· εγκύψωμεν τη μελέτη του βίου αυτών, ίνα αρυώμεθα διδάγματα, άτινα λίαν ωφέλιμα εισίν, ιδία ημίν τοις συνεχίζουσι τας παραδόσεις εκείνων.

Εν Ιορδάνη τη 2 Ιανουαρίου 1913

Αυγουστίνος Μοναχός

Ιορδανίτης

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

[Σιναϊτικός μεμβράνινος κώδιξ υπ. αρ. 524 αιώνας Ι-ΙΑ]

Φύλλο 92α-134α

ΕΥΛΟΓΗΣΟΝ ΠΑΤΕΡ

Α. Πίστις προηγείσθω των περί Ευθυμίου λόγων: ``Πίστις η των ελπιζομένων υπόστασις`` [Εβρ. ΙΑ., 1], εξ ης εδικαιώθημεν, και ``Εν η εστήκαμεν, και καυχώμεθα επ' ελπίδι της δόξης του Θεού`` [Ρωμ. Ε. 2]. ``Χωρίς γαρ πίστεως αδύνατον ευαρεστήσαι`` [Εβρ. ΙΑ. 5] επείτερ, ως φησίν η γραφή: ``Πιστεύσαι δη τον προσερχόμενον τω Θεώ ότι εστί και τοις εκζητούσιν αυτόν μισθαποδότης γίνεται`` [αυτόθ. 6]. Ο μεν γαρ άνευ πίστεως λέγειν τι ή ακούειν επιχειρών διακενής κοπιά, ωφέλειαν τινά εαυτώ πορίσασθαι μη δυνάμενος· ο δε την πάντα ισχύουσαν πίστιν κεκτημένος, όσα βούλεται δύναται, μάλιστα αδίστακτον ταύτην διαφυλάττων, μη συγκαταπίπτων τη ασθενεία τε και τη απιστία, αλλά νεάζων αεί και ενδυναμούμενος τη πίστει, μη διστάζων ή διακρινόμενος. ``Ο γαρ διακρινόμενος, έοικε κλύδωνι θαλάσσης ανεμιζομένω και ριπιζομένω`` [Ιακώβου, α, στ], και τα εξής. Εγώ μεν ουν αρχήν και ρίζαν και

θεμέλιον των περί Ευθυμίου λόγων την αδιάστακτον τίθημι πίστιν προς το ταύτην αναλαμβάνειν τους εντυγχάνειν μέλλοντας και μηδενί τούτων απιστείν, αλλά τας ιδίας διανοίας διά της πίστεως ελκύσαι προς συγκατάθεσιν και αυτός δε, τιμιώτατε Πάτερ, τη του Αγίου Πνεύματος δυνάμει κρατυνόμενος, τη βεβαία οχυρώθητι πίστει. Ταύτη γαρ εγώ επερείδόμενος, τούτον τον πόνον συνεστησάμην ζηλώσας μεν την φιλόπονον μέλισσαν την εκ πολλών ανθέων συλλέγουσαν τα χρήσιμα, προς την του μέλιτος εργασίαν, σπουδή δε και προσευχή χρησάμενος τα παραδραμόντα τω χρόνω παρ αληθευόντων Αγίων και της ερήμου ταύτης αρχαιοτάτων ανελεξάμην, ώδε τε κακείσε περιθέων και περιαθροίζων αυτά και συλλέγων, ώσπερ εκ τινός βυθού του μακρού χρόνου και της λήθης αναλεγόμενος, πιστεύων ακριβώς τον παρά του μισθαποδότου Θεού κομίσασθαι μισθόν εκ του ανανεώσαι τη μνήμη τα μνημονεύεσθαι άξια, και τύπον αγαθόν παρέχεσθαι τοις εντυγχάνουσι τοιαύτη φιλοπόνω σπουδή. Ει γαρ και της αξίας ουκ εφικνούμαι του επαινομένου σεβασμίου πατρός, αλλ' ουν εύλογον είναι, ηγησάμην μάλλον της αξίας διαμαρτείν υπό ευγνωμοσύνης κινούμενος, ή αγνωμοσύνη παραλίπειν το παν και της υμετέρας παρακούσαι πατρότητος, άμα δε και υφορώμενος εκείνο το φοβερώτατον έγκλημα του εις γην το τάλαντον κατακρύψαντος πονηρού δόλου και σκνηρού [Ματθ. Κε, 18] και ούτως ετόλμησα ατέχνως τινί, και της έξωθεν παιδείας απείρω κεχρημένος λέξει, της προκειμένης απάρξασθαι συγγραφής, συνεργούντος του Θεού και το λέγειν επιχορηγούντος, διά της του Οσίου Ευθυμίου πρεσβείας, του την υπόθεσιν των λόγων παρασχομένου.

Β. Ο μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού, ο συνάναρχος τε και συναΐδιος τω Πατρί υπάρχων και ομοούσιος, αφάτω φιλανθρωπία χρησάμενος, ευδοκία του Πατρός και βουλήσει του Αγίου Πνεύματος, κατηξίωσε, διά την ημετέραν σωτηρίαν, σαρκωθήναι και ενανθρωπήσαι εκ της Αχράντου και Θεοτόκου Μαρίας και γεννηθήναι εξ αυτής Θεός ου γυμνός και άνθρωπος ου ψιλός, σεσαρκωμένος δε μάλλον Κύριος, ενώσας εν εαυτώ καθ' υπόστασιν το ανθρώπινον, ου σύγχυσιν υποστάς, ου τροπήν υπομείνας, ουκ αλλοιωθείς την φύσιν, αλλά μείνας ο ην, γέγονεν ο ουκ ην, σωζομένων δήλον ότι της των συνελθουσών φύσεων διαφοράς και εις εν πρόσωπον και μίαν υπόστασιν συνδραμουσών, καθ' ένωσιν αδιάστατον' όθεν εν εκατέραις ταις ουσίαις εις και ο αυτός υπάρχει ο Χριστός ο Υιός του Θεού το υ ζώντος, αδιαίρετος τε και ασύγχυτος γνωριζόμενος. Τοιγαρούν, απαθής των Θεός, ουκ απηξίωσε παθητός γενέσθαι άνθρωπος, και, αθάνατος υπάρχων, νόμοις υποκείσθαι θανάτου ηνέσχετο, όπως τη τοιαύτη εσπλάγχχνω προς ημάς συγκαταβάσει, και εκουσίω κενώσει, την προς εαυτόν ημίν δωρήσεται επάνοδον' διό και τους εαυτού μαθητάς, επί σωτηρία του ημετέρου γένους αποστέλλων έλεγε: ``Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτοús εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος`` [Ματθ. Κη. 19]` οι δε ταύτην παραλαβόντες την εντολήν και την οικουμένην άπασαν διαθέοντες, λόγω και έργω εκήρυττον την ευσέβειαν` λόγω μεν διδάσκοντες, έργω δε και βίω τον λόγον βεβαιούντες, διά πάντων χωρούντες των δυσχερών, διωκόμενοι, θλιβόμενοι, γυμνητεύοντες, αυτών των αναγκαίων ενδεείς γενόμενοι, ύστερον και του θανάτου κατετόλμησαν, καλώς διά πάντων τον Δεσπότην μιμησάμενοι. Εντεύθεν η θεογνωσία εν τω κόσμω άνέτειλεν` εντεύθεν η της ανθρωπότητος κατεφωτίσθη φύσις και εκ της του διαβόλου τυραννίδος ηλευθερώθη` εντεύθεν τοις απεγνωσμένοις επεφάνη σωτήριος χάρις, διαφόρως τε και πολυτρόπως τους πάντα ευεργετούσα` εντεύθεν εκ πάντων των εθνών επεβλάστησαν αι των Αγίων Μαρτύρων αγέλαι, των του αγónας ζηλώσαντες οι πολλοί, μετά τον διωγμόν, φωστήρων δίκην εν τη των μοναχών εξέλαμψαν πολιτείαν` οίτινες εκμαγείον, της αποστολικής αρετής τον εαυτών εποiήσαντο βίον, οiς αρμόζει το Γραφικόν εκείνο το: ``Περιήλθον εν μηλωταίς, εν αιγίοις δέρμασιν, υστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, εν

ερημίαις πλανώμενοι και ταις οπαίς της γης` [Εβρ. Ια, 3738]. Και τούτο τοίνυν του ανεπιλήτου βίου μετασχών και ο μέγας Πατήρ ημών Ευθύμιος, αφιερωθείς εκ βρέφους τω Θεώ, και ζηλώσας των Αγίων βίον, ευάρεστος τω Θεώ και δόκιμος τοις ανθρώποις ανεδείχθη. Ούτινος Αγίου Πατρός αναγράψασθαι την εν σαρκί πολιτείαν κελευσθείς, αναμονής πάσης χωρίς, πείθομαι σοι κελεύσαντι τίμιε Πάτερ Γεώργιε` κελεύεις γαρ ηδέα και ψυχοφελή και τη ση αγιωσύνη επάξια` δίκαιον γαρ εστίν ως αληθώς, τα παραδραμόντα τω χρόνω, και μη πολλοίς εγνωσμένα, αναζωγραφείντο λόγω και μη συγχωρήσαι ταύτα λήθης βυθοίς αμαυρούσθαι, αλλά κοινόν όφελος και εικόνα και τύπον προτιθέναι τοις μετέπειτα βουλομένοις της εαυτών προνοείσθαι σωτηρίας` ήδη τοινύν εντεύθεν τον του Θεού Υιόν και Λόγον επικαλεσάμενος, τον του παρόντος λόγου προτεθέντα, του περί Ευθυμίου αρπάξομαι λόγου.

Γ. Ο ουρανοπολίτης Ευθύμιος γονέων υπήρχε Παύλου και Διονυσίας προσαγορευομένων, ουκ ασήμων όντων, αλλά και λίαν ευγενεστάτων, και πάση τη κατά Θεόν αρετή κεκοσμημένων, πατρίδα και οίκηση έχόντων Μελιτηνήν, την των Αρμενίων περιφανή μητρόπολιν. Η ουν μακαρία Διονυσία, επί ικανά έτη συζήσασα τω ανδρί, στερειύουσα ουκ έτικτεν` διό εν πολλή αθυμία διάγοντες οι αμφότεροι, επί συχνόν χρόνον διέμειναν δεόμενοι του Θεού εκτενώς δωρηθήναι αυτοίς παιδίον. Και γενόμενοι εις το α υτόθι πλησίον της πόλεως ιερόν οίκον του ενδόξου και καλλινίκου Μάρτυρος Πολυεύκτου, επί ημέρας πλείους τη προσευχή προσκαρτερούντες, ως ο των αρχαίων εις ημάς ενεχθείς περιήγαγε λόγος` και εν μία των νυκτών, ευχόμενοι αυτοίς μόνοις, θεία τις οπτασία φαίνεται λέγουσα: ``Ευθυμίτε ευθυμίτε` ιδού γαρ κεχάρισται υμίν ο Θεός παίδα ευθυμίας φερώνυμον, ότι επί τη γεννήσει αυτού ευθυμίαν ταις εαυτού Εκκλησίαις δωρείται, ο τούτον υμίν χαριζόμενος Θεός` αυτοί δε τον της οπτασίας σημειωσάμενοι καιρόν, υπέστρεψαν εις τον οίκον αυτών και εκ του χρόνου της κυήσεως γνόντες αληθή συμβεβηκέναι τα της οπτασίας, άμα μεν τω γεννηθήναι τον παίδα Ευθύμιον επονόμασαν, υποσχόμενοι αναθέσθαι αυτόν τω Θεώ. Εγεννήθη δε καθώς παρειλήφαμεν κατά τον Αύγουστον μήνα της τετάρτης Γρατιανού υπατείας` ότι δε αληθής η οπτασία, οι αναγινώσκοντες νοείτωσαν. Των γαρ Αγίων Εκκλησιών επί τεσσαράκοντα σχεδόν έτη εν αθυμία ουσών, και των της ορθοδόξου πίστεως υπερασπιστών απελαυνομένων, και των Αρειανών καταδυναστευόντων από των του Κωνσταντίνου χρόνων, και διωγμού κατά των ευσεβών επικειμένου εν τε τοις Ιουλιανού του τυράννου χρόνοις και του μετέπειτα της Εώς βασιλεύσαντος Ουάλεντος, Ευθυμίου του φερωνύμου κληθέντος πάντα τα των Εκκλησιών λυπηρά, εις ευθυμίαν μετετρέπετο` μήπως γαρ του πέμπτου μηνός πληρωθέντος, επί τη έκτη Υπατεία αρθής ο θεόμαχος Ουάλης κατά βαρβάρων την Θράκην ληϊζομένων επιστρατεύει και επ ολίγον χρόνον τω πολέμω συγκοπτόμενος, ύστερον δίκης έτισε της θεομαχίας αξίαν. Εν γαρ κώμη τινί περί Ανδριανουπόλει της Θράκης, κατά κράτος ηττημένον φεύγοντα, καταδραμόντες οι βάρβαροι, έκαυσαν αυτόν μετά της εχούσης αυτόν κώμης, μήπως πληρωθέντος του πρώτου ενιαυτού από της Ευθυμίου γεννήσεως.

Δ. Τριετούς δε ήδη χρόνου εισεληλυθότος, Παύλος μεν ο πατήρ τέλει του βίου εχρήσατο` η δε μακαρία Διονυσία, αδελφόν έχουσα λογιώτατον Ευδόξιον καλούμενον, του δε αυτόθι επισκοπείου κρατούντα, και τω επισκόπω συνεδρεύοντα, τούτον σύμβουλον και μεσίτην ποιησαμένη τω κατ` εκείνον τον καιρόν ιθύνοντι την κατά την Μελιτηνήν αγιωτάτην εκκλησίαν Οτρηΐω τω μεγάλω, τω εν τη Κωνσταντινουπόλει Αγία συνόδω διαλάμψαντι, προσήγαγε τον παίδα, την τε υπόσχεσιν αποπληρώσασα και ως θυσίαν αυτόν ευπρόσδεκτον αναθεμένη τω Θεώ καθάπερ η πολυθρύλητος Άννα εκείνη τον Σαμουήλ. Ο δε μέγας εκείνος Οτρηΐος ο αγιώτατος επίσκοπος, τον τε παίδα θεασάμενος και παρά του σχολαστικού Ευδοξίου ακούσας, περί τε της τοις γονεύσι φανείσης οπτασίας και ότι προ γεννήσεως η μήτηρ

καθυπέσχετο αυτόν τω Θεώ, μη ευλαβηθείσα το μέλλον και ότι αυτή σύλληψις ευχής έργον γεγένηται, θαυμάσας είπεν: ``όντως επαναπαύσεται το πνεύμα του Θεού επί τον μαιράκιον τούτο. Και το μεν παίδα δεξάμενος, βαπτίσας αυτόν και αποθρίξας, αναγνώστην της υπ` αυτόν Εκκλησίας πεποίηκεν` και εν τω επισκοπείω λαβών και τρόπον τινά τεκνοποιησάμενος ανέτρεφε` τη δε μακαρίαν Διονυσίαν, ως προκειμένην Θεώ και τοις θείοις διάκονον εχειροτόνησε της Αγιότατης Εκκλησίας. Ευθυμίου τοίνυν, τω εκκλησιαστικώ καταλόγω εναριθμίου γεγονότος, παραυτίκα Θεοδόσιος ο μέγας, τα της Ρωμαίων βασιλείας σκήπτρα παρέλαβε και εν ταύτω εδωρήσατο ο Θεός τη Ρωμαίων πολιτεία και ταις εαυτού Αγίαις Εκκλησίαις θείαν δόσιν ευθυμίας πάσης πεπληρωμένην και συνηνέχθη τότε τω τηνικαύτα ταις ονόμασιν ομωνύμως τα πράγματα συμβήναι` έδει γαρ πληρωθήναι την περί αυτού τοις γονεύσι φανείσαν οπτασίαν.

Ε. ολίγου δε τινός χρόνου διελθόντες, κατανοήσας αυτόν ο Επίσκοπος, την των παιδίων ηλικίαν υπερβάντα ήδη και οφείλοντα τοις μαθήμασι λοιπόν ενασχολείσθαι, παραδίδωσιν αυτόν διδασκάλοις των ιερών γραμμάτων, ήσαν δε τότε εν τοις αναγνώσταις δύο νενανίσκοι επ` ευγενεία και σωφροσύνην αινέσιμοι και συνέσει διαπρέποντες, προς τη θεία Γραφή και την έξω παιδείαν ακριβώς ησκημένοι, Ακάκιος και Συνόδιος προσαγορευόμενοι, οίτινες μετά πολλούς ασκητικούς αγώνας, της κατά Μελιτηνήν αγιοτάτους εκκλησίας την αρχιερωσύνην εδέξαντο, εν ιδίω καιρώ τούτων έκαστος συμβαίνουσας έχοντες τη αρχιερωσύνη την πολιτείαν, περί ων πολλά θαυμάσια διηγούνται οι Μελιτηνών παίδες και ιεροσύνης αληθώς επάξια. Ούτοι εκ της χειρός του Επισκόπου δεξάμενοι τον Ευθύμιον, επάιδευσαν ακροτάτην ευσέβειαν, όστις Ευθύμιος εν ολίγω χρόνω πολλούς των συνηλικών υπερηκόντισε, τη της ψυχής φιλοθεΐα και φιλομαθεία. Ην γαρ αυτού υπέρ την ηλικίαν το πρόθυμον, ώστε θαυμάζειν Ακάκιον την πεφωτισμένην αυτού διάνοιαν. Ούτω μεν ουν τα πρώτα της ηλικίας εν τω επισκοπείω ο ιερός ούτος νεανίας και παιδεύεται και διαπλάττεται πλάσιν αρίστην και καθαρωτάτην, ήνπερ, ως φησίν, ο Θεολόγος Γρηγόριος, ημερινήν ο θείος Δαβίδ καλεί και ονομάζει και της νυχτερινής αντίθετον. Εκμανθάνων δε τας θείας Γραφάς, επεπόθει μεν ζηλωτής είναι των εν αυταίς εμφερομένων θείων και εναρέτων ανδρών, ηνίατο δε όταν υπό τινών αρχολογούντων εστερείτο ή αφείλκετο των θείων λογίων.

ΣΤ. Ακακίου δε του διδασκάλου τοις τρόποις μιμούμενος, ουδόλως εποιεΐτο μνήμην ποικίλης τροφής, ούτε μην εφίετο κενής δόξης, ούτε ήργει το στόμα από δοξολογίας Θεού` αλλά την μεν θείαν λειτουργίαν του εκκλησιαστικού κανόνος απερισπάστω καρδιά και αμετεωρίστω νοΐεις τους ορισμένους επετέλει καιρούς μετά φόβου και κατανύξεως, ενθυμούμενος ότι χρη εν φόβω και τρόμω λατρεύειν Θεώ, ουχί δε μετά γέλωτος και ψιθυρισμών, σκηνήν θεατρικήν την εκκλησίαν εργάζεσθαι αλλά μετ` ευλαβείας εν εκκλησία εισέρχεσθαι έκαστον, ως βασιλεί και Θεώ εντυγχάνειν διά της προσευχής μέλλοντα. Τον δε μεταξύ χρόνον οίκοι εσχόλαζεν εν τε τη προσευχή και τη ψαλμωδία, και ταις των θείων λόγων αναγνώσεσι διανυκτερεύων τε και ημερεύων, ειδώς ότι ο μελετών εν νόμω Κυρίου ημέρας τε και νυκτός, ``έσται ως το ξύλον το πεφυτευμένον παρά τας διεξόδους των υδάτων, ο τον καρπόν αυτού δώσει εν καιρώ αυτού`` [Ψαλμ. Α, 3], και εδίδου τω Θεώ έκάστου καιρού τον πρόσφορον καρπόν. Εν γαρ οργής καιρώ εκαρποφόρει τω Θεώ την αγάπην και την υπομονήν` και εν καιρώ της γαστριμαργίας ο καρπός ην αυτώ η εγκράτεια, και λογισμών επερχομένων αυτώ ηδονής τινός σωματικής, αύθις η σωφροσύνη εν αυτώ εβλάστα νεν, εταίροις δε και συνομηλίκους εκέχρητο, ου τοις ασελγεστάτοις αλλά τοις σωφρονεστάτοις, οις και συνείναι μάλλον λυσιτελέστατον τον ευσεβείας

αντεχόμενον` και ούτω καθ` ημέραν αθλητικώς αγωνιζόμενος, κατόρθωσε τήνδε από γλώσσης και κοιλίας εγκράτειαν, και την τελείαν ακτημοσύνην, και την αληθινήν ταπεινοφροσύνην, και του σώματος αγιασμόν` της γαρ σωφροσύνης σφόδρα επιμελούμενος, διετήρησεν άσβεστον την λαμπάδα της παρθενίας, και της ευσπλαγχνίας, και συμπαθείας, κεκοσμημένην ελαίω.

Ζ. Ο μεν ουν Ευθύμιος ούτως επί πλείστον χρόνον γυμνασάμενος, επί την των αρετών τελειότητα κατήντησεν` η δε του Θεού οικονομία τούτον ούτω σοφίσασα, και διά πολλών εν μέσω γνωρίσασα, περιβόητον εξ αρχής ανέδειξε. Τραφείς μέντοι, ως είρηται, και παιδευθείς, και διά πάσης της των εκκλησιαστικών βαθμών ακολουθίας διεξελθών, υπό του κατά τον καιρόν εκείνον επισκόπου χειροτονείται ακουσίως πρεσβύτερος, της κατά Μελιτηνών αγιωτάτης Εκκλησίας, και επιτρέπεται φροντίζειν και προϊστασθαι των περί την πόλιν μοναστηρίων και ασκητηρίων. Ταύτην δε την φροντίδα ενεχειρίσθη επειδή φιλομόναχος τε υπήρχεν εκ παιδόθεν` και ότι επιποθών την ησυχίαν εις το του Αγίου Πολυεύκτου μοναστήριον, και εις το των Αγίων τριάκοντατριών Μαρτύρων, τον πλείστον διέτριβε χρόνον, τα δε της Αγίας Τεσσαροκοστής ημέρας ανεχώρει εις το όρος, έρημον τε τότε υπάρχον, νυν δε μοναστηρίου θαυμασίου οικοδομήν δεξάμενον πλησίον της πόλεως, το παρά τοις προσοικούσι της Αναλήψεως προσαγορευόμενον, και ταύτην την έρημον ησπάζετο από της ημέρας των Αγίων Θεοφανείων έως της πασχαλίας εορτής, την Ηλιού και Ιωάννου φιλοσοφίαν μιμούμενος τούτου χάριν, ως είρηται, την των εκείσε μοναστηρίων φροντίδα τε και κατάστασιν εγχειρίζεται. Ταύτην δε την φροντίδα εμπόδιον της αρετής είναι νομίσας, ο μισόδοξος και φιλόθεος Ευθύμιος, εξήλθε την πόλιν, και φυγάς ώχето επί τα Ιεροσόλυμα, επιθυμήσας ταύτην οικήσαι την έρημον.

Η. Ούτως ο μέγας Πατήρ ημών Ευθύμιος, του Αγίου Πνεύματος οδηγήσαντος, ήλθεν εις Ιεροσόλυμα τω εικοστώ ενάτω της εαυτού ηλικίας χρόνω` και προσκυνήσας τον Άγιον Σταυρόν και την Αγίαν Ανάστασιν και τους λοιπούς σεβασμίους τόπους, παραβαλών δε και τοις κατά την έρημον θεοφόροις πατράσι, και την εκάστου αρετήν και πολιτείαν καταμαθών, και τη εαυτού ψυχή ενσφραγισάμενος, ήλθεν εις Φαράν την Λαύραν από εξ μιλίων της αγίας πόλεως διακειμένην. Και φιλήσυχος ων έμεινεν εις αναχωρητικόν κελλίον έξω της Λαύρας μηδέν το σύνολον κτώμενος του αιώνος τούτου` έμαθε του εργάζεσθαι την σειράν, διά το μη επιβαρήςαι τινά, αλλά μάλλον εκ των ιδίων κόπων μεταδιδόναι τω χρείαν έχοντι. Πάσης δε γηϊνης φροντίδος εαυτόν ελευθερώσας, μίαν μόνην έσχε φροντίδα το πώς αρέσει τω Θεώ εν προσευχαίς και νηστείαις, ου μην άλλα και πάσης αρετής επιμελούμενος, ως άριστος τις γεωργός των παθών τας ακάνθας προρρίζους εξέτεμεν, ``λογισμούς καθάρων και παν ύψωμα επαιρόμενον κατά της γνώσεως του Θεού`` [Β, Κορινθ. Ι., 5] πληρών την προφητικήν εκείνη φωνήν την λέγουσαν: ``Νεώσατε εαυτοίς νεώματα, και μη σπείρετε εν ακάνθαις`` [Ιερεμ. Δ. 3]

Θ. Είχε δε γείτονα τινά θεοφόρον Θεόκτιστον ονομαζόμενον, όντινα αγαπήσας, τοσούτον συνεκράθη αυτώ τη του Πνεύματος στοργή, ώστε τους αμφοτέρους ομογνώμονας και ομοτρόπους γενέσθαι, και οιονεί μίαν ψυχήν εν δυσίν σώμασιν επιδείξασθαι. Εξαγγείλας δε έτερος θατέρω τον κατά καιρόν σκοπόν, εξήρχοντο κατ` ενιαυτόν κατά την ογδόην ημέραν των Αγίων Θεοφανείων επί την έρημον του Κουτιλά, πάσης ανθρωπίνης συναναστροφής χωριζόμενοι, ομιλείν τω Θεώ ποθούντες εν ησυχία διά της προσευχής, και διατέλουν αυτόθι έως της των Βαΐων εορτής. Διηνεκώς δε υποπιάζοντες το σώμα και δουλαγωγούντες την πνευματικήν τροφήν προσέφερον τη ψυχή` υπερέβαινε δε ο Μέγας Ευθύμιος απλότητι ήθους και πραότητι τρόπων και ταπεινοφροσύνη καρδίας, διότι την του Αγίου Πνεύματος

χάριν εδέξατο, καθώς ο θεῖος λόγος φησί: Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἡ ἐπὶ το πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα μου τοὺς λόγους [Ἠσαΐας, ξστ, 2]. Εντεύθεν ἡ πρὸς Θεὸν παρρησία ἠύξανε αὐτῷ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Ποιήσας δε χρόνους πέντε εἰς Φαράν, ἐξήλθεν ἅμα Θεοκτίστῳ τῷ μακαρίῳ, καθ' ὃν καιρὸν εἰώθασιν ἐπὶ τὸν Κουτιλᾶν καὶ διὰ τῆς ἐρήμου παρερχόμενοι ἦλθον ἐπὶ τινὰ χειμάρρουν, φοβερώτατον καὶ βαθύτατον λίαν καὶ δύσβατον. Θεασαμένοι δε τὸν τόπον, καὶ περινοστήσαντες τοὺς υπερκειμένους κρημνοὺς, ὡς ὑπὸ Θεοῦ ὁδηγούμενοι εὐρον σπήλαιον μέγαν τε καὶ θαυμάσιον ἐν τῷ βορεινῷ τοῦ χειμάρρου κρημνῷ, καὶ μετὰ κινδύνου τοιχοβατήσαντες μόλις ἴσχυσαν ἀναβῆναι εἰς αὐτό, καὶ περιχαρεῖς γενόμενοι, ὡς ὑπὸ Θεοῦ ἐτοιμασθέντος αὐτοῖς τοῦ τόπου, κατώκησαν εἰς αὐτό, ἐκ τῶν παραπιπτουσῶν βοτάνων τρεφόμενοι. Το δε ἄντρον ἐκεῖνο κατοικητήριον θηρίων ὑπῆρχε μὲν το πρῶτον, ἡμερωθέν δε τοῖς θεοῖς ὕμνοις καὶ ταῖς ἀπαύστοις προσευχαῖς τῶν θεῶν ἀνδρῶν, ἐκκλησίας Θεοῦ ἁγιαστήριον εδέξατο.

Ι. Ὅτε οὖν ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς τοὺς φανερῶσαι, ὠκονόμησε ποιμένας τινὰς τοῦ Λαζαρίου ἀγαγεῖν τὰς αὐτῶν ἀγέλας παρ' αὐτὸν τὸν χειμάρρον, οὐστὶνας ἐθρόησαν φανέντες ἄνω εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ φοβηθέντας αὐτοὺς ὀρμήσαι εἰς φυγὴν, οἱ δε πατέρες αἰσθόμενοι τῆς ἐκείνων δειλίας, πραεῖα καὶ προσηνὴ τῇ φωνῇ τοὺς προσκαλεσάμενοι, ἔλεγον· μὴ φοβείσθε, ἀδελφοί, ἄνθρωποι γὰρ ἐσμέν ὡς καὶ ὑμεῖς ἀλλὰ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν τοῦτον τὸν τόπον οἰκοῦμεν. Τότε οἱ αἰπὸλι θαρρήσαντες ἀνεβόησαν πρὸς αὐτοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ μὴδὲν τοῦ αἰῶνος τοῦτου παρ' αὐτοῖς ευρόντες ἀπήλθον εἰς τὸ ἴδιον κτήμα, θαυμάζοντες καὶ τοῖς ἰδίοις ἀπαγγέλλοντες καὶ ἀπὸ τότε οἱ τοῦ Λαζαρίου διηκόνουν αὐτοὺς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ Φαράν πατέρες ζητήσαντες καὶ τὸ που εἰσὶ μαθόντες συνεχέστερον ἀπήεσαν ἐπισκεπτόμενοι αὐτοὺς ἐν πρῶτοις μὲν οὖν ἀπετάξαντο πρὸς αὐτοὺς ἀδελφοί δυὸ Μαρινός τε Λουκάς καλούμενοι, καὶ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου μοναχικῶς παιδευθέντες, καὶ τῆς ἀσκητικῆς πολιτείας ἀθληταὶ ἀποδειχθέντες, χρόνοις ὕστερον εἰς τοὺς περὶ τὴν κώμην Μετωπὰ τόπους διέλαμψαν, καὶ μοναστήρια συνεστήσαντο· οἵτινες τὸν ἀββᾶν Θεοδόσιον, τὸν γεγονότα τῆς ἐρήμου ταύτης μέγαν κοινοβιάρχην, καὶ τῶν κοινοβίων ἀρχιμανδίτην, εἰς μοναχικὴν προήγαγον τελειότητα.

ΙΑ. Ἐν ὀλίγῳ δε χρόνῳ τῆς περὶ Εὐθυμίου φήμης διαδραμούσης συνήρχοντο πρὸς αὐτόν, καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες ἐπεθύμουν οἰκῆσαι παρ' αὐτῷ· ὁ μὲντοι μισόδοξος καὶ φιλόθεος Εὐθύμιος τοῦ πρῶτου μακαρισμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων σπουδαίων τυχεῖν ὡς ξένου τύπου ἐπέχων, παρεδίδου ἕκαστον τῶν ἀποτασσομένων τῷ βίῳ τῷ μακαρίτῃ Θεοκτίστῳ πάμπολλα παρακαλέσας αὐτόν τὴν τοῦτων ἔχειν φροντίδα· ὁ δε παρακούειν μὴ γινώσκων, ταύτην μὲν ἀνεδέξατο, πάντα δε κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἐποίει. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἠβούλοντο κοινόβιον τὸν τόπον ποιῆσαι, ἀλλὰ λάυραν κατὰ τὸν τύπον Φαρῶν, ἐπειδὴ δε εἶδον ὅτι οὐδεὶς δύναται νυχτὸς ελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ᾧ σπηλαίῳ ἡσύχαζον [ἦν] ὁ Μέγας Εὐθύμιος. Ὅς ἦν ἰατρός ψυχῶν, θεραπεύων καὶ παραμυθούμενος ἕκαστον, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀδελφῶν ἐφείδετο ὁμολογῆσαι αὐτῷ τὴν εαυτοῦ διάνοιαν, καὶ αὐτὸς πολλὴν πείραν ἔχων ἐδίδασκε πρὸς ἕκαστον τῶν ἀλλοτρίων λογισμῶν ἀνθίστασθαι, λέγων· ἀδελφοί, δι' ὃ ἐξήλθετε ἀγωνίσασθε, καὶ τῆς εαυτῶν σωτηρίας μὴ ἀμελήσητε· κατὰ πάσαν γὰρ ὥραν ἡμεῖς καὶ ἐγρηγορεῖν χρῆ· Ὑπὸ τῆς ἐγρηγορίας γὰρ φησί, καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθετε εἰς πειρασμόν. [Ματθ. Κστ. 41]. Τοῦτο δε πρῶτον γινώσκετε, ὅτι δεῖ τοὺς ἀποτασσομένους τῷ κόσμῳ μὴ ἔχειν ἴδιον θέλημα, ἀλλ' ἐν πρώτῃ τάξει κρατεῖν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ὑπακοήν, καὶ ἀναμένειν αἰεὶ καὶ μεριμνᾶν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως· καὶ φοβέσθαι μὲν τὴν ἀπειλὴν τοῦ αἰωνίου πυρός, ποθεῖν δε τὴν

δόξαν της βασιλείας των ουρανών. Ἐλεγε δε πάλιν, ὅτι χρη τοὺς μοναχοὺς, καὶ μάλιστα τοὺς νέους, πρὸς τὴν τῶν ἔνδον φυλακὴν καὶ σωματικῶς κοπιάν, μεμνημένους τοῦ Αποστόλου λέγοντος: νυκτός καὶ ἡμέρα εργαζόμενοι ᾗ πρὸς τὸ μὴ επιβαρῆσαι τινά [Β Θεσς. Γ. 9], καὶ ᾗ χεῖραι αὐταῖ ἐμοὶ καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ υπηρέτησαν [Πράξ. Κ. 34]. Ἄτοπον γὰρ εἰς τοὺς μὲν κοσμικοὺς ταλαιπωροῦντας καὶ κοπιῶντας ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῶν τρέφειν παιδίας, καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπαρχάς τῳ Θεῷ προσφέρειν, καὶ εὐποιεῖν κατὰ δύναμιν, πρὸς τοῦτοίς καὶ φόρους ἀπαιτεῖσθαι ἡμᾶς δὲ μὴδὲν τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκ τοῦ ἐργοχείρου ἡμῶν ἔχειν, ἀλλ' ἀργοὺς καὶ ἀκινήτους μένειν, ἀλλοτρίοις κόποις καρποῦμενοι, τοῦ Αποστόλου μάλιστα, τὸν ἀργὸν μῆτε εσθίειν κελεύσαντος [Β Θεσσαλ. Γ. 10], καὶ ταῦτα μὲν ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τὴν συνοδίαν διδάσκων ἐφωταγώγει. Παρήγγειλε δὲ μὴ λαλεῖν τινὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κανόνος, μῆτε μὴ ἐν τῷ ἀρίστῳ ἐσθιόντων τῶν ἀδελφῶν. Ἐλυπεῖτο δὲ ὅταν εὗρα ἀδελφόν ἐν τῷ κοινοβίῳ, καὶ μάλιστα νέον βουλόμενον ὑπὲρ τὴν συνοδίαν ἐγκρατεῦσθαι ἔλεγε γὰρ ὅτι, ἡ καλὴ ἐγκράτεια εἰς τὸ παραμικρὸν τὸ χρεῖας λαμβάνειν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαίτης, καὶ τὴν καρδίαν τηρεῖν καὶ πρὸς τὰ κρύφια πάθη κρυπτῶς πολεμεῖν. Τα δὲ ὅπλα τοῦ μοναχοῦ ἡ μελέτη εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἡ διάκρισις, καὶ σωφροσύνη, καὶ ἡ κατὰ Θεὸν ὑπακοή. Ταύταις καὶ τὰς τοιαύταις διδασκαλίαις οἱ ἀδελφοὶ φωτιζόμενοι, καὶ προθυμούμενοι, ἐκαρποφόρουν ἀξίως τῆς κλήσεως.

ΙΒ. Τα κατὰ τὸν παλαιὸν Τερέβωνα, συμφώνως μὲν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ πατέρες διηγήσαντο μοι, ἀκριβέστερον δὲ ὁ ἐκείνου ἐγγονὸς καὶ ὁμώνυμος, ὁ τὴν χώραν τότε κρατῶν περιβόητος τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος ἐξηγήσατο μοι. Οὗτος ὁ παλαιὸς Τερέβων ὁ τοῦ νέου πάππος, νέος ὢν πάνυ καὶ ἄνηβος, ὑπὸ δαίμονος πληγὴς ἐξηράνθη ἅπαν τὸ δεξιὸν μέρος ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν καὶ πολλὰ χρήματα ἀναλώσας, ὁ τούτου πατὴρ Ἀσπέβετος καλούμενος, πλέον ὠφέλησεν οὐδέν, οὗτος δὲ ὁ Ἀσπέβετος Ἕλληνα ὑπάρχων ὑπόσπονδος γέγονε Ῥωμαίοις, τῷ ὅπως τῷδε. Ἐν ἀρχῇ τοῦ τότε γεγονότος διωγμοῦ ἐν Περσίδι περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Ἰσδιγέρδου τῶν Περσῶν βασιλέως, βουλόμενοι οἱ μάγοι πάντας θηρεύσαι τοὺς χριστιανούς, τοὺς φυλάρχους τῶν ὑπ' αὐτοὺς Σαρακηνῶν ἐπέστησαν πανταχοῦ τὰς οδοὺς, πρὸς τὸ μὴδένα τῶν ἐν Περσίδι χριστιανῶν Ῥωμαίοις προσφυγεῖν. Ὁ δὲ Ἀσπέβετος φύλαρχος τότε ὑπάρχων, θεωρῶν τὴν εἰς τοὺς χριστιανούς ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν γενομένην ὑπὸ τῶν κατὰ πόλιν μάγων καὶ σπλαγχνισθεὶς, φυγεῖν μὲν τινὰ τῶν χριστιανῶν οὐκ ἐκώλυσε, τουναντίους δὲ μάλλον καὶ συνέπραττεν ὑπὸ συμπαθείας κινούμενος, καί περ τῶν Ἑλλήνων ἐκ προγόνων θρησκεύειν. Διαβληθεὶς οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰσδιγέρδῃ, λαβὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμίσηρον ὄντα Τερέβωνα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν οὐσίαν Ῥωμαίοις προσφεύγειν, οὐστὶνας Ἀνατόλιος ὁ τότε τῆς Ἀνατολῆς στρατηγὸς δεξιόμενος, τοῖς Ῥωμαίοις υποσπόνδους ποιεῖται, καὶ τὴν φυλαρχίαν τῶν ἐν Ἀραβίᾳ υποσπόνδων Ῥωμαίων Σαρακηνῶν, Ἀσπεβέτῳ ἐνεχείρισεν.

Ὡς οὖν ἐν Ἀραβίᾳ κατεσκήνωσαν, ὁ νέος οὐδὲν ὄψιν θεασάμενος ἀπήγγειλε τῷ πατρί ὅτι μὴδὲν μελήσας, λαβὼν τὸν παῖδα μετὰ πλήθους βαρβάρων, καὶ πολλῆς δορυφορίας, πίστει φερόμενος ἦλθεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ οὐδὲν μηνυθέντα τόπον, ἔνθα κατῴκουν οἱ ἅγιοι ἄνδρες Εὐθύμιος καὶ Θεόκτιστος. Καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων ἰδόντες ἐφοβήθησαν, ὁ δὲ μακαρίτης Θεόκτιστος τὴν τῶν μαθητῶν θεασάμενος δειλίαν, κατήλθε πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ λέγειν: τί ἐστὶν ὃ ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον: Εὐθύμιον τὸν τοῦ Θεοῦ δούλον ζητούμεν. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἀββᾶς Θεόκτιστος: ἕως τοῦ Σαββάτου οὐ συντυγχάνει τινί, ἡσυχάζει γὰρ. Καὶ ὁ Ἀσπέβετος λαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου Θεοκτίστου, ἔδειξεν αὐτῷ τὸν παῖδα ὀδυνώμενον ὃν οὐδὲν παῖς νεύσαντος τοῦ πατρὸς λέγει: Ἐγὼ πρὸ χρόνου τὴν πληγὴν ταύτην ἐν Περσίδι δεξιόμενος, καὶ διὰ πάσης ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ μαγικῆς περιεργείας παρελθὼν, καὶ μὴδὲ τὸ σύνολον ὠφελθῆναι, ἀλλὰ τουναντίον διὰ τούτων τὸ πάθος

αυξήσας, ελθὼν εἰς τὴν πολιτείαν ταύτην, θεία κατανύξει, τὰ κατ' ἐμαυτὸν ἀναλογισάμενος, ὑπὸ τούδε τοῦ πάθους ἀνιώμενος ἐν μία νυκτί ἔλεγον ἐμαυτῷ ὡς Τερέβων, ποῦ ἐστὶν ἡ ματαιότης τοῦ βίου καὶ πᾶσα ἡ ἱατρικὴ τέχνη; Ποῦ εἰσὶν αἱ φαντασίαι τῶν ημετέρων μάγων, καὶ ἡ δύναμις τῶν σεβασμάτων ἡμῶν; Ποῦ αἱ ἐπικλήσεις, καὶ μυθοποιαὶ τῶν ἀστρονόμων τε καὶ ἀστρολόγων; Ποῦ αἱ ἐπασιδίαι καὶ αἱ γοητευτικαὶ ἐρεσχελῖαι; Ἰδοὺ οὐδὲν τούτων ἰσχύει, εἰμὶ Θεὸς ἐπινεύσειε καὶ τὰ ταῦτα φησὶ λογισάμενος, ἐτράπην εἰς εὐχὴν καὶ μετὰ δακρύων, τῷ Θεῷ ἔλεγον. Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ φοβερός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν συν παντί τῷ κόσμῳ αὐτῶν, ἐάν ἐλεήσης τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν καὶ λυτρώσης με ἐκ τούδε τοῦ πικροῦ πάθους, γίνομαι χριστιανός, ἀποτασσόμενος πᾶσα παρανομία καὶ ἐλληνικὴ θρησκεία. Καὶ ὡς τὰ ταῦτα ἐθέμην ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἠρπάγην εἰς ὕπνον καὶ θεωρῶ τινὰ μοναχὸν μισοπόλιον, ἔχοντα τὸν πῶγωνα μέγαν, λέγοντα μοι: Τι πάσχεις; Εμοῦ δὲ τὸ πάθος ὑποδείξαντος, λέγει: Πληροῖς ὅσα συνέθου τῷ Θεῷ; Εἶτα ἐμοῦ εἰπόντος ὅσα υπεσχόμην τῷ Θεῷ πληρῶ, ἐάν ἀπὸ τούδε τοῦ πάθους ἐλευθερωθῶ. Εἶτα λέγει μοι: Εγὼ εἰμὶ Εὐθύμιος ὁ καταμένων ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἱεροσολύμων ἐρήμῳ ἀπὸ δέκα μιλίων, ἐν τῷ κατὰ νότῳ τῆς οδοῦ Ἱερικούντων χειμάρρῳ, εἰσὺν βούλει θεραπευθῆναι, ἀνυπερθέτως ἔλθε πρὸς με καὶ ἰάται σε ὁ Θεὸς δι' ἐμοῦ. Ἀναστὰς οὖν ἐγὼ τῷ ἐμῷ πατρί διηγησάμην, καὶ ἰδοὺ πάντα δεύτερα θέμενοι, ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς μὴ ἀποκρύψαι τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φανερωθέντα μοι ἱατρὸν.

ΙΓ. Ταῦτα ὁ μακαρίτης Θεόκτιστος ἀνήνεγκε τῷ Μεγάλῳ Εὐθυμίῳ ἡσυχάζοντι ὁ δὲ Εὐθύμιος λογισάμενος ἀτοπὸν εἶναι ταῖς θείαις ἀντιτάσσεσθαι ὁπτασίαις, κατέρχεται πρὸς αὐτούς, καὶ ἐκτενῶς εὐξάμενος, καὶ τῷ σημείῳ τοῦ Σταυροῦ σφραγίσας τὸν Τερέβωνα ὑγιά ἀποκατέστησεν. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀθρόᾳ μεταβολῇ καὶ παραδόξῳ καὶ θαυματουργικῇ θαυματοποιᾷ ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, καὶ ῥίψαντες ἑαυτοὺς εἰς γῆν, παρεκάλουν λαβεῖν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα ὁ δὲ σημειοφόρος Εὐθύμιος κατανοήσας ὅτι ἐκ ψυχῆς ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, ἐκέλευσεν γενέσθαι μικρὰν κολυμβήθραν ἐν γωνίᾳ τοῦ σπηλαίου τὴν μέχρι τοῦ νῦν σωζομένην, καὶ κατηγήσας αὐτοὺς ἅπαντας, ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν δὲ Ἀσπέβητον μετωνόμασε Πέτρον, ὄντινα καὶ πρῶτον ἐβάπτισε, καὶ μετ' αὐτόν Μαρῖνον τινὰ αὐτοῦ γυναικᾶδελφον, συνέσει διαπρέποντας ἀμφοτέρους, καὶ περιφανείᾳ πλοῦτος κομώντας, εἰθ' οὕτως Τερεβώνα καὶ τοὺς λοιπούς, οὓστινας κρατήσας παρ' ἑαυτῷ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ θείῳ λόγῳ φωταγωγήσας καὶ στηρίζας ἀπέλυσεν οὐκ ἐτὶ Ἀγαρηνοὺς καὶ Ἰσμαηλίτας, ἀλλὰ τῆς Σάρας ἀπογόνους, καὶ τῆς ἐπαγγελίας κληρονόμους γεγονότας διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν μετελθόντας. Ὁ μέντοι Μαρῖνος ὁ τοῦ Τερέβωνος θείος οὐκέτι ἀπέστη ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου ἀλλὰ ἀποταξάμενος ἔμεινεν αὐτόθι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον, καὶ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ μεγάλως καὶ πάντα τὰ ἴδια χρήματα, πολλὰ ὄντα, παρέσχεν εἰς τὸ οἰκοδομηθῆναι καὶ πλατυνθῆναι τὸ μοναστήριον.

ΙΔ. Τοῦ τοίνυν γεγονότος θαύματος πανταχοῦ διαφημισθέντος, πολλοὶ συνήρχοντο πρὸς τὸν Μέγαν Εὐθύμιον, ὑπὸ διαφόρων παθῶν ἐνοχλούμενοι, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες καὶ οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐξέλαμψεν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ὡς διαδοθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ ταῖς κύκλῳ ἐπαρχίαις. Βλέπων δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος πολλοὺς, ἰάσεως ἐνεκεν οὐχλοῦντας αὐτῷ, καὶ μνημονεύων τῆς προτέρας ἡσυχίας ἣς εἶχετο ὅτε κατὰ μόνας ἡσκέιτο, ἐδυσχέρανε σφόδρα καὶ ἐδυσφόρει, διὰ τὸ οὕτως ὑπὸ πολλῶν οὐχλείσθαι τε καὶ δοξάζεσθαι, καὶ γενόμενος ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ ὁ τῆς εὐθυμίας ἐπὶ ὤμος, ἐζητεῖ λάθρα φυγεῖν ἐπὶ τὸν Ρουβάν, καὶ τούτο γινούς ὁ μακαρίτης Θεόκτιστος συνάξας τοὺς ἀδελφούς, παρεσκεύασε προσπεσεῖν αὐτῷ πρὸς τὸ μὴ εἰσθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ

βουλόμενος αυτούς θεραπεύσαι συνέθετο μεν τέως μη αναχωρεῖν ὀλίγων δε ημερῶν παρελθουσῶν λαβὼν τινὰ μεθ' εαυτοῦ νεώτερον, Δομετιανόν προσαγορευόμενον, Μελιτηνόν ὄντα τω γένει καὶ ἐνάρετον τοῖς τρόποις, ἐξήλθε τοῦ κοινοβίου καὶ κατήλθεν εἰς τὸν Ρουβάν, καὶ τὴν ἐπὶ νότον διοδεύσας ἔρημον παρά τὴν Νεκράν θάλασσαν, ἦλθεν εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ὁρέων κεχωρισμένον καλούμενον τοῦ Μαρδά καὶ ευρὼν ἐν αὐτῷ φρέαρ ὑδάτων, καὶ οἰκοδομὰς συμπεπτωκυίας ἔμεινεν αὐτόθι, ἐκ τῶν ευρισκομένων βοτάνων διαιτῶμενος. Καὶ οἰκοδομήσας ἐν πρώτοις ἐκεῖσε ἐκκλησίαν, τὴν μέχρι τοῦ παρόντος σωζομένην, καὶ θυσιαστήριον εἰς αὐτὴν καταπήξας ἐξήλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον Ζηφών, βουλόμενος θεάσασθαι τὰ σπήλαια εἰς αὐτὰ κατέφυγεν ὁ Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Σαούλ· ἐν αὐτοῖς δε τοῖς τόποις μοναστήριον συνεστήσατο. Ἡ δε αἰτία τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου τῆς συστάσεως αὕτη λέγεται εἶναι.

ΙΕ. Ὅτι υἱὸς πρωτοκομήτου τινὸς Ἀριστοβουλιάδος τῆς κώμης πνεῦμα πονηρὸν ἔχων, μετὰ κραυγῆς ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἁγίου επικαλεῖτο Εὐθύμιον. Ακούσας δε ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς περὶ Εὐθυμίου ὄντος ἐν τοῖς μεταξύ τόποις αὐτοῦ τε καὶ Καρπαβαρηχών, καὶ ἀναζητήσας ἦλθε πρὸς αὐτόν· καὶ ἅμα τῷ τῷ νεανίᾳ ἰδεῖν τὸν Ἅγιον, συνέβη αὐτόν σπαραχθέντα θεραπευθῆναι, τοῦ δαίμονος ἐξελθόντος ἀπ' αὐτοῦ. Τοῦ δε θαύματος διαφημισθέντος, ἦλθον πρὸς αὐτόν πολλοὶ ἀπὸ Ἀριστοβουλιάδος καὶ τῶν πέριξ κωμῶν, καὶ ὠκοδόμησαν αὐτῷ μοναστήριον. Καὶ συνελθόντες τινὲς ἀδελφοὶ ευλαβεῖς ἔμειναν παρ' αὐτῷ, χορηγούντος τοῦ Θεοῦ τὰς χρεῖας τοῦ σώματος· καὶ τινὲς τῶν Ζηφαίων τὴν τῆς μανίας ἐπώνυμον αἵρεσιν εἰσδεξάμενοι τῷ πατρίδι τῆς ἐνθέου αὐτοῦ διδασκαλίας τῆς ἀκαθάρτου αἱρέσεως ἀποστάντες τὸν ταύτην γεννήτορα Μάνην ἀνεθεμάτισαν, τὴν δε καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν πίστιν διδαχθέντες ἐφωτίσθησαν. Πρὸς δε τοῖς ἄλλοις χαρίσμασιν, οἱς ἐκέκτητο ὁ θεὸς οὗτος Εὐθύμιος καὶ τούτο ἐδέξατο παρά τοῦ Θεοῦ, ὥστε συναναστρεφόμενον αὐτόν θηρίοις σαρκοβόροις τε καὶ ἰοβόλοις μὴ ἀδικεῖσθαι· τούτο δε οὐδεὶς ἀπιστεῖτω, εἰδὼς ἀκριβῶς ὅτι περ Θεοῦ ἐνοικούντος καὶ ἐπαναπαυομένου ἀνθρώπου τινί, πάντα αὐτῷ υποτάσσεται, ὡς τῷ Αδάμ, πρὶν ἢ παραβῇ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον τὰ θηρία, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ θηρία υποτάσσεται τῷ τοιούτῳ, καὶ μαρτυροῦσι τούτο οἱ τὴν θάλασσαν τεμόντες, καὶ τὸν Ἰορδάνην χαλινώσαντες, καὶ τὸν ἥλιον στήσαντες, καὶ τὸ πυρ εἰς δρόσον μεταποιήσαντες, καὶ ἄλλα μύρια θεῖα τεράστια κατεργασάμενοι. Οὗτοι γὰρ ταῦτα θαυματουργήσας Θεός, αὐτὸς καὶ τῷ θεοφόρῳ Εὐθυμῷ, οὐ μόνον τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ καὶ τὰ νοητά θηρία, -τὰ πνευματικὰ λέγω τῆς πονηρίας ὑπέταξε- ταῦτα γὰρ εἰσὶ τὰ θεῖα χαρίσματα.

ΙΣΤ. Ο μὲν οὖν Μέγας Εὐθύμιος, βλέπων εὐατόν· πάλιν ὑπὸ πολλῶν ὀχλούμενον - ἦν γὰρ ὁ τόπος πλησίον τῶν πόλεων - εἶπε τῷ εαυτοῦ μαθητῇ Δομετιανῷ: Δεῦρο, τέκνον, ἐπισκεψώμεθα τὸν ὅσιον Θεόκτιστον καὶ τοὺς ἀδελφούς. Καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου, ἦλθεν ἐν τινὶ ἀγίῳ τόπῳ, ἐν ᾧ νυν συν Θεῷ ἰδρυταὶ ἡ ἀγία αὐτοῦ μονή, ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων διεστηκότι τοῦ τρισμακαρίου Θεοκτίστου, ἠγάπησε δε τὸν τόπον τούτον σφόδρα, διὰ τὸ εἶναι αὐτόν ὁμαλόν τε καὶ ἡσύχιον ἐν ταυτῷ καὶ ευάερῳ, μάλιστα ὄντα ἔρημον τὸ τηνικαῦτα καὶ ἀδιόδευτον πρὸ τοῦ κτισθῆναι ἐν τῇ κατὰ νότῳ ἐρήμῳ ταῦτα μοναστήρια· νυν γὰρ δίοδος ἐστὶ πάσης τῆς ὑπὸ τῶν αὐτοῦ σπερμάτων πολιθείσης ἐρήμου. Ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ τόπῳ ἐκάθησεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλή μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ ἐν σπηλαίῳ μικρῷ, ἐν ᾧ νυν ἐστὶν ἡ τιμίου αὐτοῦ λειψάνου θήκη. Ὁ μακαρίτης τοίνυν Θεόκτιστος γνοὺς τὸν μέγαν ἦκειν Εὐθύμιον, ἀνῆλθεν μετὰ σπουδῆς θεάσασθαι αὐτόν, καὶ παρεκάλει αὐτόν εἰς τόπον αὐτοῦ κατελθεῖν· καὶ ποθὼν τῆς ἐν τῷ τόπῳ ἡσυχίας, οὐ κατεδέξατο, πλην ὅτε κατὰ Κυριακὴν τὴν σὺναξιν ἅμα ἐπετέλουν. Ακούσας δε Ἀσπέβετος ὁ καὶ Πέτρος ὅτι διὰ χρόνου ἦλθεν ὁ Μέγας Εὐθύμιος ἐρχεται πρὸς

αυτών μετά πολλών Σαρακηνών ανδρών τε και γυναικών και παιδίων, και παρεκάλει αυτόν ειπεῖν αυτοῖς λόγον σωτηρίας· ὁ δε Ἅγιος πάντας αυτοὺς κατηχήσας, παρέλαβεν εἰς τὸ μοναστήριον και βαπτίσας αυτοὺς, ἔμεινε συν αυτοῖς τὰς ἐπτάς ἡμέρας και οὕτως ἀνέβη ἔχων αυτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ.

Ὁ δε Πέτρος ἐνέγκας τεχνίτην, ἐποίησε μέγαν λάκκον δίστομον, τὸν μέχρι τοῦ νυν σωζόμενον ἐν τῷ κήπῳ· και ὠκοδόμησε πλησίον μαγκυπεῖον· και τῷ ἀγίῳ γέροντι πεποίηκε τρία κελλία, και εὐκτήριον, ἥτοι ἐκκλησίαν. Και παρεκάλουν οἱ ποτὲ λύκοι τῆς Αραβίας, ἔπειτα τῆς λογικῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι, μέναι πλησίον αὐτοῦ. Ὁ δε φιλήρημος Εὐθύμιος τούτο μὲν οὐ κατεδέξατο διὰ τὴν ὄχλησιν, πάνυ γὰρ ἠγάπα τὴν ἡσυχίαν· λαβὼν δε αὐτοὺς εἰς τόπον ἐπιτήδειον, λέγει· εἰ ὅλως πλησίον μου βούλεσθαι εἶναι, μέναι ἐνταύθα· ἐστὶ δε ὁ τόπος μεταξύ τῶν δύο μοναστηρίων, και χαράξας αὐτοῖς ἐκκλησίαν, και σκηνὰς κύκλῳ, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομήσαι τὴν ἐκκλησίαν και μέναι ἐκεῖ, και ἐπεσκέπτετο αὐτοὺς πυκνότερον ἕως οὐ κατέστησεν αὐτοῖς πρεσβύτερον και διακόνους. Ἦλθον δε και οἱ πρῶν βαπτισθέντες και ἔμειναν ἐκεῖ, και ἄλλοι πολλοὶ κατὰ πρόσβασιν ἐρχόμενοι ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ, και οὕτως πληθυνομένων αὐτῷ σφόδρα και εἰς διαφόρους παρεμβολὰς πλατυνομένων ἀπέστειλεν ὁ μέγας πατὴρ ἡμῶν Εὐθύμιος τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλῳ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου, και υποσχόμενος, Πέτρον αὐτῷ ἀπέστειλε τὸν πατέρα Τερέβωνος, ὡς ἱκανώτατον γεγονότα ψυχὰς οδηγήσαι πρὸς σωτηρίαν· και οὕτως ἐν πρῶτοις χειροτονεῖται ἐν Παλαιστίνῃ Πέτρος τῶν Παρεμβολῶν ἐπίσκοπος. Και ἡν ἰδεῖν βαρβάρων πλήθος Σαρακηνῶν παραγενομένων πρὸς τὸν Μέγαν Εὐθύμιον και βαπτιζομένων, και τὸν ἐπὶ πάντα Θεὸν προσκυνεῖν διδασκομένων· και ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σαρακηνῶν.

ΙΖ. Αὐτὸς δε ὁ Μέγας Εὐθύμιος οὐκ ἠβούλετο κοινόβιον τὸν εαυτοῦ τόπον συστήσασθαι, ἀλλ' οὔτε λαύραν· ὅταν δε ἤρχοντο τινὲς βουλόμενοι πρὸς αὐτὸν ἀποτάξασθαι, ἐπέμποντο ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν κάτω μονήν πρὸς τὸν μακαρίτην Θεόκτιστον, ὁμοίως δε και οἱ προσφέρειν τι βουλόμενοι. Ὅτε δε ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς οἰκίσθηναι τὸν τόπον αὐτοῦ, ἀπέστειλεν ἐν πρῶτοις τρεῖς ἀδελφούς σαρκικούς, ἐκ τῆς μὲν Καππαδοκῶν χώρας ὁρμώμενους, ἐν δε τῇ Συρίᾳ ἀνατραφέντας και πάσῃ συνέσει πνευματικῇ διαπρέποντας, Κοσμάν, Χρύσιππον, Γαβριήλιον· οὐστὶνας παρακαλοῦντας αὐτῷ συμμεῖναι, οὐ κατεδέχετο. Τρία γὰρ ἦν τὰ κωλύοντα, ὅ, τε πόθος τῆς ἡσυχίας, και τὸ νέον αὐτῶν τῆς ἡλικίας, και τὸ εὐνοῦχον εἶναι ἀπὸ γεννήσεως τὸν Γαβριήλιον. Και ὁρᾷ τὴν νυκτὶ ἐκείνην τινὰ λέγοντα αὐτῷ· δεξαίτους ἀδελφούς τούτους, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν αὐτοὺς, και μηκέτι ἀποστρέψῃς τινὰ θέλοντι σωθῆναι. Τότε ὁ Ἅγιος δεξάμενος αὐτοὺς, εἶπε τῷ μείζονι αὐτῶν Κοσμᾷ· ἰδοὺ, ἐγώ, καθὼς μοι ἐνετείλατο ὁ Θεός, πεποίηκα, τούτο οὖν φυλάξαι, ὥστε τὸν νεώτερον σου ἀδελφόν μὴ συγχωρήσαι τοῦ κελλίου προελθεῖν, οὔτε γὰρ δίκαιον ἐστὶ ὅψιν γυναικεῖαν ἐν λαύρᾳ διάγειν, διὰ τὸν πόλεμον τοῦ ἐχθροῦ· σε δε νομίζω μὴ χρονίζειν ἐνταύθα, μέλλοντα μὲν χρόνον τὴν ἐν Σκυθοπόλει ποιμαίνειν ἐκκλησίαν. Μετὰ δε τούτους ἐδέξατο Δόμνον τινὰ, ἀπὸ μὲν τῆς Ἀντιοχείας ὁρμώμενον, ἀδελφιδοῦν δε ὄντα Ἰωάννου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας· ἐν αὐταῖς δε ταῖς ἡμέραις ἐδέξατο και ἄλλους τρεῖς ἀδελφούς Μελιτηνοὺς Συνοδίου ἐκείνου τοῦ ἁμα Ἀκακίῳ ἀναθρέψαντος τὸν Μέγαν Εὐθύμιον ἀνεψιούς, Στέφανον, Ἀνδρέα τε και Γαϊανόν, και ἄλλους ὁμοίως τρεῖς ἐδέξατο ἀπὸ τῆς Ραϊθού Ἰωάννην πρεσβύτερον, και Θαλάσσιον, και Ἀνατόλιον· ἐδέξατο δε και Κυρίονα τινὰ ἐκ μὲν τῆς Τιβεριάδος ὁρμώμενον, πρεσβύτερον δε ὄντα τοῦ ἐν Σκυθοπόλει σεβασμίου οἴκου τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Βασιλείου. Τούτους τοὺς ἑνδεκα δεξάμενος ἐπέτρεπε τῷ ἐπισκόπῳ Πέτρῳ κτίσαι αὐτοῖς μικρὰ κελλία και κοσμήσαι τὴν ἐκκλησίαν κόσμῳ παντί, και οὕτως τὸν τόπον λαύραν κατέστησε κατὰ τὸν τύπον Φαρῶν. Και κατελθὼν Ἰουβενάλιος ὁ

αρχιεπίσκοπος εις την λαύραν έχων μετ' εαυτού Πασσαρίωνα, τον εν αγίοις όντα τον τηνικαύτα, χωρεπίσκοπον και των μοναχών αρχιμανδίτην, και των πεφωτισμένον Ησύχιον τον πρεσβύτερον και της εκκλησίας διδάσκαλον, εγκαινίζει την της λαύρας εκκλησίαν Μηνί Μαιω εβδομή της ενδεκάτης Ινδικτίωνος, κατά τον πεντηκοστόν δεύτερον της του Μεγάλου Ευθυμίου ηλικίας χρόνον. Της τοίνυν λαύρας εγκαινισθείσης και πρεσβυτέρους εχούσης Ιωάννην και Κυρίωνα, ο μεν αρχιεπίσκοπος χειροτονεί Δομετιανόν και Δόμνον διακόνους, ο δε Μέγας Ευθύμιος ηγαλλιάσατο πνεύματι, μάλιστα θεασάμενος συν τω πατριάρχη τον τε αβραμαϊόν Πασσαρίωνα, και τον θεολόγον Ησύχιον, περιβοήτους όντας φωστήρας, και πάση διαλάμποντας τη οικουμένη. Αλλ' ο μεν εν αγίοις Πασσαρίων μέσω του επταμηνιαίου χρόνου πληρωθέντος ανεπαύσατο. Του δε πατρός ημών Ευθυμίου τον εαυτού τόπον λαύραν συνιστάν αρξαμένου, και των μεν αυτού δώδεκα αδελφών εν πολλή των σωματικών στενώσει τυγχανόντων, Δομετιανού τον πρώτον χρόνον οικονόμου αυτών υπ' αυτού προβληθέντος, συνέβη πλήθος Αρμενίων ανδρών ωσεί τετρακοσίων τον αριθμόν από της αγίας πόλεως επί τον Ιορδάνην κατερχομένων εκκλίναι εκ της οδού δεξιά και παραγενέσθαι εις την λαύραν ως από συνθήματος της Προνοίας, ως οίμαι, τούτο οικονομούσης, προς το την αυτού αρετήν και θεόδοτον χάριν φανερωθήναι· ούστινας ιδών ο γέρων καλεί Δομετιανόν και λέγει: Παράθες τοις ανθρώποις τούτοις φαγείν. Ο δε λέγειν: Ουκ έχει το κελλάριον, τίμιε πάτερ, προς το χορτασθήναι δέκα ονόματα, πόθεν ουν έχω δούναι άρτον τοσούτω πλήθει; Ο δε θεός Ευθύμιος του προφητικού χαρίσματος υπάρχων ανάπλεως, είπεν: Πορεύου, ως ειπόν σοι, ότι τάδε λέγει το Πνεύμα το Άγιον, ` φάγονται και καταλήψουσι ` απελθών ουν ο Δομετιανός εις την μικράν κέλλαν την παρά τισί καλουμένην αρτοθήκην, ένθα ολίγα έκειντο ψωμία, ουκέτι ίσχυσεν ανοίξει την θύραν ` θεία γαρ ευλογία την κέλλαν επλήρωσεν έως άνω. Καλέσας ουν τινάς των πατέρων εξερρίζωσε την θύραν, και εξεχύθησαν τα χωμία έξω της κέλλας, ομοίως και επί οίνου και ελαίου η αυτή γέγονεν ευλογία, και πάντες και εχορτάσθησαν και επί τρεις μήνας ουκ ίσχυσαν πήξαι την θύραν του κελλίου ` ώσπερ γαρ την υδρίαν του αλεύρου και τον καμψάκην του ελαίου αναβλύζειν τη φιλοξένω χήρα επένευσεν ο Θεός διά της του προφήτου φωνής [Γ' Βασιλ. Ιζ, 14], τον αυτόν δη τρόπον και τω θείω τούτο γέροντι τη προθυμία της φιλοξενίας την χορηγίαν της ευλογίας ίσω μέτρω εχαρίσατο. Ο δε Δομετιανός θαυμάσας έρριψεν εαυτόν εις τους πόδας του διδασκάλου, συγχώρησιν λαβών αξιών ως ανθρώπινον τι παθών ` και ο Γέρων αναστήσας αυτόν λέγει: Τέκνον, ``ο σπείρων επ' ευλογίαις, επ' ευλογίαις και θερίσει`` [Β' Κορ. Θ. 6], της ουν φιλοξενίας μη επιλαθόμεθα, ``διά γαρ ταύτης, ως φησίν ο Απόστολος, έλαθον τινές ξενίσαντες αγγέλους`` [Εβρ. Ιγ. 2], και θάρσει ` ότι εάν ημείς τε και οι μεθ' ημάς πάντας τους παραβάλλοντας ημίν ξένους τε και αδελφούς μετά πίστεως δεχόμενοι αξίως θεραπεύειν τε, ου μη εγκαταλίπη Κύριος τον τόπον τούτο, από του νυν και έως του αιώνος, τη γαρ τοιαύτη θυσία ευαρεστείται Θεός [Εβρ. Ιγ. 16]. Από του ειρημένου θαύματος ήρξατο ευλογείσθαι και πληθύνεσθαι η λαύρα, εν ταις εσόδοις και εξόδοις και διαφόρων ηδέων ` συνεργία γαρ Θεού πληθυνόντων των αδελφών και μέχρι πενήκοντα φθασάντων, και κελλίων αυτοίς κτισθέντων, και λειτουργίας εν τη εκκλησία επιτελουμένης, ηναγκάζετο ο οικονόμος και τα προς την χρείαν κτήσασθαι ` περιεποιήσατο δε και ημιόνους προς την των πατέρων υπηρεσίαν.

Ιθ. Ην δε τις εν τη λαύρα Ασιανός μεν τω γένει, Αυξέντιος δε τη κλήσει, όστις παρακαλούμενος υπό του οικονόμου την του κτηνίτου διακονίαν λαβείν, χρησιμώτατος και τη διακονία πεπονημένος νομισθείς, ου κατεδέξατο. Ο ουν οικονόμος μη ακουσθείς παρασκευάζει τους περί τον Ιωάννην και Κυρίωνα τους πρεσβυτέρους παρακαλέσαι τον Αυξέντιον καταδέξασθαι την διακονίαν, αυτός δε ουδέ τούτοις επείσθη. Του δε Σαββάτου επιγινομένου, αναφέρει ο οικονόμος τω μεγάλω τα κατά Αυξέντιον ` προς ον

μετασταλέντα, είπεν ο Μέγας Ευθύμιος: Υπάκουσον υμών τέκνον, και δέξαι την διακονίαν. Ο δε απεκρίνατο: Ου δύναμαι, τίμει Πάτερ, τρία γαρ εισί τα κωλύοντα με ταύτην εκτελείν` πρώτον μεν το άηθες της χώρας και η άγνοια της επιχωρίου γλώσσης, δεύτερον δε ο φόβος της πορνείας, τρίτον, μήποτε διά του τοιούτου περισπασμού, και μετεωρισμού μηκέτι ισχύσω καθήσαι εις κελλίον και ησυχάσαι. Ο δε Μέγας Ευθύμιος λέγει: Παρακαλούμεν τον Θεόν, μη βλαβήναι σε υπ` ουδενός τούτων` ου γαρ άδικος ο Θεός επιλαθέσθαι της υπακοής σου, μάλιστα γινώσκων ότι διά τον φόβον αυτού διακονείς τοις δούλοις αυτού κατά την αυτού εντολήν, και την παρ` αυτού χορηγουμένην ισχύν` άκουσον ουν του Κυρίου λέγοντος ``Ουκ ήλθον διακονηθήναι, αλλά διακονήσαι`` [Ματθ. Κ. 28], και ``Ου ποιώ το θέλημα το εμόν, αλλά το θέλημα του πέμψαντος με Πατρός`` [Ιωάννη, ε, 30]. Τούτων απάντων λεχθέντων, σκληρυνθείς ο Αυξέντιος ουχ υπήκουσε, τότε εμβριμησάμενος ο πραότατος Ευθύμιος λέγει: Ημείς, μεν, ω τέκνον, όπερ ενομίζομεν συμφέρειν σοι συνεβουλευσαμεν, συ δε επιμένων τη απειθία, ήδη έτοιμος ο της παρακοής μισθός. Παραυτίκα ουν ο Αυξέντιος τρόμω δαιμονικώ συσχεθείς, έπεσεν επί την γην` και οι μεν παρόντες πατέρες παρεκάλουν τον Μέγαν υπέρ αυτού. Ο δε Γέρων είπεν προς αυτούς: Νυν επί των οφθαλμών υμών ο θείος πεπλήρωται λόγος, λέγων ``Αντιλογίας εγείρει πας κακός, ο δε Κύριος άγγελον ανελεήμονα εκπέμπει αυτώ`` [Πα ρ. ιζ. 11]` και επί πλείον επί των πατέρων δυωπηθείς ο συμπαθέστατος Γέρων, κρατήσας αυτού της χειρός ήγειρεν, και σφραγίσας αυτόν τω σημείω του Σταυρού αποκατέστησεν υγιά. Τότε ο Αυξέντιος προσπεσών παρεκάλει λαβείν συγγνώμην των παρελθόντων, και ευχήν υπέρ ασφαλείας των μελλόντων, και λέγει αυτώ ο Άγιος: Ο μεν της ευπειθίας μισθός μέγας, επείπερ θέλει ο Θεός υπακοήν υπέρ θυσίαν [Παρ. Κα. 3], η δε παρακοή θάνατον κατεργάζεται. Και ποιήσας ευχήν υπέρ αυτού ηυλόγησεν αυτόν και ούτος ο Αυξέντιος εδέξατο την διακονίαν μετά χαράς και προθυμίας.

Κ. Ο αββάς Κυριακός ο αναχωρητής, ο εν τη λαύρα τη παλαιά του Σουκά, ταις κατά Θεόν αρεταίς διαλάμπων επί εβδομήκοντα σχεδόν χρόνους, εν αυτή τη λαύρα τοις κοναχικούς κατορθώμασι διαλάμπας, αποταξάμενος εν τη νεότητι εν τω κοινοβίω του Μεγάλου Ευθυμίου, και τοις εκείνου διαδόχοις επί πολύν χρόνον συναναστραφείς και πάσαν την του Μεγάλου Ευθυμίου διαγωγήν τε και πολιτείαν μαθών, ακριβώς τα πλείστα των τήδε τη συγγραφή εμφερομένων διηγήσεων παρέδωκε μοι, εν οίς και τούτο μοι διηγήσατο λέγων, ότι δύο αδελφοί της Λαύρας Μάρων και Κλημάτιος καλούμενοι ετοιμασθέντες εκ συμφώνου εβουλεύοντο τη νυκτί της λαύρας υποχωρήσαι χωρίς της του Αγίου βουλής. Ησυχάζοντι δε αυτώ, απεκαλύφθη τα κατ` αυτούς` ε΄ ψρα γαρ τον διάβολον χαλινόν αυτοίς εμβάλλοντα, και εις παγίδα αυτούς έλκοντα θανατηφόρον, και παραυτίκα τούτους μεταστειλάμενος ενουθέτει πολλά [περί] υπομονής διεξερχόμενος και πείθων αυτούς, ότι πανταχού ασφαλείας χρεία μετά της του Θεού βοηθείας, όπου δ αν έσμεν` και γαρ Αδάμ εν παραδείσων παρέβη την εντολήν του Θεού, ο δε ώβ ταύτην εφύλαξεν εν τη κοπριά καθήμενος. Και ταύτα δε τη νουθεσία προσέθηκε, λέγων: ότι ου δει ημάς τους πονηρούς παραδέχεσθαι λογισμούς, λύπην ημίν ή μίσος προς τε τον τόπον, εν ω έσμεν και προς τους ενοικούντας κατά το λεληθός εμβάλλοντας, ή ακήδιαν υποσπείραντας, και προς την ετέρους τόπους μετάβασιν υποτιθεμένους, αλλά χρη ημάς κατά πάσαν ώραν νήφειν, και ταις μεθοδίαίς των δαιμόνων τον νουν εφιστάνειν, ίνα μη διά της μεταβάσεως, ο κανών ημών διαλυθή` φυτόν γαρ συνεχώς μεταφυτευόμενον, ου δυναται καρποφορήσαι, ομοίως και μοναχός μεταβαίνων από τόπον εις τόπους. Εάν ου δοκιμάση τις καλόν ποιήσαι εν ω τόπω εστί και ουκ ισχύει, μη νομίση ότι αλλαχού δύναται κατορθώσαι αυτό` ου γαρ ο τόπος εστί ο ζητούμενος, αλλ` ο της προαιρέσεως τόπος. Προς βεβαίωσιν δε των ειρημένων, ακούσατε τινών γερόντων Αιγυπτίων διήγημα, όπερ εμοί διηγήσαντο. Ότι

αδελφός εκάθητο εις κοινόβιον εν Αιγύπτω και συνεχώς εκινείτο εις οργήν, και ακηδιάσας εξήλθε του κοινοβίου και έμενεν εις τόπον, καθ' εαυτόν λογιζόμενος ότι εν τω μη έχεις προς τινά και ησυχάζει παύσεται απ' αυτού του πάθους της οργής. Εν μία δε των ημερών γεμίσαντος αυτού το καυκάλιον ύδατος, και θέντος αυτό χαμαί εστράφη· ο δε αδελφός εμπαιχθείς υπό του αυτού δαίμονος εθυμώθη κατά του καυκαλίου, και τούτον δραξάμενος έκλασεν αυτό. Τούτου δε λεχθέντος του λόγου, ο Κλημάτιος απόπειρασμού σατανικού εγέλασεν· ο δε Γέρων προσέχων αυτώ, ιταμώς λέγει: Ενεπαίχθης υπό του δαίμονος αδελφέ, αφρόνως και απαιδεύτως εκινήθης· εις κλαυθμόν εκλήθης, και γελάς; Ουκ ήκουσας του Κυρίου, τους μεν γελώντας ταλανίζοντα [Λουκά, στ. 25], τους δε κλαίοντας μακαρίζοντα; [Αυτόθι 21]. Γίνωσκε τοίνυν, ότι αφροσύνη εστί μοναχώ λαλείν τι και κινήσθαι παρά το πρέπον ή παρρησιάζεσθαι, την γαρ παρρησίαν χαλεπωτέραν είναι και γεννήτριαν πάντων των παθών, οι Πατέρες ορίζονται. Και ο μεν Άγιος ταύτα ειπών και τον Κλημάτιον αποστραφείς εις το ενδότερον εαυτού εισήλθε κελλίον. Ο δε Κλημάτιος παραυτίκα πεσών επί πρόσωπον, τρόμω και φρίκη συνείχετο· και ο Δομετιανός θαυμάσας την του Αγίου πρέπουσαν πραότητα, και την καθήκουσαν στυφότητα, συνάξας τινάς των τιμίων πατέρων εισήγαγε συν τω Μαρώνι, παρακαλούντες υπέρ του Κληματίου. Ο δε Μέγας ταις των παρόντων παρακλήσεσιν είξας εξήλθε, και τούτον ανέστησε κείμενον και τη του Σταυρού σφραγίδι, την φρίκη εθεράπευσε και τον βρυγμόν έπαυσε των οδόντων· και υγιή αυτόν αποκαταστήσας, απένειμε και τη ψυχή την ιατρείαν, λέγων: Πρόσεχε σεαυτώ του λοιπού και μη καταφρόνει θείων λογίων, και διδασκαλία Πατέρων, και γένοις όλος οφθαλμός, καθάπερ περί των Χερουβίμ ηκούσαμεν· ούτως γαρ οφείλει είναι ο μοναχός, πάντοθεν αυτόν περισκέπων, και ακοίμητον έχειν προς την αυτού φυλακήν το της ψυχής όμμα, ως εν μέσω παγίδων διοδεύων αεί· και ταις τοιαύταις διδασκαλίαις επιπλήξας, και νουθετήσας αυτόν, και τους λοιπούς στηρίξας και υποδείγματι φοβήσας απέλυσεν εν ειρήνη.

ΚΑ. Τω πεντηκοστώ τετάρτῳ της του Μεγάλου Ευθυμίου ηλικίας χρόνῳ, γέγονεν η εν Εφέσω πρώτη Οικουμενική Σύνοδος· τότε δε Συνόδιος εκείνος ο ανωτέρω μνημονευθείς, τίμιος ανήρ υπάρχων και πρεσβύτερος, της κατά την Μελιτινήν αγίας εκκλησίας, ελθών εις προσκύνησιν των Αγίων Τόπων, παρεγένετο εις την Λαύραν, ασπάσασθαι μεν επιθυμών τον Μέγαν Ευθύμιον, άμα δε και έχων τρεις ανεψιούς εν τη Λαύρα, Στέφανον τε και Ανδρέαν και Γαϊανόν. Ασπασάμενος ουν τον Γέροντα, διηγήσατο αυτώ τα κατά την ασεβεστάτην αίρεσιν Νεστορίου, του κατά συγχώρησιν Θεού επί ολίγον χρόνον τον θρόνον κρατήσαντος Κωνσταντινουπόλεως, και την οικουμένην ταις κακοδιδασκαλίαις διαταράξαντος· εξηγείτο δε αυτώ και περί του ζήλου της ορθής πίστεως Κυρίλλου τε του Αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας, και Ακακίου επισκόπου Μελιτινής, και ότι μέλλει κατ' αυτού του Νεστορίου Σύνοδος Οικουμενική γενέσθαι εν Εφέσω. Εχάρη δε ο Άγιος ακούσας περί Ακακίου του, τρόπον τινά, εν τη νεότητι αναθρέψαντος αυτόν. Ο μεν ουν μακαρίτης Συνόδιος συνταξάμενος αυτώ, και λαβών εκ της Λαύρας Στέφανον τον εαυτού ανεψιόν, ανήλθαι εις την Αγίαν Πόλιν και πείθει τον Αρχιεπίσκοπον χειροτονήσαι αυτόν· όστις αρχιεπίσκοπος αυτόν τε Στέφανον και Κοσμάν τον Καππαδόκην, διακόνους της Αγίας εχειροτόνησεν Αναστάσεως. Των δε επισκόπων εν τη Συνόδῳ αθροιζομένων, μελλόντων και των Παλαιστινίων μετά του εαυτού εξιέναι αρχιεπισκόπου, ενετείλατο ο Μέγας Ευθύμιος Πέτρῳ τῷ των Σαρακηνών επισκόπῳ apiόντι εις την Σύνοδον, κατά πάντα τρόπον ακολουθήσαι Κυρίλλῳ τῷ αρχιεπισκόπῳ Αλεξανδρείας, και Ακακίῳ επισκόπῳ Μελιτινής ορθοδόξοις ούσι, και κατά της ασεβείας αγωνιζομένοις. Της τοίνυν Συνόδου εν Εφέσω συναθροισθείσης και Νεστορίου του δυσσεβούς π' αυτής καταβληθέντος, Πέτρος ο των Σαρακηνών επίσκοπος ελθών εις την

Λαύραν, πάντα τα συμβάντα καθεξής τω μεγάλο διηγήσαντο Ευθυμίω, όστις τα υπό των Ανατολικών γεγονότα μαθών, ελυπήθη σφόδρα περί Ιωάννου αρχιεπισκόπου Αντιοχείας ορθοδόξου όντος, και της Νεστορίου υπερμαχούσι συναπαχθέντος. Δόμνος δε ο διάκονος λυπηθείς κατά διάνοιαν διά τον εαυτού θεión, παρεκάλει απολυθίναί έως Αντιοχείας, επί διορθώσει του εαυτού θείου. Ο δε Μέγας Ευθύμιος ου συνείδεν απολύσαι αυτόν, λέγων: Μηδαμού απέλθης, τέκνον, ότι ου συμφέρει σοι, ούτε γαρ ο θείος σου της παρουσίας σου χρήζει, ει γαρ και προς ολίγον τοις πονηροίς συναπήχθη, αλλ' ο Θεός, την αυτού γνώσκων ορθότητα, ου συγχωρεί αυτόν απολέσθαι, αλλά μικρόν ύστερον του μέρους των σωζομένων αναδείκνυσι και συ τέκνον, εάν υπομείνης εν ω τόπω εκλήθης και μη ενδώσης τοις αποστήσαι σε της ερήμου βουλομένοις λογισμοίς, προκόψειν έχης και δοξασθίναι κατά Θεόν, ει δε εμού παρακούσης, την μεν του θείου σου προσεδρείαν δέξη, ταύτης δε υπό πονηρών ανθρώπων αφαιρεθήση τούτοις πρότερον εκουσίως συναπαχθείς. Και ταύτα μεν ο εν αγίοις Ευθύμιος· ο δε Δόμνος της του Αγίου Πατρός εντολής παρακούσας, χωρίς βουλής απήλθεν εις Αντιόχειαν, και ταύτα τα της προρρήσεως έπαθε· ύστερον μέντοι ελθών προς τον Γέροντα μετανόησεν· ο δε αρχιεπίσκοπος Ιουβενάλιος Στέφανον μεν τον Μελιτηνόν επίσκοπον Ιαμνείας χειροτόνησε, Κοσμάν δε τον Καππαδόκην χειροτονήσας πρεσβύτερον, Σταυροφύλακα πεποίηκε.

ΚΒ. Τούτου του Μεγάλου Ευθυμίου οι διάδοχοι, οι και συναναστραφέντες αυτώ χρόνον ικανόν, διηγούντο το ταύτα μοι διηγησαμένω Αββά Κυριακώ, λέγοντες: Ότι ου κατελαβόμεθα αυτόν εσθίοντα ή συντυγχάνοντα τινί χωρίς ανάγκης μεγάλης, παρεκτός Σαββάτου, και Κυριακής· ουκ οίδαμεν αυτόν ποτέ καθευδήσαντα επί το πλευρόν αυτού, αλλά ποτέ μεν καθήμενον του ύπνου μικρόν αρπάζοντα, ποτέ δε σχοινίον κρεμάμενον εν γωνία της στέγης του κελλίου κρατούνταις δυσί χερσίν, ολίγον του ύπνου μεταλαμβάνοντα διά την βίαν της φύσεως. Ίσως το του Μεγάλου Αρσενίου ρητόν επιλέγοντα το: Δεύρο κακέ δούλε. Διεβεβαιούνται γαρ και τούτο: ότι τα κατ' αυτόν τον Μέγαν Αρσένιον τον πατρικώ τόπω αναθρέψαντα τε και παιδαγωγήσαντα Αρκάδιον και Ονώριον τους βασιλείς, και διά τούτο πατέρα αυτών υπό των Αγίων Πατέρων ονομασθέντα και εν τη κατ' Αίγυπτον ερήμω κατά τον αυτόν χρόνον ταις αρεταίς απαστράπτοντα, ηδέως ήκουεν ο Μέγας Ευθύμιος παρά των εξ Αιγύπτου διαφόρως παραβαλλόντων αυτώ τιμίω Πατέρων, διεξερχομένων τας εκείνου πολιτείας, και αυτός ακούων πάσαν σπουδήν εποιείτο τούτου μιμείσθαι τας αρετάς, την τε ησυχίαν αυτού, και σιωπήν και ταπεινοφροσύνην, το του ενδύματος ευτελές, και την των βρωμάτων αποδοχήν, και την εις πάντα καρτερίαν, τω εαυτώ προσέχειν, κατά το υπ' εκείνου λεγόμενον: ``Αρσένιε, δι ο εξήλθες; Εζήλου δε αυτού και την κατάνυξιν και τα δάκρυα, και τας παννύχους αγρυπνίας, το φιλήρημον τε και μισόδοξον και μισοσύντυχον, το εις προσευχήν πρόθυμον τε και εύτονον, το τε συμπαθές και διακριτικόν. Τοίνυν πάση σπουδήτην εκείνου εμιμήσατο πολιτείαν, και των εκείνου προσόν' των χαρισμάτων ηξιώθη εν απολαύσει γενέσθαι, της τε του Παναγίου Πνεύματος μετουσίας και της του θείου φωτός ελλάμψεως και του διορατικού χαρίσματος. Περί μέντοι ων υπήρχε χαρισμάτων, του τε των ιαμάτων, και του κατά πνευμάτων ακαθάρτων, μαρτυρεί τα ορώμενα, άπερ μέχρι σήμερον ορώμεν, την αυτού αναβλύζουσαν θήκην.

ΚΓ. Περί δε του διορατικού χαρίσματος, και όθεν τας τούτου ακτίνας εκπέμπειν ήρξατο και λαμπρότερος φωστήρ απεδείχθη, λέξον υμίν τοις φιληκόοις και πνευματικούς πατράσι. Αναστάσιος τις κληρικός της Αγίας Αναστάσεως, Σκευοφύλαξ τε και χωρεπίσκοπος, φοιτητής τε και συναγωνιστής γεγονώς του εν Αγίοις Πασσαρίωνος επεθύμει τον Άγιον θεάσασθαι Ευθύμιον, και ταύτην αναθέμενος

την επιθυμίαν Φείδω τε τω επισκόπω Ιόππης και Κοσμά το Σταυροφύλακι, κατήλθε προς αυτόν συν αυτοίς, έχων τον εγγονόν Φείδου του επισκόπου, Φείδον και αυτόν καλούμενον, νέον όντα και αναγνώστη της Αγίας Χριστού του Θεού ημών Αναστάσεως, το και διηγησάμενον τω ταύτα μοι παραδώσαντι αββά Κυριακώ. Αυτών δε οδευόντων και τη λαύρα εγγιζόντων, απεκαλύφθη τω αγίω τα κατ' αυτούς, και φωνεί τον Χρύσιππον, οικονόμον όντα της λαύρας και λέγει αυτώ' ετοίμασον σε αυτόν, ιδού γαρ μετά του αδελφού σου ο Πατριάρχης παραγίνεται. Αυτών δε παραγενομένων συναπαχθείς τοις της διανοίας οφθαλμοίς ο Μέγας Ευθύμιος, ως Πατριάρχη Ιεροσολύμων Αναστασίω συνετύγχανε' και οι μεν παρόντες εν θαύματι εγένοντο, ο δε Χρύσιππος εγγίσας ιδία, λέγει τω Γέρωντι: Σεβάσμιε Πάτερ, ουκ εστίν ενταύθα ο Πατριάρχης, Αναστάσιος γαρ ο Σκευοφύλαξ εστίν ούτος, σκόπει γαρ ότι χροακά ιμάτια φορεί, άπερ αδύνατον Πατριάρχην Ιεροσολύμων ενδύσασθαι. Ο δε Γέρων θαυμάσας, και ενεός γεγονώς είπε: Πίστευε μοι, τέκνον, έως ου ελάλησας, άσπρα ιμάτια εθεώρουν αυτόν φορούντα' και λέγει εις επήκοον πάντων. Όντως ουκ ηπατήθην, αλλ' όπερ ο Θεός προέγνω και προώρισεν, επιτελέσει πάντως, αμεταμέλητα γαρ αυτού τα χαρίσματα [Ρωμ. Ια, 29].

ΚΒ. Τερέβων εκείνος ο Σαρακηνός, γυναίκα εκ του ιδίου γένους λαβών και επί συχνόν χρόνον συζήσας αυτή ουκ έσχε τέκνον, στείρας ούσης αυτής' ήντινα ενέγκας προς τον σημειοφόρον Ευθύμιον παρεκάλει λέγων: Οίδα και πέπεισμαι, τίμιε Πάτερ, ότι επακούει σου προσευχομένου ο Θεός, ποιεί γαρ το θέλημα των φοβουμένων αυτόν [Ψαλμ. Ρμδ. 19]. Επειδή τοίνυν τοσούτος παρέδραμε χρόνος και ουκ ηξιώθη έχειν τέκνον, διά το ταύτην στείραν υπάρχειν, δέομαι σου τίμιε Πάτερ, δεήθητι του φιλανθρώπου Θεού, ίνα δωρήσεται ημίν τέκνον. Κατανοήσας δε ο Γέρων την πίστιν αυτών, εσφράγισεν αυτούς τρίτον τω σημείω του Σταυρού, αψάμενος και της κοιλίας της γυναικός, και λέγει προς αυτούς: Πορεύεσθε χαίροντες εν Κυρίω, ιδού γαρ χαρίζεται υμίν η αυτού φιλανθρωπία τρεις υιούς άρρενας. Πιστεύσαντες δε τω λόγω του Αγίου Γέροντος απήλθον μετά χαράς εις τα ίδια' και συνέλαβεν η στείρα και έτεκε πρωτότοκον υιόν, Πέτρον τον πατέρα του ταύτα συμφώνως τοις γέρουσι διηγησαμένου μοι Τερέβωνος' εγέννησε δε μετά Πέτρον και άλλους δύο υιούς, κατά την προφητείαν του πνευματοφόρου πατρός.

ΚΕ. Αδελφός τις ην εν τη λαύρα, Ρωμαίος μεν τω γένει, Αιμιλιανός δε τη κλήσει, όστις ποτέ εν μία νυκτί, διαφανούσης Κυριακής, ωχλήθη δεινώς υπό του δαίμονος της πορνείας, και διαισχυρών φαντασιών τον νουν σφοδρώς διεταράχθη. Τη συν ώρα της νυχτερινής ψαλμωδίας, ερχομένω τω Αγίω Ευθυμίω επί την εκκλησίαν συνηντήθη εν τόπω σκοτεινώ' ο δε Γέρων οσφρανθείς δυσωδίας δαιμονικής, και υποπτεύσας είναι τινά δαιμονιώδη ενέργειαν, ενεφύσησε λέγων: Καταργήσει σε ο Θεός ακάθαρτον πνεύμα' και ευθέως ο αδελφός έπεσε δαιμονιών και αφρίζων, και κελεύσας ο Άγιος ενεχθήναι φώτα, λέγει τοις συναχθείσι πατράσι: Θεωρείτε τούτον τον αδελφόν, τον από νεότητος μέχρι του νυν καλώς πολιτευθέντα, και εν αγνεία σώματος βιώσαντα, μικρόν δε συναπαχθέντα της τη σαρκός ηδονή ούτως κατακυριευθέντα υπό του δαίμονος' διά τούτο αεί λέγων υμίν, ασφαλισώμεθα εαυτούς από πάσης αισχυράς φαντασίας, οι γαρ πειραζόμενοι υπό σωματικών ηδονών και μη πλησιάζοντες σώμασι κατά δοιάνοιαν εκπορνεύουσι' πάσι τοίνυν φυλακή έκαστος ημών τηρείτω την εαυτού διάνοιαν, και μετά φόβου και τρόμου την εαυτού σωτηρίαν κατεργαζέσθω. Ακούσατε ψυχοφελές και αληθέστατον διήγημα, όπερ διηγήσαντο μοι τινές γέροντες Αιγύπτιοι παραβαλόντες μοι, περί τινός Αγίου μεν παρά πάσιν ονομαζομένου εν δε τω κρυπτώ της καρδιάς κινήματι παροργίζοντας τον Θεόν, διά της, ως οίμαι, των αισχυρών λογισμών συγκαταθέσεως, ούτω λέγοντες: ότι εν τη πόλη αυτού εισελθών τις διορατικός,

εύρεν εκείνον βαρέως ασθενούντα, και πάντας τους πολίτας κλαίοντας και λέγοντας, ότι αν ο Άγιος ούτος τελευτήσει, ουκ έστιν λοιπόν ημίν ελπίς σωτηρίας, διά γαρ της αυτού πρεσβείας πάντες ημείς εσωζόμεθα. Ταύτα ακούσας ο διορατικός εκείνος απέρχεται μετά σπουδής ευλογηθήναι παρ' εκείνου του νομιζομένου Αγίου. Και όταν ήγγισεν βλέπει πολλήν ετοιμασίαν κηρίων, και πλήθη πολλά κληρικών τε και λαϊκών, έως αυτού του Επισκόπου, περιμενόντων εις το κηδεύσαι αυτόν. Και εισελθών προς αυτόν εύρεν αυτόν έτι εμπνεόντα, και, θεωρήσας τοις της διανοίας οφθαλμοίς, βλέπει τον τάρταρον του άδου, μετά τριόδοντος πυρίνου, χαλάσαντα τον τριόδοντα εις την καρδίαν αυτού, και μετά πολλών βασάνων ανασπώντα αυτού την ψυχήν και ήκουσε φωνής εκ του ουρανού λεγουσής: ον τρόπον ουκ ανέπαυσε μοι η ψυχή αυτού μίαν ημέραν, μηδέ συ παύση βασανίζων και ανασπών αυτού την ψυχήν. Ταύτα δε διηγησάμην, ίνα εναγώνιοι πάντοτε ώμεν και ευτρεπισμένοι προς την της ψυχής από του σώματος έξοδον, μήποτε τη φιληδονία συνεπαγόμενοι εν τω καιρώ της εξόδου αφορήτως οδυνησώμεθα. Τούτον γαρ τον αδελφόν θεωρείτε προς σωφρονισμόν ημών τε και ετέρων πολλών, συνεχώρησεν ο Θεός κατακυριευθήναι υπό του δαίμονος της πορνείας` αλλά δεηθώμεν του παιδεύσαντος και μη θανατώσαντος Θεού, ελευθερωθήναι το πλάσμα αυτού εκ της επιβουλής του ακαθάρτου και φιληδόνου πνεύματος. Ευξαμένου τοίνυν του θεοφόρου Πατρός εξήλθεν ο δαίμων κράζων και λέγων: Εγώ ειμί το πνεύμα της πορνείας, και επλήρωσεν όλον τον τόπον δυσωδίας δεινής. Και από τότε ηλευθερώθη ο Αιμιλιανός από του αυτού λογισμού και εγένετο σκεύος εκλογής.

ΚΣΤ. Κατ' αυτόν δη τον χρόνον αβροχίας τη γη επικειμένης και πάντων οδυρομένων, πληρουμένην θεωρούν την Μωσαϊκήν φωνήν την λέγουσαν: ``Έσται ο ουρανός υπέρ κεφαλής σου χαλκός, η δε γη υποκάτωθεν σου σιδηρά`` [Δευτ. κη. 23]. Ο μακαρίτης Θεόκτιστος και οι της Λαύρας του Μεγάλου Ευθυμίου πατέρες στενοχωρούμενοι, των λάκκων μη δεξαμένων ύδωρ, εδυσώπουν τον Μέγαν Ευθύμιον δεηθήναι του Θεού μπερί τούτου` ο δε ουκ ηνέσχετο, λέγων: Ότι βούλεται ο Θεός διά της παιδείας ταύτης σωφρονήσαι ημάς. Τούτων ούτως όντων, συνήχθη άπειρον πλήθος εκ τε της Αγίας Πόλεως και των πέριξ κωμών, τη ογδόη ημέρα των Αγίων Θεοφανείων, μάλιστα μαθόντες τον Μέγαν Ευθύμιον επί την πανέρημον μέλλειν κατά το ειωθός εξέρχεσθαι. Οι ουν συνελθόντες έκραζον το: Κύριε ελέησον, τα σταυρία των πλήσιον κωμών έχοντες` ο δε Γέρων ακούσας των κραυγών, και τον παρόντα αυχμόν αίτιον είναι μαθών, εξελθών προς αυτούς, είπε: Τι ζητείτε παρ' ανθρώπου αμαρτωλού; Εγώ, τέκνα, διά το πλήθος των αμαρτιών μου, ουκ έχω παρρησίαν εύξασθαι περί τούτου. Αυτός δε ο πλάσας ημάς Θεός αγαθός εστί και φιλόανθρωπος. ``Και οι οικτιρμοί αυτού επί πάντα τα έργα αυτού``. [Ψαλμός ρμδ. 9], αλλ' αι αμαρτίαι ημών διϊστώσιν αναμέσον ημών και αυτού` την εικόνα εξοφώσαμεν, τον ναόν αυτού εμίναμεν δουλεύοντες επιθυμίαις και ηδοναίς ποικίλαις, εν πλεονεξία και φθόνω διάγομεν, και εσμέν στυγητοί μισούντες αλλήλους, και διά τούτο οργισθείς επήγαγεν ημών την παιδείαν ταύτην, ίνα δι' αυτής σωφρονισθέντες και διά μετανοίας βελτιωθέντες, προσέλθωμεν τω φόβω αυτού, και ούτως ακούει ημών` και τούτο εστί το ειρημένον: ``Εγγύς Κύριος πάσι τοις επικαλουμένοις αυτόν εν αληθεία`` [Ψαλμός ρμδ, 18]. Και ταύτα ακούσαντες έκραξαν ομοθυμαδόν λέγοντες: Αυτός, τίμιε Πάτερ, δεήθητι του Θεού εκτενώς υπέρ ημών, πιστεύομεν γαρ ότι υπακούει τη προσευχή σου ο Κύριος, ποιεί γαρ το θέλημα των φοβουμένων αυτών. Τούτοις και τοις τοιούτοις λόγοις επικαμφθείς ο Μέγας Ευθύμιος, λαβών τους παρόντας Πατέρας και τω λαω δεηθήναι του Θεού εκτενώς παραγγελίας, εισήλθεν εν τω ευκτηρίω μηδέν υποσχόμενος, και ρίψας εαυτόν επί πρόσωπον, ικέτευε τον Θεόν μετά δακρύων, ελεήσει το πλάσμα αυτού, και επισκέψασθαι την γην ελέει και οικτιρμοίς, και μεθύσαι αυτήν. Ευχομένου τοίνυν αυτού, αιφνίδιον έπνευσε άνεμος νότος και επληρώθη ο ουρανός νεφελών και

εξεχύθη όμβρος πολός και γέγονε σφοδρός χειμών. Τότε αναστάς ο Άγιος και πληρώσας την ευχήν εξήλθε, και λέγει προς αυτούς: Ιδού επήκουσεν ο Θεός της προσευχής υμών και την αίτησιν παρέσχεν υμίν` ευλογήσαι δε έχει τον ενιαυτόν τούτον υπέρ τα λοιπά έτη. Προσέχετε τοίνυν ακριβώς εαυτοίς και δι έργων αγαθών δοξάσατε αυτόν, τον Θεόν τον ποιήσαντα εις ημάς πάντα το έλεος αυτούς. Έμεινε δε η βροχή ραγδαία καταφερομένη, ώστε επί πολλάς ημέρας μη δύνασθαι αυτόν κατελθείν εις την πανέρημον` ηυλογήθη δε ο ενιαυτός εκείνος υπέρ τα λοιπά έτη, κατά τον λόγον του πνευματοφόρου Πατρός.

ΚΖ. Ο αββάς Ιωάννης ο επίσκοπος και ησυχαστής, και ο αββάς Θαλέλαιος ο πρεσβύτερος, οι έτι παρόντες εν τη λαύρα του Αγίου Σάββα αγωνιζόμενοι διηγήσαντο μοι λέγοντες: Ότιπερ και ο μακάριος Σάββας, και άλλοι πλείστοι γέροντες, εθαύμαζον του Μεγάλου Ευθυμίου τον υπέρ των εκκλησιαστικών δογμάτων θερμότατον ζήλον, καίπερ αυτού πολλώ της πραότητος και φρονήματι μετριότητι συζώντος, και διεβεβαιούτο ότι πάσαν μεν αίρεσιν τω ορθώ της πίστεως λόγον εναντιούμενη απεστρέφετο` εξαιρέτως δε τας εξ ταύτας αιρέσεις τέλειον μίσος εμίσει, την τε Μανιχαϊκήν βδελυρίαν εμυσάττετο, και τοις τα Ωριγένους φρονούσι πολλοίς τότε ούσι, εν τοις μάλιστα περί Καισάρειαν τόποις και σχήματι δήθεν ευλαβείας ερχομένοις προς αυτόν, διεμάχετο γενναίως, την παρ` αυτοίς μυθευομένην των νόων προυπαρξιν, και την ταύτης επομένην τερατώδη αποκατάστασιν διασύρων, παντοίως ανέτρεπε, και τα εκ τούτων αναφυόμενα άθεα και ασεβή εστηλίτευε δόγματα` τη δε Αρείου διαίρεσιν και Σαβελλίου συναίρεσιν ομοίως απεστρέφετο, και την εκ διαμέτρου αυτών πονηρίαν και ομότιμον ασέβειαν εβδολεύττετο, διδασχθείς υπό του Αγίου Πνεύματος μονάδα πρεσβεύειν εν Τριάδι, και Τριάδι εν μονάδι` μονάδα μεν θεότητι, και ουσία, και φύσει, ουχ` υποστάσεως κατά Σαβέλλιον, Τριάδι δε, ου φύσει και ουσίαις κατά τον Άρειον, αλλ` υποστάσει, ήτοι ιδιότησιν, ή προσώποις συνάπτειν μεν τω τοις ουσίας λόγω, διαιρείν δε ταις υποστάσεσι. Μίαν γαρ και μόνην εδόξαζεν αδιαίρετον Θεότητα, άτμητον μεν ούσαν τη ουσία, ασύγχυτον δε ταις υποστάσεσιν, εν Πατρί και Υιώ και Αγίω Πνεύματι γνωριζομένην, ου μην αλλά και επί του κατά Χριστόν μυστηρίου εξ ίσου απεβάλλετο, της τε Νεστορίου διαίρεσιν και την σύγχυσιν Ευτυχούς ομολογών ευσεβώς τον ένα της Αγίας και ομοουσίου Τριάδος Θεον Λόγον, επ` εσχάτων των ημερών σαρκωθήναι εκ Πνεύματος Αγίου, και της Αχράντου Θεοτόκου Μαρίας, ενανθρωπήσαι τε και εξ αυτής ανερμηνεύτως γεννηθήναι, ος εστί ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, ο συνδοξαζόμενος τω Πατρί, και τω Αγίω Πνεύματι, και μίαν αυτού σύνθετον την υπόστασιν εγίνωσκεν εκ δύο φύσεων θεότητος και ανθρωπότητος` και ούτε μίαν φύσιν απλήν μετά την ένωσιν, κατά τον φρενοβλαβή Ευτυχέα, ούτε εν δυσίν υποστάσεσι, κατά τον Ιουδαίοφρονα Νεστόριον εν τη κατά Χριστόν παραδέχeto ομολογία, γινώσκων ακριβώς την διαφοράν φύσεως τε και υποστάσεως: Ότι, φύσις τε και ουσία και μορφή, το γενικόν και κοινόν σημαίνουσα, η υπόστασις δε και το πρόσωπον το ειδικόν δείκνυσι. Τοιγαρούν αυτός ο Άγιος καθ` υπόστασιν την ένωσιν εν τη παρθενική μήτρα αφράστως γεγονέναι επίστευεν` εν γαρ τη του Λόγου υποστάσει το είναι έσχε και εκ της Παρθένου ληφθείσα εμψυχουμένη σάρξ, και ου κατά προϋπάρχουσαν ψυχήν, ούτε κατά προδιαπλασθείσαν σάρκα. Ου γαρ άλλος ο Χριστός, και άλλος ο θεός Λόγος, κατά τους πεπλανημένους μυθολόγους, αλλ` εις εστί και αυτός μονογενής του Θεού Υιός Ιησούς Χριστός ο Κύριος ημών, ει και των συνελθουσών φύσεων μη ηγνόηται η διαφορά.

ΚΗ. Τω εβδομηκοστώ πέμπτω της του Μεγάλου Ευθυμίου ηλικίας χρόνω γέγονεν η εν Χαλκηδόνι Σύνοδος, εν η πάντων σχεδόν των της οικουμένης αρχιερέων ελθόντων, διά τα νεωτερισθέντα προ δύο

χρόνων υπό του Αλεξανδρείας Διοσκόρου εν Εφέσσω, και αυτόν τον Διόσκορον και τους άλλους αιρετικούς των ιερέων εξεωσάντων καταλόγων, και το της πίστεως όρον εκθεμένων παρόντες εν τη Συνόδω οι του Μεγάλου Ευθυμίου μαθηταί, Στέφανος τε ο επίσκοπος Ιαμνείας και ο των Σαρακηνών επίσκοπος Ιωάννης, ήδη Πέτρου τελευτήσαντος και του μετέπειτα Αυξολάου εν αγανακτήσει αποθανόντος, ως Διοσκόρω εν Εφέσσω συναινέσαντος. Ούτοι τον εκτεθέντα περί της πίστεως και εκφωνηθέντα όρον υπό της Συνόδου λαβόντες, ήλθον δρομαίοι προς τον Μέγαν Ευθύμιον, δεδιότες μη αγανακτισθώσιν ως ηγανακτήθη Αυξόλαος εκ της ληστρικής συνόδου παραγενόμενος. Τούτους τοίνυν δεξάμενος ο Πατήρ ημών Ευθύμιος και τω περί της πίστεως όρω εντυχών απεδέξατο την εν αυτώ της πίστεως ομολογίαν, ως αληθώς ορθής διανοίας εξεταστής. Της δε φήμης διαδραμούσης λεγόντων ότι επεδέξατο ο Μέγας Ευθύμιος τον εν Χαλκηδόνι εκφωνηθέντα περί πίστεως όρον, δέξασθαι ήμελλον άπαντες οι μοναχοί, ει μη εκώλυσε Θεοδόσιος τις, σχήματι μεν μοναχός, του δε αντιχρίστου πρόδρομος, όστις ελθών εν Παλαιστίνη συναρπάζει μεν την Αυγούσταν Ευδοκίαν τότε παρούσαν, υπάγεται δε άπαν το μοναχικόν της εν Χαλκηδόνι καταβών συνόδου, ως την ορθήν ανατρεψάσης πίστιν, και το Νεστορίου δόγμα κυρωσάσης, και ούτω ταις ιδίαις μαιφονίαις χρησάμενος βαρβαρικώ τρόπω, τον Ιεροσλύμων πατριαρχικόν θρόνον απάρσας, και καταστρατεύσας των θείων κανόνων, πολλούς εχειροτόνησεν επισκόπους, των επισκόπων έτι όντων εν τη συνόδω, πολλούς δε φόνους και πολέμους εργασάμενος ίσχυσε πάντων επί είκοσι μήνας κρατήσαι. Πάντων τοίνυν τότε σχεδόν των τε πολιτών και της ερήμου μοναχών τη τούτου αποστασία επακολουθησάντων, μόνοι οι περί τον Μέγαν Ευθύμιον εκ πάσης της ερήμου τούτω κοινωνήσαι ουκ ηνέσχοντο. Θεοδόσιος δε, ως δεινός, τούτον ως περιβόητον μετεστεύλατο. Του δε Μεγάλου Ευθυμίου εις την Αγίαν Πόλιν εισελθείν μη ανασχομένου, απέστειλε, προς αυτόν Θεοδόσιος τους των μοναχών αρχιμανδίτας Ελπίδιον τε του Μεγάλου Πασσαρίωνος μαθητήν τε και διάδοχον, και Γερόντιον τον την μακαρίαν Μελάνην διαδεξάμενον, παρακαλών του ενωθήναι αυτώ. Παραγενομένων δε αυτών και παρακαλών αρξαμένων, είπε ο Μέγας Ευθύμιος: Μη μοι γένοιτο ταις μαιφονίαις κοινωνήσαι Θεοδοσίου, ή τη αυτού υπαχθήναι κακοδοξία. Οι δε περί Ελπίδιον και Γερόντιον απεκρίναντο: Αλλά τοις Νεστορίου δόγμασιν οφείλομεν κοινωνήσαι, κυρωθείσι υπό της νυνί συναθροισθείσης συνόδου εν Χαλκηδόνι διά της εν δύο φωνής, που γαρ της θείας φωνής ηκούσαμεν, ή παρά τίνος των Αγίων Πατέρων παρειλήφαμεν εν δύο φύσει γνωρίζεσθαι τον Χριστόν, όπερ αυτή διαβεβαιώσατο; Υπολαβών δε ο Μέγας Ευθύμιος είπε: Πάσιν μεν τοις κατά μέρος εξητασμένοις τε και πεπραγμένοις υπό ταύτης της συνόδου ουκ ενέτυχον, όσον δε το υπ' αυτής εκτεθέντι όρω, ουδέν έχω κακοδοξίας ταύτην επιμέμφεσθαι, και γαρ των τριακοσίων δέκα και οχτώ Αγίων Πατέρων των εν Νικαία συνελθόντων επαινεί την πίστιν και έπεσθαι αυτή ομολογεί, και φυλάττειν ταύτην ασάλευτον και απαραχείρητον, της τε κατά Κωνσταντινούπολιν εκατόν πενήκοντα Αγίους πατράσι, και της κατά την Έφεσον, κατά Νεστορίου του δυσσεβούς συναχθείσιν ακολουθείν εκδιδάσκει. Κύριλλον δε τον της Αλεξανδρέων πρόεδρον σύμμαχον καλεί, και της ορθής πίστεως διδάσκαλον επιγράφεται. Θεοτόκον δε κηρύσσει την Αγίαν Παρθένον και εξ αυτής γεννηθήναι κατά σάρκα ομολογεί τον μονογενή Υιόν και Λόγον του Θεού, και επ' αυτόν αναφέρει τας δύο γεννήσεις, την τε άχρονον εκ του Πατρός και Ασώματον, και την υπό χρόνον εκ της Παρθένου Μαρίας εν σώματι εμψυχουμένου, εν δύο φύσεσιν ομολογεί γνωρίζεσθαι τον ένα Χριστόν κατά την εν Θεότητι και ανθρωπότητι έννοιαν, όθεν επιφέρει λέγουσα: ασυγχύτως, αχωρίστως διά τε τους τολμώντας διαιρείν ή χωρίζειν την εν τη μήτρα γεγεννημένην άφραστον και αδιάσπαστον καθ' υπόστασιν ένωσιν και διά τους κατά τροπήν λέγοντας σάρκα γεγενήσθαι τον του Θεού Λόγον, και τους την του μονογενοús σάρκα ομοούσιον τη Θεότητι αποφαινομένους, και διά τους ουχ ένωσιν καθ' υπόστασιν τον Λόγον προς την

σάρκα ομολογούντας, αλλά σύμφυρσιν και σύγχυσιν ασεβώς τερατευομένους, οίτινες φασί την τε της Θεότητος φύσιν και την της σαρκός, μία αποτελεσθήναι φύσιν ως κατά τον εκείνων λόγον, μηκέτι δύνασθαι του Χριστού σώζεσθαι, μήτε το παθητόν διά το απαθές αυτού της Θεότητος, μήτε το απαθές διά το παθητόν αυτού πάλιν της ανθρωπότητος` κατά τούτο τοίνυν της ορθής διανοίας σκοπόν την, εν δύο, λέξιν τω εαυτής όρω ενέθηκεν η σύνοδος, ουχ ως ιδία και ανά μέρος χωρίζουσα τον Χριστόν, ου διαίρεσιν αυτήν τινά και τομήν επιφέρειν οϊόμεθα τη μία του Χριστού συνθέτω υποστάσει, αλλά την των φύσεων διαφοράν σημαίνειν αυτήν γινώσκομεν, κατά τον εν αγίοις Κύριλλον τον Αλεξανδρείας αρχιερέαν λέγοντα` ουχ ως της των φύσεων διαφοράς ανηρημένης διά την ένωσιν. Ταύτα ειπόντος του Αγίου ο μεν Ελπίδιος απεδέξατο, και τον Μέγαν Ευθύμιον ορθώς και ευσεβώς πάντα ειρηκέναι καθωμολόγησεν, ει και μη πάραυτα της Θεοδοσίου απέστη κοινωνίας. Γερόντιος δε τη απειθεία επέμενε, και ούτως ασύμφωνοι απολυθέντες ήλθον προς τον αποστείλαντα αυτούς. Και ο μεν Θεοδόσιος πάντων των κατά Παλαιστίνη περικρατής γεγονώς, έσπευδε και τούτον τον υπολειφθέντα μονώτατον εν τη ερήμω ζωτικόν σπινθήρα της ευσεβείας πιθανότεροις λόγοις κατασβέσαι` αλλά της ελπίδος εψεύσθη, και ως βέλος ισχυροτέρω προσελθών απεκρούσθη, και ως άγριον κύμα θαλάσσης, τοιούτω προβόλω και προστάτης της ορθής πίστεως περριαγείς διελύθη. Πλην των δελεασμάτων ουκ αφίστατο, αλλά και ετέρους διαφόρους απέστελλε πείθειν αυτόν πειρώμενος. Βλέπων δε ο Μέγας Ευθύμιος την τοσαύτην του Θεοδοσίου αναίδειαν, παραγγείλας τοις πατράσι τη αποστasia μη κοινωνήσαι, επί την πανέρημον ανεχώρησε, και τούτο γνόντες πολλοί των αναχωρητών τω αυτώ σκοπώ επηκολούθησαν.

ΚΘ. Ην τις κατ` εκείνον τον καιρόν μέγας αναχωρητής από μεν της Λυκίας ορμώμενος, Γεράσιμος δε καλούμενος, όστις εν τη ιδία πατρίδι την μοαχικήν κατορθώσας πολιτείαν και πλείστους αγώνας κατά των πνευμάτων της πονηρίας ενδειξάμενος και προσφάτως από της πατρίδος ελυληθώς τον αναχωρητικόν μετήρχετο βίον εν τη κατά τον Ιορδάνη ερήμω ούτος μετά των άλλων αναχωρητών συναπήχθη μεν τη του Θεοδοσίου κακοδιδασκαλία, ακούων δε παρά πάντων σχεδόν των αναχωρητών περί της του εγάλου Ευθυμίου απαστραπτούσης χάριτος, ήλθεν προς αυτόν εις τον Ρουβάν, και μείνας παρ` αυτώ ικανόν χρόνον επείσθη συνθέσθαι τω εκτεθέντι όρω υπό της εν Χαλκηδόνι συνόδου, και αποστήναι της προς Θεοδόσιον κοινωνίας μετά και άλλων αναχωρητών, Πέτρου τε του επίκλην, Γουρνίτου και Μάρκου και Ιούλωνος και Σιλουανού. Έμεινε γαρ εκείσε ο Μέγας Ευθύμιος έως ου εκποδών γέγονεν ο Θεοδόσιος.

Λ. Ούτος ο πεφωτισμένος Ευθύμιος, διά δύο χρόνων επανελθών από του Ρουβά εις την Λαύραν, εν αγία Κυριακή την αναίμακτον θυσία προσέφερε τω Θεώ, Δομετιανού εσώτος εκ δεξιών του θυσιαστηρίου και το λειτουργικόν κατέχοντος ριπιστήριον` της νυν αναφοράς επιτελουμένης Γερέβων ο Σαρακηνός πλησίον ιστάμενος του θυσιαστηρίου, έχων τας χείρας επεστηριγμένας τω καγκέλω του ιερατείου θεωρεί αιφνίδιον ότι πυρ ουρανόθεν ακτελθών ηπλώθη του θυσιαστηρίου ως επί οθόνης και εκάλυψεν τον Μέγαν Ευθύμιον και τον μακαρίτην Δομετιανόν και διέμεινεν επ` αρχής της τρισαγίου δοξολογίας έως συμπληρώσεως αυτής` τούτο δε το θαύμα ουδείς είδεν ει μη οι όντες του πυρός ένδον και ο Τερέβων, και ο Χρυσίππου αδελφός Γαβριήλιος, ο ευνούχος των από γεννήσεως, και διά είκοσι πέντε ενιαυτών τότε εις την Εκκλησίαν προελθών, εν πρωτοις ως εμοί διηγήσατο ο αββάς Κυριακός ο αναχωρητής παρά Τερέβωνος και Γαβριηλίου ταύτα μαθών ακριβώς. Φόβω τοίνυν συσχεθείς ο Τερέβων έφυγεν εις τα οπίσω, και από τότε ουκέτι προσέθετο επιστηρίζεσθαι τω καγκέλω του

ιερατείου, καθ' ἣν εἶχε συνήθειαν τολμηρῶς και θρασέως τούτο ποιῶν κατὰ την ὥραν της θείας προσκομιδῆς, ἀλλ' ὀπίσω πλησίον της θύρας της ἐκκλησίας ἵστατο, μετὰ φόβου και ευλαβείας κατὰ την της συνάξεως ὥραν, κατὰ την κελεύουσαν ἐντολήν: ``Ευλαβεῖς ἐσεσθαι τους υἱούς Ἰσραὴλ [Λευϊτ. Ιε. 30], και μη καταφρονητάς``.

ΛΑ. Διηγῆσαντο μοι οἱ Πατέρες ὅτι και τούτο το χάρισμα ἐδέξατο παρὰ του Θεοῦ ο πεφωτισμένος Ευθύμιος, ὥστε ἐκ της ὀψεως του πεφωτισμένου σώματος θεωρεῖν αὐτόν τας ψυχικὰς κινήσεις, και ἐγίνωσκε ποίοις λογισμοῖς παλαίει ἕκαστος, και ποίῳ μὲν περιγίνεται, ποίῳ δὲ κατακυριεύεται, ομοίως δὲ και ὅταν προσεκόμιζον τὰ θεία δῶρα ἐβλεπε πλειστάκις τους ἀγγέλους συλλειτουργοῦντας αὐτῷ, και διηγείτο τοῖς περὶ αὐτόν κατ' ἰδίαν, λέγων: Ὅτι πλειστάκις ἐθεώρησα ἐν τῷ διαδιδόναι μὲ τοῖς ἀδελφοῖς τὰ θεία μυστήρια, τινὰς των προσιόντων ὑπὸ της κοινωνίας φωτιζομένους, τινὰς δὲ ὑπ' αὐτῆς κατακρινομένους και τρόπον τινὰ νεκρωμένους ὡς του θείου φωτός ὄντας ἀναξίους` και καθ' ἑκάστην τούτο τοῖς ἀδελφοῖς διεμαρτύρετο, λέγων: Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀδελφοίς και πατέρες, και ἕκαστος ὑμῶν δοκιμαζέτω ἑαυτόν, και οὗτος ἐκ του ἄρτου ἐσθιέτω, και ἐκ του ποτηρίου πινέτω, καθὼς φησὶν ο Ἀπόστολος: ``Ὁ γὰρ ἀναξίως τούτο ποιῶν, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει και πίνει`` [Α Κορ. Ια, 28-29] διὰ τούτο γὰρ ο και την ἀναίμακτον θυσίαν προσφέρων τῷ Θεῷ ἱερεὺς, προ του μὲν ταύτης ἀρχὴν ποιήσῃται τοῖς πᾶσι διεμαρτύρεται και παραγγέλει λέγων: ``Ἄν σχώμεν τον νουν και τας καρδίας``, και την του λαοῦ ὑπόσχεσιν δεξάμενος, θαρρεῖ προσένεγκαι τῷ Θεῷ την ἀναφοράν, ταύτης δὲ ἀπαρτισθείσης και τας χεῖρας εἰς ὕψος ἐκτείνας, φέρων και υποδεικνύων τοῖς πᾶσι το οἰκονομηθέν πρὸς την ἡμετέραν σωτηρίαν μυστήριον, μετὰ φωνῆς ὑψηλῆς εἰς ἐπήκοον παντός του λαοῦ λέγει: ``Τὰ Ἅγια, τοῖς Ἁγίοις`` ὡς ἀν εἶποι τις ἐπειδὴ περ ἐγώ, φησὶν, ἄνθρωπος εἰμὶ ομοιοπαθὴς ἀγνοῶν τὰ ἐκάστῳ πεπραγμένα τε και μεμελετημένα, διὰ τούτο λέγω και μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ, εἰ τις ὑπὸ γαστριμαργίας ἢ συγκαταθέσεως αἰσchrών λογισμῶν βεβορβόρωται, εἰ τις ὑπὸ μίσους ἢ μνησικακίας ἐσκοτώθῃ, εἰ τις ὑπὸ φθόνου ἢ ὀργῆς τεθλόωται, εἰ τις ὑπὸ υπερηφανίας ἢ ἀλαζονίας κεκράτῃται, μὴ τολμήσῃ προσελθεῖν τούτῳ τῷ ἀchrάντῳ και θείῳ πυρί, πρὶν ἢ διὰ προσηκούσης μετανοίας ἀπονιψάμενος καθάρῃσιν ἑαυτόν ἀπὸ παντός μολυσμοῦ σαρκὸς και πνεύματος ἀγιωσύνην ἐπιτελών. Τὰ γὰρ Ἅγια ταῦτα, οὐχὶ τοῖς βεβήλοις, ἀλλὰ τοῖς Ἁγίοις` ὅσοι τοίνυν τῷ ἰδίῳ θαρρεῖτε συνειδότει ``προσέλθετε πρὸς αὐτόν και φωτίσθητε, και τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ κατασchrυνθή`` [Ψαλμός, λγ, 6].

ΛΒ. Της δὲ μακαρίας Ευδοκίας ὑπὸ Θεοδοσίου ἀπατηθείσης και της καθολικῆς κοινωνίας χωρισθείσης, και πᾶσῃ σπουδῇ κρατύναι και συγκροτήσαι τους ἀποσχίστας προθυμουμένης και κατὰ των ὀρθοδόξων ἀγωνιζομένης, ἀπαντες οἱ της Ἁγίας Πόλεως και της ἐρήμου μοναχοὶ τῇ αὐτῇ ἀποστασία κατεῖχοντο, καί περ Θεοδοσίου ἐκποδῶν γεγονότος, και Ιουβενάλιου τον οἰκεῖον ἀπολαβόντος θρόνον. Αὕτη τοίνυν γράμματα διαφόρως δεξαμένη παρὰ τε του ἀδελφοῦ αὐτῆς Οὐαλλερίου, και του γαμβροῦ της θυγατρὸς αὐτῆς Ολυβρίου, ἀποστήναι της των Ευτυχιανιστῶν Κοινωνίας και τῇ καθολικῇ κοινωνήσαι ἐκκλησίᾳ, μάλιστα διὰ τὰ συμβάντα αὐτῇ θλιβερά τότε του γαμβροῦ αὐτῆς ἐν Ρώμῃ ἀνακριθέντος, κακεῖθεν της θυγατρὸς αὐτῆς και των ἐγγονῶν αἰχμαλωτισθέντων εἰς Ἀφρικὴν, ἐβαρεῖτο διστάζουσα κατὰ διάνοιαν οὐ βουλομένη παραιτῆσαι το ἴδιον συνειδός, και διὰ προσπάθειαν συγγενείας προδούνη, ἥν περ ἐνόμιζε πίστιν. Κινουμένη δὲ τῇ εἰς Θεόν ἀγάπῃ, ἐλογίσατο μάλλον τοῖς θεοφόροις σχολάζειν ἀνδράσι και παρ' αὐτῶν την βεβαιωτέραν πίστιν καταμαθεῖν` και ἀποστέλλει τον τιμιώτατον Ἀναστάσιον τον χερεπίσκοπον, μετὰ τινῶν ἀνθρώπων αὐτῆς εἰς Ἀντιόχειαν, πρὸς τον Ἅγιον Συμεῶν τον Στυλίτην, μέγαν τότε φωστῆρα ὄντα και τῇ οἰκουμένη ἐκλάμποντα, σημαίνουσα αὐτῷ διὰ

γραμμάτων τα της διανοίας, και βουλήν θεάρεστον παρακαλούσα λαβεῖν παρ' αυτού. Ο δε Άγιος Συμεών εδήλωσεν αυτή, λέγων: ``Γίνωσκε ότι ο διάβολος ορών τον πλούτον των σων αρετών, ``ἐξητήσατο σε συνιάσαι ως τον σίτον`` [Λυκά, κβ, 31], και ο λυμεών εκείνος Θεοδόσιος, δοχείον και ὄργανον του πονηρού γεγονώς, την θεοφιλή σου ψυχὴν ἐζόφωσε τε και διετάρραξεν` αλλά θάρσει, ου γαρ ἐξέλιπε σου η πίστις. Εγώ δε τούτο λίαν τεθαύμακα, ὅτι την πηγὴν ἐγγύς ἐχούσα και ταύτην ἀγνοούσα μακρόθεν του αυτού ὕδατος ἀντλήσαι ἐσπούδασας` ἔχεις τοῖνυν αὐτόθεν το θεοφόρον Εὐθύμιον, ἔπου ταις αυτού διδασκαλίαις και νουθεσίαις και σώζῃ.

ΛΓ. Ταῦτα η μακαρία ἀκούσασα Εὐδοξία οὐκ ἡμέλησεν, ἀλλά πρῶτον μεν μαθούσα ὅτι εἰς πόλιν οὐκ ἀνέχεται εἰσιέναι ο Μέγας Εὐθύμιος, ἐσπούδασεν εἰς τον υψηλότερον πάσης της ἀνατολικῆς ἐρήμου τόπον κατὰ νότον της αὐτοῦ Λαύρας, ως ἀπὸ σταδίων τριάκοντα, πύργον οἰκοδομήσαι, βουλομένην συχνότερον ἐκεῖσε της θείας αὐτοῦ ἀπολαύειν διδασκαλίας. Καὶ ἀποστέλλει, Κοσμά τε τον Σταυροφύλακα, και Ἀναστάσιον τον χωρεπίσκοπον ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ, οἵτινες ἐλθόντες εἰς την Λαύραν και μὴ ευρόντες αὐτόν, ἀκούσαντες ἐπὶ τον Ρουβᾶ ἀναχωρήσαντα, κατέβησαν πρὸς αὐτόν ἔχοντες και τον μακαρίτην Θεόκτιστον, και λόγῳ πλείονι παρακαλέσαντες, και μόλις πείσαντες ἤγαγον αὐτόν πρὸς αὐτήν, ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι πύργῳ, ἐν ᾧ νυν ἰδρύται η του Σχολαρίου μονή. Η δε τον Άγιον θεασαμένη και περιχαρὴς γενομένη προσκυνήσασα αὐτῷ, εἶπε: Νυν ἐγὼ ὅτι ἐπεσκέψατο ο Θεὸς την ἐμὴν ἀναξιοῦτητα διὰ της σης παρουσίας. Ο δε Άγιος Γέρων εὐλογήσας αὐτήν, λέγει: Πρόσεχε σε αὐτήν, τέκνον, του λοιποῦ` διὰ γαρ το υπαχθῆναι σε τη Θεοδοσίου πονηρία, τα πονηρά σοι και πανέχθιστα συνέβη κατὰ την Ἰταλίαν` ἀπόστηθι τοῖνυν της ἀλόγου φιλονεικίας, και πρὸς ταις ἄλλαις τρισὶν ἀγίαις και οἰκουμενικαῖς συνόδοις, τη τε ἐν Νικαία συνελθούσης κατὰ Ἀρείου, και την ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μακεδονίου, και τη ἐν Εφέσῳ το πρότερον συνελθούσῃ κατὰ Νεστορίου, δέχου τον ἐκφωνηθέντα ὅρον ὑπὸ της νυνὶ συναθροισθείσης ἐν Χαλκηδὼνι οἰκουμενικῆς συνόδῳ, και ἀφισταμένη της Διοσκόρου κοινωνίας, Ἰουβενάλιῳ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων κοινῶνησον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὑπερευξάμενος τε και συνταξάμενος αὐτὴ ἀνεχώρησεν. Η δε υπερθαυμάσασα την του ἀγίου ἀνδρὸς ἀρετὴν τα παρ' αὐτοῦ ρηθέντα ἔργῳ ἐπλήρωσεν, ως ἀπὸ στόματος Θεοῦ ἀκούσασα` παραυτίκα γαρ ἐν τη Ἀγία Πόλει εἰσελθούσα, και διὰ της μηνύσεως Κοσμά και Ἀναστασίου των πρεσβυτέρων ἐνωθεῖσα τῷ ἀρχιεπισκόπῳ ἐκοινῶνησε τη ἀγία καθολικὴ ἐκκλησία, πλῆθος πολὺ λαϊκῶν και μοναχῶν των ὑπὸ Θεοδοσίου πλανηθέντων, διὰ του καθ' ἑαυτήν υποδείγματος, ἐπὶ την καθολικὴν ἐπιστρέψασα κοινωσίαν. Των δε δύο ἀρχιμανδριτῶν, ο μεν Εὐλπίδιος την ἀπάτην ἀποτιναξάμενος τη ἐκκλησίᾳ ἠνώθη, ο δε Γερόντιος ἐπιμείνας τη προτέρα ἀλόγῳ ἐνστάσει, συναπέστησεν ὀπίσω αὐτοῦ λαὸν ἱκανόν, μεθ' οὗ δύο τινὲς μοναχοὶ ἐκ της Εὐλπίδιου συνοδίας ἐξέβησαν ἐπιμείναντες τη ἀπάτῃ, Μαρκιανὸς και Ρωμανὸς καλούμενοι, ὧν ο μεν περὶ την Ἀγίαν Βηθλεέμ, ο δε ἐπὶ Θεκῶ την κώμην κοινόβια συνεστήσαντο. Η μέντοι μακαρία Εὐδοκία τους ἀδελφούς του σταυροφύλακος, εἰς την λαύραν ὄντας του Μεγάλου Εὐθυμίου, μεταπεμψαμένη πρεσβυτέρους της Ἀγίας Χριστοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως χειροτονηθῆναι παρεσκεύασε` και τον μεν Γαβριήλιον προσλαβομένη ἡγούμενον του σεβασμίου οἴκου πεποίηκε του πρωτομάρτυρος Στεφάνου, Χρῦσιππος δε ἐν τη Ἀγία διαπρέψας Ἀναστάσει πολλὰ συγγράμματα κατέλιπε πάσης ἀποδοχῆς ἄξια. Η δε μακαρία Βάσσα Ἀνδρέα τον ἀδελφόν του Στεφάνου ἐπισκόπου Ἰαμνείας, ἐκ της Λαύρας του Ἀγίου Εὐθυμίου μεταστελαμένη ἡγούμενον αὐτόν κατέστησε του ὑπ' αὐτῆς κτισθέντος μαρτυρίου του Ἀγίου Μηνά.

ΛΔ. Τῷ ογδοηκοστῷ δευτέρῳ της του Μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνῳ, ἦλθεν πρὸς αὐτόν ο μακάριος

Σάββας παρακαλών μείναι παρ' αὐτῷ ὁ δε Μέγας Ευθύμιος τούτον δεξάμενος προς ολίγον μεν παρέδωκε τῷ εαυτοῦ μαθητῇ Δομετιανῷ, μετέπειτα δε καλέσας αὐτόν, λέγει: Οὐκ ἔστι δίκαιον, τέκνον, νεώτερον σε ὄντα εἰς λαύραν μένειν, μάλλον γαρ νεωτέρους ἐν κοινοβίῳ λυσιτελεῖς· πάνυ γαρ ἐφυλάττετο ὁ Μέγας Ευθύμιος ἐν τῇ εαυτοῦ λαύρᾳ ἀγένειον δέξασθαι, διὰ τὰς τοῦ πονηροῦ ἐνεργείας, καὶ ἀποστέλλει αὐτόν τῷ μακαρίῳ Θεοκτίστῳ μετὰ τινός των πατέρων, δηλώσας αὐτῷ, ὅτι δέξαι τὸν νεανίαν τούτον καὶ πρόσεχε αὐτῷ ὥς γαρ ἐγὼ ὡρῶ, διαπρέψαι μέλλει ἐν τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ. Ἦτις προφητεία οὐ διήμαρτε· μέγας γαρ προέκοψεν ὁ μακαρίτης Σάββας, καὶ διεδόθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπ' ἄκρων τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας ἕως ἄκρων. Οὐτινος τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰ κατορθώματα, οὐ δυνατόν ἐν παρεκβάσει γραφῆναι, ἀλλ' εἶπεν τῷ Θεῷ φίλον, τὴν ἐν χερσὶ πραγματείαν εἰς πέρας ἀγαγὼν, ολίγα τινὰ περὶ αὐτοῦ ἐν ἰδιαζούσῃ πραγματείᾳ διηγήσομαι· οὔτε γαρ ἐμὴ ἀσφαλὲς ἀποκρύψαι τὰς ὑπὸ Οσίων ἀνδρῶν παραδοθείσας μοι θεαρέστους αὐτῶν πράξεις τε καὶ πολιτείας, οὔτε δίκαιον ἐστὶ ἀσεβῶν μεν βίους παρὰ τοῖς ἔξωθεν τιμάσθαι ταις μνήμαϊς, τοὺς δε παρ' ἡμῶν εὐσεβεῖα διενεγκόντας, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραπέμπεσθαι.

ΛΕ. Εγὼ δε ἐπὶ τὸν Μέγαν μεταστήσομαι Γεράσιμον· οὗτος ὁ Μέγας πατὴρ ἡμῶν Γεράσιμος, τῆς κατὰ τὸν Ἰορδάνην ἐρήμου πολιστής καὶ πολιοῦχος γεγυνώς, λαύραν μεγίστην συστησάμενος αὐτόθι ἐβδομήκοντα ἀναχωρητῶν, καὶ κοινόβιον αὐτῆς μέσον ποιήσας, τοὺς μεν ἀρχαρίους ἐν τῷ κοινοβίῳ μένειν καὶ παιδαγωγεῖσθαι τὴν μοναχικὴν πολιτείαν παρεσκεύασε, τοὺς δε τελείους κατὰ Θεὸν καὶ πόνοις ἀσκητικοῖς διαπρέποντας, καὶ τὰς κατὰ Θεὸν ἀναβάσεις τοὺς πολλοὺς υπερανάβειν καὶ ἐν ταῖς κέλλαις κατῴκισεν· οὕτως αὐτοῖς κανονίσας, ἵνα τὰς μεν πέντε τῆς ἐβδομάδος ἡμέρας ἡσυχάζῃ ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον κελλίον μηδὲν ἕτερον μεταλαμβάνων, πλην ἄρτου καὶ ὕδατος καὶ φοινίκων· τὸ δε Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐρχόμενοι καὶ τῶν θείων μετασχόντες μυστηρίων, εἰς τὸ κοινόβιον μεταλαμβάνοντες ολίγω οἶνῳ χρώμενοι. Οὐκ ἦν δε τινὰ εἰς κελλίον ἄψαι λύχνον, οὐ ποιῆσαι θερμόν, οὐχ ἐψητοῦ γεύσασθαι, ἄτε ὑπάρχον ἀκτήμενες καὶ ταπεινόφρονες· ἕκαστος δε αὐτῶν τὸ ἐργόχειρον τῆς ἐβδομάδος ἀποφέρων τῷ Σαββάτῳ εἰς τὸ κοινόβιον, τῇ Κυριακῇ τῇ δείλῃ, τὸ ἀνάλωμα τῆς ἐβδομάδος λαμβάνων, ἄρτους καὶ φοινίκας καὶ ὕδωρ καὶ βαια, οὕτως εἰς τὸ κελλίον ἀπῆρχετο· καὶ τοσούτον ἦσαν ἀμέριμοι ἀπὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, νεκρωμένοι τῷ βίῳ καὶ Θεῷ μόνῳ ζῶντες, ὥστε μηδὲν τῆς ὕλης τοῦ κόσμου ἔχειν τινὰ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, πλην τούτων τῶν ἀναγκαίων, ἐνός κολοβίου, καὶ παλλίου, καὶ κουκουλίου· στρωμνὴν δε εἶχεν ἕκαστος ψιᾶθιον ἐν, καὶ ἐν σκεύος οστράκινον εἰς ὃ ἐγεύετο, καὶ τὰ βαια ἔβρεχε. Τοιαύτη δε συνήθειαν παρεδίδου αὐτοῖς ὁ Μέγας Γεράσιμος, ὥστε ἠνεωγμένα τὰ κελλία ἀφίεναι, ἵνα, ἕκαστος τὴν ἰδίαν χρεῖαν λαμβάνῃ, ἥνπερ ἀνθέλῃ, μηδενὸς κωλύοντος, εἰ δε καὶ ὁ ἔχων τὸ κελλίον μὴ παρέστιν οὐκ ἐφρόντιζεν ὁ χρεῖαν ἔχων· καὶ ἡν ἰδεῖν αὐτοὺς ἀποστολικάς βιούοντας· ἦν γαρ καὶ τούτων ἐν τῇ ἐρήμῳ οἰκούντων ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγε ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά· [Πράξεις Δ, -32-33]. Καὶ τούτο δε ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μεγάλου Γερασίμου φέρεται διηγήμασιν, ὅτι προσήλθον τινὲς τῶν ἀναχωρητῶν, λέγοντες αὐτῷ: Ἐπίτρεψον ἡμῖν θερμόν ἐαυτῆς ποιῆσαι καὶ ἐψητοῦ μεταλαμβάνειν, καὶ ὑπὸ λύχνον ἀναγινώσκειν συμφέρει εἶναι ἡμᾶς εἰς τὸ κοινόβιον· ἐγὼ γαρ τούτο γενέσθαι οὐ συγχωρῶ [εἰς] τὸν τῆς ζωῆς μου χρόνον. Ἀκούοντες δε οἱ ἱεριστοὶ ὅτι οἱ τοῦ Ἀββά Γερασίμου μεγάλην ἔχουσι πολιτείαν ἤρχοντο πρὸς αὐτοὺς κατὰ Σάββατον καὶ Κυριακὴν· παράκλησιν αὐτοῖς φέροντες οὐ μετρίαν· τινὲς δε τῶν ἀγωνιστῶν πατέρων θεωροῦντες τοὺς κοσμικοὺς ἐρχομένους φυγὴ ἐχρώντο, γινώσκοντες μητέρα εἶναι τῆς σωφροσύνης τὴν ἐγκράτειαν, ὥς τοὺς ρυπαροὺς ἀναστέλλουσιν λογισμοὺς, καὶ τὴν τοῦ ὕπνου βαρύτητα ἀνακόπτουσιν, μάλιστα

έργω και λόγῳ, παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Πατρός, τοῦ τῆς ἐγκρατείας ἀγαθὸν παραλαμβάνοντες. Οὕτω γὰρ αὐτοῦ, ἔλεγον, τελείως τῆς γαστριμαγίας περιγεγονέναι, ὥστε τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀπασαν ἄσιτον διαμεμενηκέναι, τὴν κατὰ Κυριακὴν κοινωνία ἀρκούμενον. Οὕτως οὖν ἀγωνισάμενος, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ὁδηγήσας καὶ φωτίσας τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο· ἡ δὲ τελείωσις αὐτοῦ γέγονεν κατὰ τὴν πέμπτῃν τοῦ Μαρτίου μηνός, τῆς τρισκαίδεκάτης ἰνδικτίωνος, ἐν ὑπατεία Ζήνωνος τοῦ δευτέρου.

ΛΣΤ. Κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον Λέοντος τοῦ Φιλοχρίστου τὴν Μαρκιανού βασιλείαν διαδεξαμένου, Τιμόθεος τις τὴν Ἀλεξανδρῶν πόλιν διέσεισε τε καὶ διετάραξε, Προτέριον τε τὸν τῆς πόλεως πρόεδρον ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτιστηρίῳ κατασφάζας καὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀρπάσας· ἐντεῦθεν τοῖνυν τῆς Αἰγυπτιακῆς πάσης διοικήσεως θορύβου καὶ ταραχῆς πληρωθείσης, δύο ἀναχωρηταὶ αξιομνημόνευτοι ἐξελθόντες ἀπὸ τοῦ ὅρους τῆς Νιτρίας ἦλθον ἐν Παλαιστίνῃ καὶ παρεγένοντο πρὸς τὸν σημειοφόρον Εὐθύμιον, ὑπὸ τῆς περὶ αὐτοῦ πανταχόσε διαθεούσης φήμης ἐλκόμενοι, καὶ ἐμείναν παρ' αὐτῷ, ἕκαστος ἐν ἰδιάζοντι κελλίῳ, ὁ δὲ Ἡλίας μὲν ὠνομάζετο, τῆς δὲ Ἀραβίας ὑπῆρχε.

Τούτους τοὺς δύο λίαν ἀγαπήσας, ὁ τὸν νουν πεφωτισμένος Εὐθύμιος, συχνότερον εἰς συντυχίαν προετρέπετο, διορατικῶς ὁμῶς μάλλον προβλέπων, ὅτι τὸν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου μέλλουσι διαδέξασθαι θρόνον, ἐν ἰδίῳ καιρῷ ἕκαστος αὐτῶν. Τούτους μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Κουτούλα καὶ τοῦ Ρουβά κατὰ τὴν τέσσαρισκαίδεκάτην τοῦ Ἰανουαρίου μηνός ἐλάμβανεν, οἵτινες διήγον αὐτόθι σὺν αὐτῷ, ἕως τῆς τῶν βαίων εορτῆς, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν τε αἰοίδιμον Γεράσιμον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀναχωρητὰς ἐρχομένους κατὰ Κυριακὴν, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου τῶν ἀχράντων μυστηρίων μεταλαμβάνοντες. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κελλία τῆς Λαύρας στενὰ λίαν καὶ ἀπαραμύθητα ὑπῆρχον, οὕτως αὐτὰ τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου κελεύσαντος, χρόνου τινὸς διελθόντος, ὁ μὲν Ἡλίας ἐπὶ τὴν Ἱερὴν κατελθὼν κελλίον ἑαυτοῦ ἔξω τῆς πόλεως ὠκοδόμησεν, ἔνθα νῦν ἰδρυταὶ τὰ εαυγὴ αὐτοῦ καὶ περιφανὴ μοναστήρια, ὁ δὲ Μαρτύριος ευρὼν σπήλαιον κατὰ δυσμὰς τῆς Λαύρας, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε, ἡσύχαζεν ἐν αὐτῷ, ἔνθα καὶ μοναστήριον σὺν Θεῷ περιφανέστατον συνεστήσατο.

ΛΖ. Τῷ οὐδοηκοστῷ τρίτῳ τῆς τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου ἡλικίας χρόνων Ἰουβενάλιος μὲν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὸν τεσσαρακοστὸν τέταρτον ἐν τῇ πατριαρχείᾳ πληρώσας ἐνιαυτὸν, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, Ἀναστάσιος δὲ ὁ πολλάκις μνημονευθεὶς ψήφῳ τοῦ λαοῦ παντός εἰς τὸν Ἰακώβου ἀνάγεται θρόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἰουλίου μηνός, ὅστις τοῦ θρόνου κρατήσας, καὶ τῆς τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου προφητεία ἀναμνησθεὶς, Φεῖδον τὸν μετ' αὐτοῦ, τὸ πρὶν κατελθόντα εἰς Λαύραν, ἀναγνώστην καὶ τῆς προφητείας ἀκούσαντα, διάκονον τῆς Ἁγίας χειροτονήσας Ἀναστάσεως ἀπέστειλε σὺν τῷ Σταυροφύλακι πρὸς τὸν Μέγαν Εὐθύμιον, τὴν τε τῆς προφητείας πληρῶσιν μηνύων, καὶ παρακαλῶν κατελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι αὐτόν. Ὁ δὲ Μέγας Εὐθύμιος ἀντεδήλωσεν αὐτῷ λέγων· Εμοὶ ἐράσμιον ἐστὶ, τιμῶτατε Πάτερ, ἀπολαύειν αἰεὶ τῆς ἡμετέρας πραότητος, πλην ὅτι τὸ πρὶν δεχόμενος ὑμᾶς οὐδαμῶς ὠχλούμην, νῦν δὲ υπερβαίνειν τὴν ἐμὴ ἀσθένειαν ἡ παρουσία τῆς ὑμετέρας μακαριότητος. Δυσψῶ τοῖνυν τὴν ἡμετέραν ἀγιότητα μὴ σκυλῆναι πρὸς τὴν ἐμὴν μετριότητα, εἰ δὲ κελεύεσθαι παραγενέσθαι, δέχομαι μετὰ χαρὰς, καὶ εἰ δέξομαι ὑμᾶς πάντα παραβάλλοντα δέχομαι, καὶ οὐκέτι συγχωροῦμαι καθῆσαι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος διεκρίθη, λέγων· Εἰ θλίψαι αὐτὸν ὑπάγω, οὐκέτι ἀπέρχομαι.

ΛΗ. Τερέβων ὁ Σαρακηνός, φύλαρχος τῶν Σαρακηνῶν ὑπάρχων, ἀπελθὼν εἰς Βόστραν, διὰ συμβάσαν ἀνάγκην, πειρασμῷ περιέπεσε· ὑπὸ γὰρ τινὸς συμφυλάρχου κατασκευασθεὶς, καὶ ὑπὸ τοῦ τὴν αὐτόθι

αρχήν διέποντος κρατηθείς επί χρόνον εφυλάττετο` και τούτο γνους ο Μέγας Ευθύμιος γράφει τω τρισμακαρίω Αντίπατρω, τω τηνικαύτα την εκκλησίαν Βόστρων ιθύνοντι, και τα της θεογνωσίας ακτίνας πανταχού εκπέμποντι, σπουδὴν ποιήσασθαι, ελευθερώσαι τον Τερέβωνα των δεσμών, τοις γράμμασι συναποστείλας τον αδελφόν Στεφάνου του επισκόπου Ιαμνείας. Ο δε εν αγίοις Αντίπατρος τα γράμματα δεξάμενος του Μεγάλου Ευθυμίου, τον μεν Τερέβωνα πάσης καταπλοκής ελευθερώσας και εφοδιάσας, τω θεοφόρω Ευθυμίω απέστειλεν, τον δε Γαϊανόν κρατήσας Ευθυμίου σπέρμα βουλόμενος παρ' εαυτώ έχειν, επίσκοπον αυτόν της πόλεως Μηδάβων χειροτόνησεν. Η δε μακαρία Ευδοκία εκκλησίας μεν ό,τι πλείστας τω Χριστώ ωκοδόμησε, μοναστήρια δε και γηροκομεία τοσαύτα, άπερ της εμής ουκ έστι δυνάμεως αριθμείν` μία δε των υπ' αυτής κτισθεισών εκκλησιών αντικρύς εστί της του Μεγάλου Ευθυμίου μονής, ως από σταδίων είκοσι, ονομαζομένη του Αγίου Πέτρου` εν ταύτη λάκκον μέγαν επιτάξασα γενέσθαι, εν ταις της Αγίας Πεντηκοστής ημέραις παρεγένετο το έργο του λάκκου επισκέψασθαι, και ατενίσασα είδε την λαύραν του Μεγάλου Ευθυμίου ηπλωμένην, έχουσαν τα κελλία μοναχικά διεσπαρμένα κατά την έρημον, και κατενύγη σφόδρα, και το Γραφικό εκείνο αναλογιζομένη το φάσκον: ``Ως καλοί οι οίκοι σου Ιακώβ, αι σκηναί σου Ισραήλ`` [Αριθμ. κδ. 24] απέστειλε τον ηγούμενον του Αγίου Στεφάνου Γαβριήλιον προς τον Μέγαν Ευθύμιον παρακαλούσα ελθείν και απολαύσαι της αυτού ευχής και διδασκαλίας. Ο δε Μέγας Ευθύμιος εδήλωσεν αυτή, λέγων: Εμέ μεν εν σαρκί οράν έτι μη προσδοκήσης, συ δε, ω τέκνον, τι περισπά περί πολλά; Και νομίζω σε προ χειμώνος προς Κύριον αποδημείν` θέλησον τοίνυν διά του θέρους τούτου επισυνάξαι εαυτήν, και προς την έξοδον ετοιμασθήναι, και μη προσθήσης εν σαρκί ούσα εμού μνημονεύσαι, μήτε εγγράφως μήτε αγράφως, περί δόσεως λέγω ή λήψεως, αλλ' ότε εις των πάντων απέλθης Δεσπότην, εκεί μνημόνευσον μου, ίνα καμέ μετ' ειρήνης προσλάβηται, όταν θέλη, και ως θέλει η Αυτού φιλανθρωπία. Ταύτα ακούσασα η μακαρία Ευδοκία, ελυπήθη σφόδρα, μάλιστα επί τω λόγω ω ειρήκει, μη προσθήσης εμού μνημονεύσαι εγγράφως ή αγράφως` ηβούλετο γαρ καταλείψει αυτώ κατά διαθήκης πρόσοδον ικανήν` και δρομαίως επί την Αγίαν Πόλιν ορμήσασα, και τον αρχιεπίσκοπον μεταστελαμένη, και τα περί του Μεγάλου Ευθυμίου ρηθέντα διηγησαμένη, απλήρωτον όντα τον ναόν του Αγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου εγκαινισθῆναι παρεσκεύασε τη πεντεκαιδεκάτη Ιουνίου μηνός, και τούτω πολλήν αφορίσασα πρόσοδον, κύριον πάσης της διοικήσεως κατέστησεν τον Γαβριήλιον, και περιήχετο πάσας τας υπ' αυτής κτισθείσας εκκλησίας εγκαινίζουσα προσόδους. Τεσσάρων δε μηνών παρελθόντων μετά τον εγκαινισμόν ευσεβώς και θεαρέστως διαθεμένη, εις χείρας του Θεού το πνεύμα παρέθετο, μηνί Οκτωβρίω εικάδι, της τεσσαρεσκαιδεκάτης Ινδικτίωνος.

ΛΘ. Τω εννενηκοστώ της του Μεγάλου Ευθυμίου ηλικίας χρόνω, ο Μέγας πατήρ ημών Θεόκτιστος ησθένησεν ασθένειαν μεγάλην, εις ην και απέθανεν μηνί Σεπτεμβρίω Τρίτη αρχή της πέμπτης Ινδικτίωνος, πρεσβύτης και πλήρης ημερών. Ο μέντοι ηγιασμένος Ευθύμιος κατελθών επισκέψασθαι αυτόν και βαρέως ασθενούντα θεασάμενος, προσκαρτερήσας ημέρας τινάς τον δρόμον τελέσαντα και προς τον Θεόν εκδημήσαντα, τον τρισμακάριον εκήδευσεν. Ο δε αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος γνους τον μακάριον τελειωθέντα Θεόκτιστον, και τον Μέγαν Ευθύμιον τη κηδεία προσκαρτερούντα, προφάσεως δραξάμενος ασπάσασθαι αυτόν κατέρχεται μετά σπουδής, και το λείψανον του τιμίου πατρός καταθέμενος, τας χείρας κρατήσας του Αγίου Ευθυμίου κατεφίλει, λέγων: Από χρόνου επιθυμών τας αγίας τούτας χείρας καταφιλήσαι, και ιδού ηξίωσε με ο Θεός` και τανύν παρακαλώ σε, τίμιε Πάτερ, πρώτον μεν εύχεσθαι τω Θεώ, ώστε την εις εμέ πληρωθείσαν σου προφητείαν έως τέλους διαφυλαχθήναι, έπειτα δε συνεχώς γράφειν μοι και κελεύειν περί των δοκούντων. Ο δε Μέγας

Ευθύμιος μετά της προσηκούσης αὐτῷ θεόθεν χάριτος, ἀπεκρίνατο: Τούτο ἐγὼ τὴν μακαριότητα τὴν σὴν παρακαλῶ μνημονεύειν μοι ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν πρεσβείαις. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἔφη: Τούτο ἐγὼ μᾶλλον αἰτῶ, καὶ αἰτῶν οὐ παύομαι. Οἶδα γὰρ τῶν ἐν σοὶ θείων χαρισμάτων τὴν ἐνέργειαν καὶ τῆς τούτων πεπείραμαι δυνάμεως. Ὁ δὲ Γέρων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀπεκρίνατο: Συγχώρησον μοι, τίμιε πάτερ, καὶ δυσωπούμενος πρόνοιαν ποιῶν τούτου τοῦ μοναστηρίου. Καὶ λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος: Καὶ Θεοκτίστου τοῦ μακαρίου περιϊόντος σὺ οἶσθα τούτου τοῦ τόπου ἀντιλαμβανόμενος, ὁ καὶ συστησάμενος αὐτόν, καὶ ἅγιον ἐξ ἀγρίων παραστήσας αὐτόν τῳ Χριστῷ τῇ δυνάμει τοῦ ἐν σοὶ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ νυν σοὶ τὰ σα παρατίθημι. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ συνταξάμενος αὐτῷ ἀνῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μέγας Ευθύμιος Μάριν τὸν τοῦ Τερέβωνος θείον ἐνάρετον ὄντα καὶ ἤδη προβεβηκότα, ἄξιον κρίνας καὶ ἱκανώτατον ψυχᾶς ὁδηγήσαι πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, ἡγούμενον τῆς μονῆς καταστήσας ἀνῆλθεν εἰς τὴν Λαύραν αὐτοῦ ὅστις Μάρης ἐπὶ δύο χρόνους τῇ ἡγουμενείᾳ ἐπιμείνας, ἐτελεύτησε. Καὶ κατελθὼν ὁ Μέγας Ευθύμιος τὸν μὲν Ἀββάν Μάριν κατέθετο ἐν τῇ τοῦ Μεγάλου Θεοκτίστου θήκῃ, Λογγίνον δὲ τινὰ ἀξιέπαινον κατέστησε τῆς μονῆς ἡγούμενον.

Μ. Μετὰ μέντοι τὴν τελευτὴν τοῦ Μεγάλου Θεοκτίστου, τοῦ ἐπισκόπου Σκυθοπόλεως τελευτήσαντος Ὀλυμπίου, χειροτονεῖται Κοσμάς ὁ Σταυροφύλαξ ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, καὶ ὁ Χρύσιππος τὴν τοῦ Σταυροφύλακος ἐγχειρίζεται λειτουργίαν, ἵνα καὶ ἡ περὶ τούτου προφητεία πληρωθῇ τοῦ Μεγάλου Ευθυμίου ὃ ὅτι καμοὶ τῷ αμαρτωλῷ ἐπῆλθεν, ἐν θαύματι γεγονότι, εἰπεῖν ἐκεῖνο τὸ Γραφικόν: Διότι οὐ μὴ ποιήσῃ Κύριος Θεός πρᾶγμα, εἰ μὴ ἀποκαλύψῃ πρὸς τοὺς δούλους τοῦ Προφήτου αὐτοῦ. Οὗτος τοίνυν ὁ μακαρίτης Κοσμάς μεγάλῳ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παλαιστινίων διέλαμψεν ἐπαρχία ἐπὶ τριάκοντα χρόνους, τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν κρατύνας τε καὶ φαιδρύνας εἰς δύναμιν ὃ δὲ τούτο ἀδελφός Χρύσιππος δώδεκα χρόνους ἀμέμπτως υπούργησεν ἐν τῷ Σταυροφυλακείῳ θαυμαστός συγγραφεὺς γεγονώς, ὁμοίως δὲ καὶ Γαβριήλιος ὁ πρεσβύτερος τε, ὡς εἴρηται, τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως, καὶ ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐπὶ εἴκοσι τέσσαρας χρόνους διαμείνας, κτίσας ἐαυτῷ μικρὸν μοναστήριον, ἐν τῇ ἐξ ἀνατολῶν κοιλάδι τοῦ σεβασμίου βουνοῦ τῆς Ἁγίας Ἀναλήψεως, ἀναχωρῶν ἐκεῖσε ἀπὸ τῆς ογδόης ἡμέρας τῶν Ἁγίων Θεοφανείων, καὶ ἡσύχαζεν ἕως τῆς τῶν Βαίων εορτῆς, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἁγίου Πατρός ἡμῶν Ευθυμίου, καὶ τελευτήσας ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ταῖς τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἡμέραις, ἐτάφη ἐκεῖσε ογδοήκοντα ἐτῶν γεγονώς, καὶ σημειοφόρος ἀναδειχθεὶς. Ευφυῆς δὲ λίαν ὑπάρχων καὶ φιλομαθής, ἔμαθε τε ὀρθῶς λαλεῖν καὶ γράφειν κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Σύρων φωνήν καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Μεγάλου Ευθυμίου ἐνταῦθα εἴρηται, ἐγὼ δὲ ἐπ' αὐτόν τὸν Πατέρα ἡμῶν ἐπανέρχομαι.

ΜΑ. Διηγῆσαντο μοι ὁ Ἀββάς Ἰωάννης ὁ ἡσυχαστής καὶ ἐπίσκοπος καὶ ὁ Ἀββάς Θαλέλαιος ὁ πρεσβύτερος, λέγοντες: Ὅτι ποτὲ ὄντων ἡμῶν εἰς τὴν πανέρημον, διηγείτο ἡμῶν ὁ μακαρίτης Σάββας, λέγων: ὅτι ὅτε ἤμην ἐν τῷ κοινοβίῳ μετὰ τοῦ μακαρίου Θεοκτίστου τὴν κοίμησιν, ἀνέβη μετὰ τοῦ Ἀββά Λογγίνου τοῦ ἡγουμένου ἡμῶν πρὸς τὸν Μέγαν Ευθύμιον, κατὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα, διὰ τὸ προπέμψαι αὐτόν ἐπὶ τὴν πανέρημον, καὶ πρόθυμον μὲν θεωρήσας ἔλαβε καμὲ μεθ' ἐαυτοῦ, καὶ ποιήσαντες εἰς τὸν Ρουβάν ἡμέρας τινὰς μετὰ τῶν περὶ Μαρτύριον καὶ Αἰμιλιανόν, ὄντας αὐτόθι σὺν ἡμῖν καὶ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, λαβὼν ἐμὲ καὶ τὸν μακαρίτην Δομετιανόν ὁ Μέγας Ευθύμιος ἐχώρησεν ἐπὶ τὴν ἐνδοστέραν ἔρημον, καὶ ἐν τῷ ταύτῃ ἡμᾶς διέρχεσθαι ἤλθομεν εἰς τόπους ἀνύδρους ἐκ ριζῶν μελαγρίων διαιτώμενοι. Εγὼ δὲ ἐτι ἄπειρος ὢν τῆς ἐρήμου διαγωγῆς, ἐδίψησα λίαν, ὥστε ἐκ τῆς πολλῆς δίψης μηκέτι μὲ δύνασθαι βαδίζειν. Στραφεῖς δὲ ὁ Μέγας Ευθύμιος καὶ θεωρήσας με

εκλιπόντα, εσπλαγχνίσθη και διεχωρήσας αυτόν αφ' ημών ως λίθου βολήν έπεσεν επί πρόσωπον δεόμενος του Θεού, και λέγων: Κύριε ο Θεός των δυνάμεων,δος ύδωρ εν γη διψώση, την δίψαν του αδελφού παραμυθούμενος` και μετά την ευχήν, λαβών το μικρόν σκαλίδιον, ο επιφερόμεθα διά τας των μελαγρίων ρίζας έβαλε μικρόν ορύσσει. Ως ουν εφάνη ύδωρ καλεί μοι και δείκνυσι μοι αυτό, και πιών και εις εμαυτόν ελθών εδόξασα τον Θεόν τον τοιαύτα θαυματουργούντα διά των Αγίων Αυτού.

ΜΒ. Προς τοις άλλοις χαρίσμασιν οις εκτήσατο ο Μέγας Ευθύμιος και τούτο εδωρήθη αυτώ, το προγνώναι την τε της κοιμήσεως ημέραν, και το τι μέλλει συμβαίνειν τω εαυτού τόπω. Εγώ ουν ουκ οκνήσω και τας περί της αυτού κοιμήσεως των Πατέρων διηγήσεις εκθέσθαι σαφώς. Τη ογδόη τοίνυν ημέρα των Αγίων Θεοφανείων, εν η μάλιστα έθος ην αυτώ εξιέναι επί την πανέρημον, συνελθόντες ότι τε προπέμψαι αυτόν, και μοι εξελθείν μετ' αυτού προσδοκώντες, εν οις ήσαν οι περί Μαρτύριον και Αιμιλιανόν και θεασάμενοι ότι ουδέν διετάξατο ή ητοιμάσατο, ως ην αυτώ έθος, λέγουσιν αυτώ: Ουκ εξέρχεσαι αύριον, τίμιε Πάτερ; Ο δε Άγιος απεκρίθη λέγων: Την εβδομάδαν ταύτην και τω Σαββάτω εξέρχομαι, προμηνύων την αυτού τελευτήν. Τη δε Τρίτη εκέλευσε παννυχίδα γενέσθαι της μνήμης του Αγίου Πατρός ημών Αντωνίου` εν η αγρυπνία λαβών τους πρεσβύτερους εις το διακονικόν, λέγει αυτοίς: Από του νυν άλλην αγρυπνίαν ου ποιώ μεθ' υμών εν τώδε τω σαρκίω, προσκέκληται γαρ με ο Θεός. Τοίνυν εξελθόντες πέμψατε μοι Δομετιανόν, και συνάξατε μοι το πρωι πάντας εν ταύθα τους Πατέρας. Και πάντων παρ' αυτώ συναχθέντων, είπεν: Αδελφοί μου αγαπητοί, εγώ μεν πορεύομαι εις την οδόν των Πατέρων μου, υμείς δε εάν αγαπάτε με, ταύτας φυλάξατε τας εντολάς. Αρχήν και τέλος πάσης αγαθοεργίας την ειλικρινήν αγάπην διά παντός κτίσασθε, σύνδεσμον ούσαν της τελειότητος` ώσπερ γαρ ουκ ενδέχεται άρτον βρωθήναι χωρίς άλατος, ούτως αμήχανον χωρίς αγάπης αρετήν κατορθώσαι. Πάσα γαρ αρετή διά αγάπης και ταπεινοφροσύνης βεβαιούται, πείρα και χρόνων και χάριτι` η μεν τοι ταπεινοφροσύνης ύψοι, η δε αγάπην του ύψους πεσείν ουκ εά, επείπερ ο μεν: ``Ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται`` [Λουκά, ιη, 14]. ``Η αγάπη ουδέποτε εκπίπτει`` [Α' Κορ. ιγ, 7], μέζων δε εστίν η αγάπη της ταπεινοφροσύνης` διά γαρ την προς ημάς αγάπην εταπείνωσεν εαυτόν ο Θεός Λόγος καθ' ημάς γεγονώς. Διό οφείλομεν αδιαλείπτως αυτώ εκ θελήματος εξομολογείσθαι, και ύμνους αναπέμπειν και ευχαριστίας, μάλιστα ημείς οι πραγμάτων κεχωρισμένων βιωτικών και ποικίλων, ου μόνον διά τας προς αυτόν συνθήκας, αλλά και υπέρ αυτής της ημών απερισπάστου ζωής, ούτω της κοσμικής συγχύσεως` διόπερ την της ψυχής καθαρότητα, και την του σώματος αγνείαν και την ειλικρινή αγάπην πάση σπουδή προσοίσωμεν αυτώ. Και ταύτα ειπών, ηρώτα αυτούς, λέγων: Τίνα βούλεσθαι έχειν ηγούμενον; Οι δε συμφώνως εψηφίσαντο Δομετιανόν. Και λέγει ο Μέγας Ευθύμιος: Τούτο ουκ έστι δυνατόν. Δομετιανός γαρ ου μένει μετ' εμέ εν τώδε τω βίω, ει μη ημέρας επτά. Και εκπλαγέντες οι πατέρες, ότι ούτω μετά παρρησίας τα μέλλοντα προμήνυνεν, Ηλίαν τινά οικονόμον της κάτω μονής Ιεριχούντιον τω γένει, αιτούνται ηγούμενον` ο δε Μέγας Ευθύμιος λέγει αυτώ επί πάντων: Ιδού πάντες οι Πατέρες εψηφίσαντο σε Πατέρα εαυτών και ποιμένα` πρόσεχε, τοίνυν σε αυτώ και παντί τω ποιμνίω σου, και τούτο πρώτον γίνωσκε, ότι ηυδόκησεν ο Θεός κοινόβιον ταύτην γενέσθαι την Λαύραν, και τούτο γίνεται ου μετά πολύν χρόνον, και διετάττετο εν ποίω τρόπω οικοδομηθήναι μέλλει το κοινόβιον, και περί της τούτο συστάσεως και ξενοδοχείας και της εις τον της ψαλμωδίας κανόνα σπουδής, και περί του μη αμελείν των εν θλίψει αδελφών, και μάλιστα υπό λογισμών βαρουμένων, αλλά και διεγείρειν αυτούς και νουθετείν` και ταύτα μεν προς τον προβληθέντα ηγούμενον. Κηρύσσει δε πάλιν λέγω: Αδελφοί μου αγαπητοί, τον πυλώνα του μέλλοντος κτίζεσθαι κοινοβίου μη κλείσητε από παντός ανθρώπου και την ευλογίαν χορηγήσει υμίν ο Θεός. Τας εντολάς μου ατρώτους φυλάξατε, και

εάν εύρω παρρησίαν προς Θεόν, ταύτην πρώτην αίτησιν αιτώ παρ' αυτού είναι με το πνεύματι μεθ υμών, και των μεθ' υμάς έως του αιώνος. Και ταύτα ειπών, απέλυσεν άπαντας πλην Δομετιανού.

ΜΓ. Μείνας ουν τας τρεις ημέρας εν τω διακονικώ τη νυκτί του Σαββάτου εκοιμήθη εν ειρήνη και προσετέθη προς τους Πατέρας αυτού, πρεσβύτερος και πλήρης ημερών. Λέγεται δε περί αυτού ότι την το είδος αυτού αγγελικόν, η έξις άπλαστος, το ήθος πραυτατον, η δε φαινομένη του σώματος αυτού όψις στρογγυλοειδής τε υπήρχε, και φαιδρά και λευκή και ευόμματος' ην δε υποκόλοβος την ηλικίαν και ολοπόλιος, έχων τον πώγωννα μέγαν φθάνοντα έως της κοιλίας ή οι οδόντες ή έτερον μέλος αυτού το παράπαν εβλάβη, αλλά στερρός τε και πρόθυμος ων ετελειώθη. Η δε τελείωσις αυτού γέγονε κατή την εικάδα του Ιανουαρίου μηνός της ενδεκάτης Ινδικτίωνος από μεν κτίσεως κόσμου αφ' ουπερχρόνος ήρξατο τη του ηλίου φορά μετρείσθαι έτος πέμπτου εξηκοστού ενεακοσιοστού πεντάκιςχιλιοστού, από δε της του Θεού Λόγου ενανθρωπήσεως και κατά σάρκα γεννήσεως, έτος πέμπτου εξηκοστού τετρακοσιοστού, κατά τους συγγραφέντας χρόνους υπό των Αγίων Πατέρων Ιππολύτου τε του παλαιού και γνωρίμου των Αποστόλων και Επιφανίου του Κυπρίου, και Έρωνος του φιλοσόφου και ομολογητού. Ο δε χρόνος της αυτού εν σαρκί ζωής, ούτως εστί' εξ αποκαλύψ εως γεννηθείς, και τριετής γεγονώς αφιερώθη τω Θεώ εν αρχή της βασιλείας Θεοδοσίου του Μεγάλου, και διελθών διά πάντων των εκκλησιαστικών βαθμών ήλθεν εις Ιεροσόλυμα τω εικοστώ ενάτω της εαυτού ηλικίας και πονήσας εν τη ερήμω έτη εξήκοντα οχτώ, τελευτά ετών ενενηκοντα επτά, επί της πέμπτης Λέοντος του βασιλέως υπατείας, τω εξ και δεκάτω έτει της αυτού βασιλείας. Φήμη δε διαδραμούσα καθ' όλης της περιχώρου συνήγαγεν άπειρον όχλον μοναχών τε και λαϊκών' ου μην άλλα και ο αγιώτατος αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος παραλαβών πλήθος κληρικών τε και στρατιωτών παρεγένετο εις την λαύραν, μεθ' ου παρήσαν Χρύσιππος τε και Γαβριήλιος και Φείδος ο διάκονος. Συνήχθησαν δε πάντοθεν και οι της ερήμου αναχωρηταί, εν οίς ην και ο Μέγας πατήρ ημών Γεράσιμος' πολλά δε παράδοξα θαύματα εποίησεν ο Θεός εις το Άγιον αυτού λείψανον, ώστε θαυμάζειν τον αρχιεπίσκοπον και τους παρόντας, και μέχρι ώρας ενάτης μη ισχύειν αυτό καταθέσθαι, έως ου στρατιώται κατ' επιτροπήν του αρχιεπισκόπου εδίωξαν τον όχλον, και ούτως οι Πατέρες ενέβαλον αυτόν εν γλωσσοκόμω, και κατέθεντο εν τόπω τινί επιτηδείω. Μαρτύριος δε και Ηλίας έκλαιον τε και εθρήνουν την στέρησιν του Πατρός. Τούτους ο αρχιεπίσκοπος διά της παραθέσεως Χρυσίππου του Σταυροφύλακος προετρέψατο πυκνάζειν αυτό, και καταλείψας εν τη λαύρα Φείδον τον διάκονον ως οφείλοντα φροντίζειν της οικοδομής του κοιμητηρίου, προς το μετατεθήναι το τίμιον λείψανον εις πρέποντα τόπον, ανελθών εις την Αγίαν Πόλιν, απέστειλε τεχνίτας και την εις την οικοδομήν υπουργίαν άπασαν.

ΜΔ. Ο δε Μέγας Δομετιανός, ο του Αγίου Πατρός ημών γνήσιος μαθητής ο εν κοινοβίω ευδοκμήσας και εν τη λαύρα ανδραγαθήσας και εν ταις ερήμοις διαπρέψας, και υπέρ τα πεντήκοντα έτη τω Αγίω Πατρί διακονησάμενος, ο συναθλήσας αυτό επί της γης και συμβασιλεύειν αξιωθείς εν τη των ουρανών βασιλεία, ο ευάρεστος τω Θεώ και δόκιμος τοις ανθρώποις αναδειχθείς, ουκ απέστη του τόπου ένθα κατέκειτο το τίμιον λείψανον του Αγίου Πατρός έως συμπληρώσεως έξ ημερών' και εν τη νυκτί της εβδόμης ημέρας, επιφαίνεται αυτό ο Μέγας Ευθύμιος εν δόξη μεγάλη, φαιδρώ τω προσώπω λέγων: Δεύρο εν τη ετοιμασμένη σοι δόξη δυσωπηθείς γαρ ο Δεσπότης Χριστός εχαρίσατο μοι τω είναι σε συν εμοί' και ταύτα ακούσας ο Δομετιανός, ελθών εις την εκκλησίαν και την οπτασίαν τοις πατράσιν διηγησάμενος εκοιμήθη εν χαρά. Ο δε διάκονος Φείδος πολλήν σπουδήν θέμενος ωκοδόμησεν τω κοιμητήριον εν τω τόπω του σπηλαίου, ένθα εν αρχή ησύχαζεν ο Μέγας Ευθύμιος' όπερ σπήλαιον

καταλύσας εν μόνοις τρισί μισίν έκτισεν οίκον μέγαν και θαυμαστόν και κεκαμαρωμένον, και εν μεν τω μέσω την του Αγίου θήκην πεποίηκεν, εκατέρωθεν δε εσκεύασε θήκας ηγουμένων τε και πρεσβυτέρων, και λοιπών οσίων ανδρών. Ο δε αρχιεπίσκοπος προπέμψας την τε επικειμένην πλάκα μετά της αργυράς χώνης και τα κυκλούντα κάγκελα, κατήλθεν εις την λαύραν, και μετήνεγκε το τίμιον λείψανον εις τον ετοιμασθέντα τόπον, οικείαις βαστάξας χερσί, και τούτο καταθέμενος ασφαλώς, προς το μηδένα δύνασθαι ανοίξαι και [το] λείψανον αποσυλήσαι, επέθηκεν την πλάκα πήξας την χώνην υπεράνω τους στήθους αυτού` ήτις χώνη από τότε μέχρις της σήμερον αναβλύζει παντοδαπάς ευεργεσίας τοις μετά πίστεως προσιούσι. Γέγονε δε η του λειψάνου μετάθεσις μηνί Μαιω εβδόμη, και ούτως ο αρχιεπίσκοπος την σύναξιν επιτελέσας Μαρτύριον και Ηλίαν μεθ' εαυτού λαβών, εις την Αγίαν Πόλιν, πρεσβυτέρους της Αγίας εχειροτόνησεν Αναστάσεως.

ΜΕ. Καλεί δε με ο καιρός διηγήσασθαι πως η του Μεγάλου Ευθυμίου λαύρα εις Κοινοβίου τάξιν μετεσκευάσθη` του πρώτου ενιαυτού πληρωμένου από της Ευθυμίου του Μεγάλου κοιμήσεως, ο ευσεβέστατος βασιλεύς Λέων, Λέοντα τον εγγονόν αυτού, κομιδή νήπιον όντα διάδοχον της βασιλείας καταλείψας ετελεύτησεν, όντινα επί ολίγους μήνας της βασιλείας επιζήσαντα, Ζήνων ο γεννήσας αυτόν διεδέξαντο τελευτήσαντα. Τότε δη Βασιλίσκος τις τυραννήσας, Ζήνωνος επί την Ισαυρίαν φυγόντος, και την βασιλείαν αρπάσας ποιεί εγκύκλιον κατά της εν Χαλκηδόνι Συνόδου. Τω δε έκτω της του Μεγάλου Ευθυμίου κοιμήσεως χρόνω, ο μεν Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος ετελειώθη εν Χριστώ εν αρχή του Ιουλίου μηνός. Ζήνων δε ο βασιλεύς εις την βασιλείαν υπέστρεψε Βασιλίσκον χειρωσάμενος. Τότε δη Μαρτύριος, ο ανωτέρω πολλάκις μνημονευθείς, την πατριαρχείαν διαδεξάμενος, παρρησιαστικώτερον γράφει τω βασιλεί Ζήνωνι και Ακακίω αρχιεπισκόπω Κωνσταντινουπόλεως περί τε της των αποσχίστων ακαταστασίας, και των υπ' αυτών εν τη Αγία Πόλει γενομένων νεωτερισμών.

Τότε γαρ οι καταληφθέντες εν τη Αγία Πόλει αποσχίσται Γεώργιον αρχιμανδίτην έχοντες, παραπλήσια της πάλαι υπό Θεοδοσίου τολμηθείσιν επεχειρουν διαπράξασθαι, τω ρηθέντι εγκυκλίων επερειδόμενοι. Και αποστέλλεται Φείδος ο διάκονος μετά των γραμμάτων εν Κωνσταντινο υπόλει` όστις Φείδος τας του πατριάρχου δεξάμενος αποκρίσεις, κατελθών εις Ιόππην και επιβάς πλοίω διαπερόντι εις Κούρικον, και κατά το παρθενικόν γεγονώς πέλαγος, του πλοίου σαναρπασθένος ναυαγίω περιέπεσε, νυκτός επικειμένης. Και ο θέλων αυτόν σωθήναι Θεός, ωκονόμησε ξύλου τινός αυτόν επιλαβέσθαι` εν τοιαύτη γένει θλίψη και ανάγκη γεγονώς, υπόμνησις του Θεού και του Μεγάλου Ευθυμίου λαβών, προσηύχετο λέγων: Ο Θεός των δυνάμεων ο πάντα τα δυσχερή ευχερή ποιών διά των ευχών του οσίου Ευθυμίου εξελού με εκ της φρικτής ταύτης και φοβερωτάτης ανάγκης` και πάλιν έλεγεν: Όσιε Πάτερ Ευθύμιε ιδού καιρός βοηθείας, βοήθησον μοι και λύτρωσαι με εκ ταύτης της ανάγκης` και ταύτα τω Φείδω επόντι επιφαίνεται ο Μέγας Ευθύμιος περιπατών επί των υδάτων. Εμφόβου δε του Φείδου γεγονότως, λέγει ο Μέγας Ευθύμιος: Μη φοβού, εγώ ειμί Ευθύμιος, ο του Θεού δούλος` γίνωσκε δε ότι ουκ ευθεία η οδός σου ενώπιον του Θεού, ουδέ γαρ τίνα όνησιν φέρει τη μητρί των εκκλησιών το σε νυν ανέρχεσθαι εν Κωνσταντινουπόλει. Πορεύου τοίνυν, και το μεν αποστείλαντι σε είπε: Μηδέν περί των αποσχίστων το σύνολον μεριμνήσεις, παρά γαρ εν Κυρίου γίνεται εν ταύταις η τελεία ένωσις, και επί της σης ιεραρχίας εν Ιεροσολύμοις, μία ποιίμνη ενός ποιμένος` αυτός δε άπελθε επί την εμή λαύραν και κοινόβιον ωκοδόμησον, εν ω τόπω το εμόν ωκοδομήσας κοιμητήριον, τα κελλία πάντα εκ θεμελίων καταλύσας` ου γαρ βούλεται ο Θεός λαύραν είναι εν εκείνω τω τόπω, κοινόβιον δε μάλλον την λαύραν γενέσθαι ευδόκησεν.

ΜΣΤ. Ταύτα ακούσας ο Φείδος συνέθετο τω αγίω ούτω ποιείν, ουκ ήδει δε ότι αληθές εστί το γινόμενον διά του Αγίου, εδόκειν δε όραμα βλέπειν ο Μέγας Ευθύμιος σκεπάσας αυτόν τω εαυτού παλλίω απέλυσεν εν ειρήνη. Και αναρπασθείς ο Φείδος, και, ως οίμαι, κατά τον Αββακούμ μετάρσιος γεγονώς, εν ριπή οφθαλμού ευρέθη εις την Αγίαν Πόλιν, μηδενός των ανθρωπίνων αισθανόμενος, και εισελθών εις τον εαυτού οίκον, και το θεόσδοτον εκείνο παλλίον αποθέμενος, όπερ ην περιβεβλημένος, και τα ίδια ιμάτια ενδυσάμενος, το μεν παλλίον άφαντον γέγονε, αυτός δε εις εαυτόν ελθών, λέγει: Νυν οίδα αληθώς ότι απέστειλεν Κύριος τον Άγιον αυτού και εξείλατο με από πικρού θανάτου. Και ταύτα διηγησάμενος τη εαυτού μητρί, φιλοχρίστω ούση, και ακούσας παρ' αυτής ότι όσα συνέθου τω Αγίω ανυπερθέτως ποίησον, εισελθών προς τον αρχιεπίσκοπον πάντα καθ' εξής διηγήσατο. Ο δε θαυμάσας απεκρίθη λέγων: Όντως προφήτης Κυρίου εστί ο Μέγα Ευθύμιος, τούτο γαρ πάσιν ημίν προείπε, μέλλων εν Χριστώ τελειούσθαι· άπιθι τοίνυν επί την του κοινοβίου οικοδομήν και έχεις καμέ εν πάσι. Λαβών ουν ο Φείδος έναν μηχανικόν και πλήθος τεχνιτών και υπουργίαν πολλήν κατέβη εις την λαύραν και ωκοδόμησε το κοινόβιον, και περιετείχισε και οχύρωσεν αυτό· και την μεν παλαιάν εκκλησίαν αριστητήριον πεποίηκε, και υπεράνωθεν την νέαν ωκοδόμησεν εκκλησίαν, έκτισε δε και πύργον ένδον του κοινοβίου οχυρώτατον εν ταύτω και ωραιότατον· συνέφθασε δε εν τω μέσω είναι του κοινοβίου το κοιμητήριον. Τη δε κοινοβίου τοποθεσίαν καλήν ούσα του οράσθαι διά την ενάρετον ομαλότητα, και μοναχοίς προς άσκησιν επιτηδείαν διά την των αυτής αέρων ευκρασίαν τε και μεσότητα, διαγράψαι τω λόγω πειράσομαι. Σοφώς τοίνυν εστί λόφος σμικρότατος εξ ανατολής τε και δύσεως, περιερχόμενος υπό δύο κοιλάδων σμικροτάτων, συνερχομένων κατά το νότιον μέρος και αλλήλαις ενουμένων· επί μέντοι το βόρειον μέρος πεδιάς εστί λίαν τερπνοτάτη επί τρισί περίπου ηπλωμένοι σταδίοις. Της δε πεδιάδος προς βορράν χειμάρρους εστί καταφερόμενος εξ αυτής που της ανατολικής ρήξεως του σεβασμίου βουνού της Αγίας Χριστού του Θεού ημών Αναλήψεως. Και ταύτην δε την πεδιάδα ότε πύργος εστήρικται και το του κοινοβείου εκβάλλον θυρωρείου· και έστιν ο τόπος όλος ήμερος, πάνυ θαυμάσιος, μέσος ως ειρηται. Των γαρ ψυχροτέρων τόπων υπάρχει θερμότερος, των δε καυματηρών ψυχρότερος· ου μην αλλά και των λίαν ξηροτέρων τόπων υπάρχει υγρότερος.

ΜΖ. Πληρωθείσης δε της του κοινοβίου οικοδομήσ τε και κοσμήσεως εν μόνοις τρισίν έτεσι τη πολυχειρία και σπουδή, εβούλοντο οι πατέρες κατ' αυτήν την ήμέραν, καθ' ην μετετέθη το θείον και τίμιον λείψανον του Οσίου Πατρός ημών Ευθυμίου και εν τω καινώ κατετέθη κοιμητηρίω, την εκκλησίαν και το κοινόβιον εγκαινίσαι, αλλ' εστενοχωρούντο ύδωρ μη έχοντες· ολιγομβρίας γαρ γενομένης κατά ταύτην την έρημον, ο λάκκος ύδωρ ουκ εδέξατο. Και του μαιου μηνός εισεληλυθός, της αυτής ερήμου μόλις τω χειμῶνι βρεχομένης, ως ίσασιν οι πολυχρόνιον πείραν αυτής εσχκότες, εικότως βροχή ου προσεδοκάτο· διό εν απορεία πολλοί γεγονότες οι περί τον ηγούμενον Ηλίαν και τον διάκονον Φείδον, εδήλασαν τω τε αββά Λογγίνω της κάτω μονής και τω αββά Παύλῳ ηγουμένῳ όντι της του Μαρτυρίου μονής, αποστείλαι τα άλογα των αμφοτέρων μοναστηρίων, όπως μετά των αλόγων των ημετέρων μετακομίσωσιν ύδωρ από Φαρών, και ητοιμάζοντο τη νυκτί εξιέναι από του κρούσματος· εν η νυκτί φαίνεται ο Μέγας Ευθύμιος τω μακαρίτη Ηλία, λέγων: Και διατί αμελήσαντες ουκ εδεήθητε του Θεού, ολιγόπιστοι; Μη ουκ ισχύει η χειρ Κυρίου δούναι ημίν ύδωρ; εκ της ακροτόμου πέτρας εξαγαγών ύδωρ Θεός λαώ απειθούντι και αντιλέγοντι και διψώντι, τω Σαμψών από σιαγόνας όνου αναβρύσας ύδωρ, ου δώσει και υμίν χρήζουσι; Ναι, λέγω υμίν, δώσει, εάν μετά πίστεως αιτήσητε αυτόν. Μη τοίνυν τα άλογα επί το ύδωρ πέμψητε, αλλ' επιρρίψατε επί τον Θεόν την μέριμναν υμών· και σήμερον προ ώρας τρίτης γεμίζονται υμών οι δύο μεγάλοι λάκκοι. Αναστάς ουκ και διηγησάμενος

το όραμα τω τε μακαρίτη Φείδω και πάσι τοις λοιποίς, απέστειλε τα άλογα εις τους τόπους αυτών. Ότε ουν ο ήλιος ανέτειλεν ανέβη νέφος και εξεχύθη όμβρος πολύς κύκλω του μοναστηρίου και μόνον, και προ ώρας τρίτης εγεμίσθησαν οι δύο μεγάλοι λάκκοι, και ευθύς επαύσατο η βροχή. Ο ταοίνυν αρχιεπίσκοπος Μαρτύριος γνους το γενόμενον θαύμα, μετά σπουδής παραγένονεν εις τον εγκαινισμόν του μοναστηρίου, και γέγονεν η αγρυπνία μετά λαμπράς φωταγωγίας` και ποιούντες την σύναξιν κατέθεντο επί το θυσιαστήριον λείψανα Αγίων και καλλινίκων μαρτύρων, Ταράχου, Πρόβου, και Ανδρονίκου, μηνί Μαιω εβδόμη, έτους δεκάτου από της του Μεγάλου Ευθυμίου κοιμήσεως. Χρόνου δε τινός διελθόντος ο διάκονος Φείδος επίσκοπος χειροτονήθη πόλεως Δώρων προσαγορευομένης.

ΜΗ. Δίκαιον δε ηγούμαι εν τω παρόντι λόγω επιμνησθήναι της των εν Ιεροσολύμοις αποσχίστων τελείας ενώσεως, προς το δείξαι εναργώς τα παρά του Μεγάλου Ευθυμίου εν τη θαλάσση ρηθέντα, εις τον αυτόν δηλωθέντα καιρόν. Του γαρ αρχιεπισκόπου Μαρτυρίου τη γενομένη εν τη θαλάσση οπτασία, και υποσχέσει του Μεγάλου Ευθυμίου πιστεύσαντος, και πάσαν μέριμναν αποτιναξαμένου, ολίγων ημερών διελθουσών, ο ανωτέρω μνημονευθείς Αββάς Μαρκιανός εν τοις περί την Αγίαν Βηθλεέμ τόποις ήδη κοινόβιον συστησάμενος πάντας τους αποσχίστας αυτοθι συναθροίσας, εκ θείας τινός επιπνοίας κινηθείς, λέγει προς αυτούς: Έως πότε πατέρες, φιλονικούμεν διελείν το σώμα της εκκλησίας, μη επιστάμενοι το τέλειον θέλημα του Θεού` σκοπήσωμεν τοίνυν εαυτούς μήπως οιόμενοι την βασιλικήν κατέχειν οδόν, ανοδία οδεύομεν` το γαρ οίεσθαι λύειν το είναι. Εαυτούς τοίνυν δοκιμάσωμεν, ει εσμέν εν τη πίστει, και τω Αποστολικώ ακολουθούντες υποδείγματι. Βάλωμεν κλήρους εκ προσώπου των επισκόπων και των μοναχών, και ει μεν ο κλήρος επί τους μοναχούς έλθη, μείνωμεν όπερ εσμέν, ει δε επί τους επισκόπους τη εκκλησία κοινωνήσωμεν. Και τούτων ούτως λεχθέντων, πομονοήσαντες έβαλον τους κλήρους, και έπεσεν ο κλήρος επί τους επισκόπους` και πληροφορηθέντες άπαντες εκ συμφώνου ήλθον εις την Αγίαν Πόλιν, εκδεδοκότες εαυτούς προς τη Αγία Εκκλησία ενώσει. Ο δε αρχιεπίσκοπος τούτους δεξάμενος εκέλεσθαι τα φώτα της Αγίας γενέσθαι Αναστάσεως, και επετέλεσεν πάνδημον εορτήν μετά παντός πλήθους, των τε μοναχών και των λοιπών, και γέγονεν ευφροσύνη μεγάλη εν ταις πλατείαις Ιερουσαλήμ, και επί της ενώσεως χαρά, και εκοινώνησεν άπαν το πλήθος των αποσχίστων, πλην Γερωντίου του αρχιμανδίτου επί τεσσαράκοντα πέντε έτη τα της μακαρίας Μελάνης μοναστήρια κυβερνήσαντος, και Ρωμανού του επί Θεκών μοναστήριον συστησάμενου` οίτινες τη αλόγω φιλονικία εμμέναντες, και διά τούτο των ιδίων εκβληθέντες μοναστηρίων ώδε κακείσε περιφερόμενοι ετελεύθησαν ακοινώνητοι` και ταύτα μεν ούτω γέγονεν επί της βασιλείας Ζήνωνος. Εν δε τοις Αναστασίου του βασιλέως χρόνοις, αι σκηναί των Σαρακηνών συστάσαι υπό του εν Αγίοις Πατρός Ευθυμίου, υπό βαρβάρων ηρημώθησαν` οι δε πρώτοι των εν αυταίς Σαρακηνών άλλας σκηνάς έκτισαν πλησίον της του Αββά Μαρτυρίου μονής εκκλησίαν εκείσε συστησάμενοι` αλλ` οι βάρβαροι πάλιν επελθόντες αυτοίς κακείσε τους μεν απέκτειναν τους δε ηχμαλώτευσαν, οι δε λοιποί εις διαφόρους εσκορπίσθησαν κώμας. Τότε γαρ γέγονε σύγχυσις μεγάλη και φοβερά κατά την χώραν ταύτην υπό της των βαρβάρων επιδρομής.

ΜΘ. Ο μεν ουν μακαρίτης Ηλίας, ο καλός της Ευθυμίου αγέλης ποιμήν, επί τριάκοντα και οχτώ χρόνους την μονήν κυβερνήσας, και πλείστα κατορθώματα εν αυτή διαπραξάμενος, ετελεύτησε. Στέφανος τις Άραψ τω γένει την ηγουμενείαν διεδέξατο, γνήσιον αδελφόν έχων Προκόπιον μεν ονομαζόμενον, της δε Καισαρέων εκκλησίας πρεσβύτερον` ούτινος τελευτήσαντος πάσαν ο Στέφανος την γονικήν περιουσίαν τω μοναστηρίω προσεκύρωσεν. Εν τοις αυτού χρόνοις Αντιοχεύς τις Καισάριος

καλούμενος και εν αρχαίς πολιταίς πολλάκις ευδοκίμησας, ελθών εις την Αγίαν Πόλιν και χρονοτιβήσας πάθει περιέπεσε σωματικώ δεινοτάτῳ, και ενεχθείς εις την μονήν και εκ του ελαίου της του σημειοροφόρου Ευθυμίου θήκης αλειψάμενος, πάσης σωματικής αθρόως απηλλάγη νόσου. Ταύτης ουν τυχών της ευεργεσίας πολλήν μεν προσήνεγκεν ευλογίαν, ετέραν δε υπέσχετο διδόναι καθ' ἑκάστον ενιαυτὸν ὁδεύων δε επί την Αντιόχειαν παρέβαλεν εν Τριπόλει Στεφάνῳ τῳ επισκόπῳ, ἵτινι διηγείτο περί τε της του Μεγάλου Ευθυμίου χάριτος και της εις αὐτὸν προελθούσης ευεργεσίας. Λέοντιος δε τις νεώτερος του επισκόπου ανεψιὸς ακούσας και αναπτρωθείς την διάνοιαν, ἦλθεν εις την μονήν και απετάξατο, και εν τη μοναχικῇ προκόψαντα αὐτὸν πολιτείαν, μεταπεμψάμενος ο ἐπίσκοπος Στέφανος ηγούμενος πεποίηκε του σεβασμίου οἴκου του Αγίου μάρτυρος Λεοντίου και διάδοχον της επισκοπῆς, ου μετὰ πολὺ καταλιπὼν ετελεύτησεν. Νείλος δε τις του μοναστηρίου πρεσβύτερος ἐπέμψατο εις Αντιόχειαν διὰ την υποσχεθείσαν παρὰ Καισαρίου ευλογίαν ὅστις εν Τριπόλει κατὰ πάροδον γεγωνῶς, και παρὰ Λεοντίῳ τῳ επισκόπῳ δεξιωθείς, ἐπίσκοπος χειροτονεῖται Ορθοσιάδος.

Ν. Ο δε πατὴρ ἡμῶν Στέφανος την Ευθυμίου μονήν αυξήσας και πλουτίσας εις δύναμιν, και εξακόσια νομίσματα εν χαράγματι εκ περιουσίας γονικῆς ταύτη καταλιπὼν ετελειώθη, μηνί Ιανουαρίῳ εικάδι δευτέρα, τον εικοστὸν πρῶτον εν τη ηγουμενείᾳ πληρώσας ενιαυτὸν. Θωμάς δε τις Απαμεύς την Ευθυμίου ἀγέλην παραλαβὼν ευθυνούσαν ἡλάττωσεν εν τοις αὐτοῦ χρόνοις. Ἦλθεν πάλιν εις την μονήν ο ενδοξώτατος Καισάριος, και υπ αὐτοῦ εις εσθιάσιν προτραπείς, και εν τῷ ἀρίστῳ παρ' αὐτοῦ ακούσας ὅτι ἔχομεν εν τῷ διακονικῷ μερίδας τινὰς του Τιμίου Ξύλου του πανσέπτου Σταυροῦ, ὥσπερ τῷ μοναστηρίῳ Κοσμάς τε και Χρύσιππος οἱ Σταυροφύλακες κατὰ καιροὺς ἐδωρήσαντο, ἐξ ὧν μερίδων ο ηγούμενος Στέφανος ἐνέβαλεν εις τον παρ' αὐτοῦ γεγονότα τῷ μοναστηρίῳ Σταυρόν, ολόχρυσον και διάλιθον, εἶπεν ο Καισάριος: Διὰ τον Κύριον αξιούμεν προσκυνῆσαι, και ἵνα δώσῃτε ἡμῖν μία μερίδα. Ο δε ηγούμενος τούτο ποιῆσαι συνθέμενος, λαβὼν αὐτοὺς εν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ της μεσημβρίας εν τῷ διακονικῷ ἡνοῖξαι τα αρβάρια των κειμηλίων, και προσκυνήσαντες οἱ περί Καισάριον ἔλαβον την μερίδα ἃ και εισελθόντες εις το ἐνδότερον του διακονικοῦ κελλίον προετράπησαν εις ἀγάπην. Θεόδοτος δε τις Γαλάτης, την του αριστηρίου διακονίαν ἐκτελὼν τούτοις υπηρετεῖ ὅστις εισερχόμενος διὰ του διακονικοῦ και εξερχόμενος, των αρβαρίων ανευγμένων τα ρηθέντα εξακόσια νομίσματα εν τρισὶν ὄντα Κοδρίοις ἀπὸ ἐνός των αρβαρίων κλέψας ἔμενεν υπηρετῶν ὁ μεν τοι ηγούμενος ἀπολύσαι θέλων τους περί Καισάριον, κλείσας μετὰ θορύβου τα αρβάρια και μη νοήσας το γεγονὸς ἀπέλυσεν ἐκείνους μετὰ ευχῆς. Ο δε Θεόδοτος ἔωθεν αναστάς προσεποιήσατο ὁργίζόμενος και κατεβόα του ηγουμένου, λέγων: Οὐκ ἐνὶ σωθῆναι εις τον τόπον τούτον, ὅτι πολὺς αὐτοῦ ἐστὶν ο περισπασμός. Και ἄλλα τινὰ φλυαρήσας, ἐξήλθεν του μοναστηρίου το χρυσίον ἔχων. Ανερχόμενος δε ἐπὶ την Αγίαν Πόλιν, ἀντίκρυ της μονῆς του Αββά Μαρτυρίου καθήσας και ἀπὸ ἐνός των κοδρίων πεντήκοντα νομίσματα λαβὼν, ἔθηκε τα τρία υποκάτω λίθου μεγάλου ἃ και σημειωσάμενος τον τόπον εισήλθεν εις τα Ἱεροσόλυμα, και μισθωσάμενος ἄλογα ἐπὶ ἰόππην, και δους τον αρραβῶνα κατέβη λαβεῖν το χρυσίον, και ἐγγίσας τῷ λίθῳ, ὑπὸ ὀφews φοβερωτάτου κάτωθεν του λίθου ἐξελθόντος, καταδιωχθείς ἐνεποδίσθη τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Και τῇ ἐξῆς πάλιν κατελθὼν ἐπὶ του αὐτοῦ θηρίου ἐπὶ πολὺ διάστημα διωχθείς, ου παρεχωρεῖτο τῇ Τρίτῃ πάλιν ἡμέρᾳ, πάλιν περί τον τόπον γεγονότα αὐτὸν ἐναέριος τις δύναμις ἐπελθοῦσα ἀσώματος, ὥσπερ βάκλῳ τινὶ πλήξασα ἐρριψεν κατὰ την ὁδὸν ἡμιθανή. Του Λαζαρίου δε τινὲς κατὰ τον τόπον γενόμενοι, τούτον ἐρριμένον ευρόντες εις την Αγίαν τε Πόλιν ἀνήγαγον και εν τῷ νοσοκομείῳ διήγαγον. Χρονοτιβήσας δε, των πόνων ἐπιτεινομένων, βλέπει τινὰ ἱεροπρεπῇ ὁργίλῳ προς αὐτὸν λέγοντα: Ἀδύνατον σοι ἐστὶν της κλίνης ταύτης ἀναστήναι, εἰ μὴ το κλαπέν χρυσίον τῇ

Ευθυμίου μονή αποδώσης. Τότε μεταστειλάμενος τον του μοναστηρίου ξενοδόχον ωμολόγησε περί του χρυσίου, και μαθόντες οι περί τον ηγούμενον Θωμάν, και Λεόντιον τον δευτερεύοντα, ανέβησαν εις την Αγίαν Πόλιν, και ακούσαντες παρ' αυτού ότι ουδείς δύναται εγγίσει τω τόπω, ένθα εστί το χρυσίον διά το κατοικούνν θηρίον, λέγει ο Αββάς Λεόντιος: ελθέ και δείξον ημίν τον λίθον μακρόθεν, ημείς γαρ τον όφιν εκείνον ου φοβούμεθα` και λαβόντες αυτόν ζώω επικαθήμενον [ήλθον] εις τον τόπον, και το μεν χρυσίον υπό τον λίθον εύρον πεφυλαγμένον, μηδαμώς του θηρίου φανέντος, τον δε Θεόδοτον αβλαβή απέλυσαν, τον παρ' αυτού χρυσόν σκορπισθέντα περιφρονήσαντες. Οκτώ τοίνυν χρόνους την Ευθυμίου του Μεγάλου μονήν κυβερνήσας ο Θωμάς ετελεύτησε μηνί Μαρτίω εικάδι Πέμπτη της πέμπτης Ινδικτιώνος, ετός εβδομηκοστού της του Μεγάλου Ευθυμίου κοιμήσεως. Λεόντιος δε την ηγουμένην παρέλαβεν, ο καμέ τον αμαρτωλόν εις την σεβασμίαν μονήν εισδεξάμενος.

ΝΑ. Όσα μεν ουν περί του θεοφόρου Ευθυμίου ήκουσα και έγνων, και οι Πατέρες μου διηγήσαντο μοι, ουκ απέκρυψαν από των τέκνων αυτών εις γενεάν ετέραν, αλλ' απήγγειλα και ανεγραψάμην, προς το ταύτα ταις μετέπειτα παραπεμφθήναι γενεαίς. Αναγκαίον δε ηγούμαι, και τα επί εμού γεγονότα θαύματα από της τούτου θήκης γραφή παραδούναι, έτι των ευεργετηθέντων περιόντων και των ταύτα θεασαμένων. Τα γαρ νυν ``επ όψει πάντων εκ της αυτού θήκης προερχόμενα θαύματα, ου μόνον αξιοθαύμαστα τυγχάνει, αλλά και αξιομνημόνευτα, πείθει γαρ τους εντυγχάνοντας, και τοις ήδη περί αυτού ρηθείσι μη απιστείν. Ποίω δε τρόπω και χρόνω την μονήν οικήσαι ηξιώθην, άνωθεν και εξ' αρχής ερώ. Έτους τοίνυν εξ και δεκάτου της παρούσης Θεοφυλάκτου βασιλείας εν κλήρω εκκλησιαστικώ καταλεγόμενος απεταξάμην εν τω της ημετέρας αγιωσύνης ευαγεί μοναστηρίω, ως και αυτός οίσθα, ω Πατέρων άριστε και φιλοτεκνότατε Γεώργιε, και του των μοναχών σχήματος διά της υμετέρας χειρός αξιωθείς, μετά ευχής και παραθέσεως ημών απελύθην επί τα Ιεροσόλυμα κατά τον Νοέμβριον μήνα, αφορμήν μεν ποιησάμενος θεάσασθαι τον γεγονότα εν Ιεροσολύμοις της νέας εκκλησίας εγκαινισμόν της πανενδόξου και Θεοτόκου Μαρίας, το δε αληθές ειπείνεπιποθήσας την έρημον οικήσας. Μέλλων δε εξιέναι εκ της Σκυθοπολιτών μητροπόλεως, εντολάς έλαβον παρά της εμής φιλοχρίστου μητρός μηδέν το σύνολον των εις ψυχήν συντεινόντων διαπράξασθαι χωρίς γνώμης και επιτροπής του Θεσπεσίου Ιωάννου του επισκόπου και ησυχαστού, οικούντος εν τη λαύρα του μακαρίου Σάββα, πάσαις λάμποντος ταις κατά Θεόν αρεταίς, μήποτε λέγουσα μοι, της του Ωριγένους πλάνη συναπαχθείς, εκπέσης εκ προοιμίων του ιδίου στηριγμού. Εγώ τοίνυν εν τη Αγία Πόλει γεγονώς, και τους Αγίους και σεβασμίους προσκυνήσας τόπους, συν τω Ζωοποιώ Ξύλω του Παναγίου Σταυρού, και προς τον μνημονευθέντα θεσπέσιον άντρα γενόμενος, και ακούσας παρ' αυτού ότι ει βούλει σωθήναι την του Μεγάλου Ευθυμίου οίκησον μονήν, και κατελθών διά της ερήμου εις τον Ιορδάνην, και παρά τοις εκείσε πατράσι χρονοτριβήσας, περί τον Ιούλιον μήνα, ενεχθείς εις τη του Μεγάλου Ευθυμίου μονήν εδέχθην υπό Λεοντίου του πατρός της μονής.

ΝΒ. Εν ταύταις δε ταις ημέραις ηνέχθη τις μοναχός από της μονής του Αββά Μαρτυρίου, υπό πνεύματος ακαθάρτου δεινώς ενοχλούμενος, από μεν της πρώτης Κιλικίας κώμης του μέσου ορμώμενος, Παύλος δε προσαγορευόμενος, και ετέθη εν τω κοιμητηρίω, παρά τη θήκη του Αγίου Πατρός ημών Ευθυμίου, ούτινος μετ' ολίγας ημέρας οφθέντος ε μεσονυκτίω, και το ακάρθατον πνεύμα απελάσαντος, ανελθών ο Παύλος εν τη εκκλησία, τη ώρα της νυκτερινής ψαλμωδίας, επί πάντων ημών εξομολογείτο τον Θεόν, κηρύττων το γενόμενον εις αυτόν θαύμα. Και γνόντες οι του κοινοβίου αυτόν, ήλθον αυτόν λαβείν` αυτός δε ου κατεδέξατο, αλλά μετά πάσης προθυμίας εξήει μεθ ημών εις τα έργα

του κοινοβίου. Και ποτέ όντων ημών έξω εις την έρημον συλλογής ένεκεν μανουθίων, ηρωτήθη παρ ημών ο Παύλος, πως και δι ην αιτίαν έπαθε, και ποίω τρόπω ιάθη` και τη προς ημάς αγάπη θαρρών` ανυποστόλως διηγείτο ημίν λέγων: Εγώ εις το κοινόβιον διακονίαν πιστευθείς, και εκ του σεπτού θυσιαστηρίου τα κλειδιά λαβών, τον του Θεού φόβου παρωςάμενος, τα μεν ενοςφισάμην, τα δε περιφρονήσας εσκόρπισας, αγνοών ότι πάντα τα των μοναστηρίων και των λοιπών αγίων οίκων τω Θεώ αφιέρωται. Πληρώσας τοίνυν την διακονίαν, και αποδούς τω αγίω θυσιαστηρίω τα κλειδιά, υπό τινών αδελφών προετράπη εις δείπνον` και πιών οίνον εις κόρον ήλθον του καθευδήσαι, και άφνω επέρχονται μοι αισχροί λογισμοί, και παραδεχόμενον ευρηκότες, τον νουν μου σφοδρώς διετάραξαν, και λοιπόν ούτως διεγενόμην ως συμπαρούσης μοι γυναικός, συνανακειμένης` τοις τοιούτοις ουν συνδυάζων λογισμοίς, αιφνίδιον φησί, θεωρών του δαίμονος την ενέργειαν ερχομένην κατ` εμού, ως νέφος σκοτεινόν, εξ ου την διάνοιαν σκοτωθείς έμεινα παιδευόμενος και βασανιζόμενος επί ημέρας πλείους υπό του δαίμονος` όντινα θρασυνόμενον κατ` εμού ημέραν εξ ημέρας, βλέποντες οι του κοινοβίου κατήγαγον με ενταύθα. Εγώ δε φησί, παρ` αυτή τη αγία θήκη τεθείς και πάραυτα εις συναίσθησιν ελθών, εδεόμην μετά δακρύων του Αγίου Πατρός ελευθερώσαι με του θλίβοντος με δαίμονος και καθαρίσαι με της τούτου ενεργείας. Τη ουν νυκτί, εν η είδετε με εν τη εκκλησία εξομολογούμενον ως επί ώραν πέμπτην της νυκτός προσηυχόμην μετά οίκτου και δακρύων` και γίνομαι ως εν εκστάσει και θεωρώ ότι ήμην εις τόπον ένδοξον και φοβερόν, ου την δόξαν αδύνατον τινά διηγήσασθαι, και εδόκουν φορείν επί την κεφαλήν μου κουκούλιον μελανόν και μαλλωτόν, όπερ ην κατά γραφικόν εργαλείον ακανθώδες μαλλίν έχον κεντούν μεν σφοδρώς και δεινώς βασανίζον` και του στόματος μου ανοιχθέντος είπον: Ελέησον με Άγιε Πάτερ Ευθύμιε, και ελευθέρωσον με εκ της επικειμένης μοι συμφοράς. Και παραυτίκα θεωρών τον Άγιον, φωτί απαστράπτοντα, πολión την τρίχα, υποκόλοβον την ηλικίαν, έχοντα τον πώγωνα μέγαν, την όψιν στρογγυλοειδή και τους οφθαλμούς χαροποιούς, φορούντα ιμάτιον μελανώτερον και κολοβώτερον του κολοβίου, κατέχοντα τη χειρί ράβδον, λέγοντα μοι: Τι μοι παρενοχλείς, τι θέλεις ίνα σε ποιήσω; Εμού δε μετά φόβου ειρηνότοτος ελεηθήναι παρακαλώ, απεκρίνατο μετά στυφότητος: Επείσθης ότι ουδέν δύναται λαθείν τον Θεόν; Έμαθες αφ' ων έπαθες ηλικόν κακόν εστί καταφρονείν διακονίας Χριστού, και ως έτυχε φέρεσθαι εν μοναστηρίω; Έγνωνς ακριβώς ότι πάντα τα εν μοναστηρίοις ιερά τυγχάνει, ως όντα από καρποφοριών; Όσπερ τοίνυν οι καρποφορούντες μοναστηρίω Θεώ προσφέρουσι και παρ` αυτού λαμβάνουσι τον μισθόν, ούτως οι κακοί χρώμενοι τοις τω Θεώ προσενηχθείσιν αυτόν αδικούσι και παρ αυτού αξίως παιδεύοντα` ει γαρ ο Ανανίας εκείνος συν τη εαυτού γυναικί εκ των ιδίων, ων τη κοινωνία προσήνεγκον νοςφισάμενοι μετά τοσαύτης κατακρίσεως τω βλέμματι εναπέθανον, ποίας τεύξεσθαι συγγνώμης ο από αλλοτρίας προσφοράς νοςφιζόμενος; Πλην εάν δίδως μοι λόγον του μηκέτι αδικείν πράγμα μοναστηρίου διαφέρον, αλλά και φυλάττεις εαυτόν από συνδυασμού αισχρών λογισμών, παρακαλείται ο Θεός και ιάται σε, φιλόανθρωπος γαρ εστί και ου βούλεται τον θάνατον του αμαρτωλού, ως το επιστρέψαι και ζην αυτόν [Ιεζ. ΙΗ, 23]. Τούτο γαρ σοι συνέβη ότι διακονίαν ιερών πραγμάτων πιστευθείς, και ουκ εφύλαξας τω Θεω τα πιστά, αλλά παρέδωκας αυτόν τη φιλαργυρία νοςφισάμενος εκ των σοι πιστευθέντων, και τη κενοδοξία σκορπίσας αδέως τα του Θεού και τη φιληδονία τοις αισχροίς συμμεινόμενος λογισμοίς` διό και εγκαταλειφθείς υπό της του Θεού χάριτος εκλυδωνίσθης επί τοσούτον υπό της πονηροτάτης ταύτης τρικυμίας, ώστε σε ναυαγίω δαιμονικώ πεσείν δεινοτάτω. Ταύτα φησίν ακούσας εγώ δέδωκα αυτώ λόγον μη αδικήσαι ποτέ μοναστήριον ή έτερον ευκτήριον οίκον` τότε εμβριμησάμενος ο Άγιος και του κουκουλίου του μελανού δραξάμενος μόλις αυτό ανέσπασεν εκ της εμής κεφαλής, όπερ εφαιnéτο εν τη χειρί αυτού ως μικρός αιθίοψ, πυρ εκ των

οφθαλμών εκπέμπων` και κατανοήσας θεωρώ εν τη γη έμπροσθεν αυτού βόθρον βαθύτατον λίαν, και φοβερώτατον, εν ω βόθρω κατηκόντισεν ο Άγιος τον αιθίοπα` και στραφείς προς με, λέγει μοι: Ίδε υγιής γέγονας μηκέτι αμάρτανε, αλλά πρόσεχε σε αυτώ, ίνα μη χείρον τι σοι γένηται [Ιωάννης, ε, 14]. Εγώ δε εις εαυτόν ελθών ηυχάριστησα τω Θεώ, και από τότε ουδέν προσήγγισε μοι πονηρόν` ταύτα ημείς παρά Παύλου ακούσαντες τον Θεόν εδοξάσαμεν, και την χάριν του σημειοφόρου Ευθυμίου εθαυμάσαμεν.

ΝΓ. Ως από σταδύων δύο της του Μεγάλου Ευθυμίου μονής δύο λάκκοι μεγάλοι εισί πάλαι από των Αμμοραίων ορυχθέντες, ους ύστερα ο Μέγας Ευθύμιος ηνίκα εν σαρκί υπήρχεν ανανεώσας το μεν ενί στόμα, τη θύρα επέθηκε προς υπηρεσίαν των της αυτού λαύρας πατέρων, τον δε έτερον παρεχώρησε τοις υπ` αυτού βαπτισθείσι Σαρακηνοίς προς καιρόν τακτόν. Εν ταύταις δε ταις ημέραις λείψεως υδάτων γενομένης ησφαισάμεθα των του μοναστηρίου λάκκον` των δε δύο φυλάρχων των υποσπόνδων Ρωμαίοις Σαρακηνών, και ακαταστασίας ούσης βάρβαροι διασπαρέντες κατά την έρημον ταύτην πολλά αθέμιτα έπραξαν, άπερ ίσασιν οι πολλοί` και καθημένων ημών εν μία έμπροσθεν του θυρωρείου έρχονται δύο των βαρβάρων μετά τινός χριστιανού Θαλάβα καλουμένου, του σπέρματος όντος των υπό του Μεγάλου Ευθυμίου βαπτισθέντων πάλαι Σαρακηνών έχοντες μετ` αυτών βάρβαρον τινά δεινώς δαιμονιζόμενον, και έλεγεν ημίν ο Θαλάβας όντι τούτων ελθόντων ποτίσαι τας ιδίους καμήλας κα τον της μονής λάκκον ησφαισμένον ευρόντων ούτως βαρβαρικώτερον κινηθείς λαβών λίθον μέγαν έκλασε την θύραν και άμα τω ταύτην κλασθήναι κρουσθείς υπό δαίμονος έπεσε και έμεινε σπαράσσων εαυτόν` ταύτης της συμφοράς την αιτίαν μαθών δια του τόπου, φησί, παριών είπον αυτοίς. Φέρετε αυτόν εις την μονήν και γνώτε και ίδετε ότι ουκ ενδέχεται τινά αδικούντα τα πράγματα της αυτού μονής λαθών. Ταύτα ημείς παρά Θαλάβου ακούσαντες τον πάσχαντα εις το κοιμητήριον καταγαγόντες εθήκαμεν παρά τη θήκη του Αγίου Πατρός, και ταύτη προσκαρτερήσαντες αυτόν εκθάρισεν ο Άγιος της του δαίμονος ενεργείας και ψυχικώς εφώτισεν` έγνωμεν γαρ τούτον μετ ολίγας ημέρας αξιωθέντα του αγίου βαπτίσματος.

ΝΔ. Ο μνημον ευθείς Θαλάβας εν τω Λαζαρίω οίκω, θυγατέρα αδελφού ιδίου υπό ακαθάρτου πνεύματος ενοχλουμένην κατένεγκας εις το μοναστήριον, και επί τρεις ημέρας προσκαρτερήσας αυτώ αλειφομένην καθ' εκάστην ημέραν εκ του αγιάσματος της του Αγίου πτρός ημών Ευθυμίου θήκης, τη τρίτη ημέρα σπαραχθείσαν αυτήν και αποθεραπευθείσαν και τελείως καθαρισθείσαν απολαβών απήλθε μετά χαράς εις τα ίδια.

Άλλου δε Σαρακηνού του αυτού κτήματος ορμωμένου Αργώβ καλουμένου, νέμων ο υιός πρόβατα κατά την έρημον υπό δαίμονος ληφθείς μετά κραυγής τον Άγιον επεκαλέσατο Ευθύμιον, όστις την όψιν έχων υπό του πονηρού πνεύματος εξεστραμμένην ενεχθείς εις την μονήν και τεθείς προς τη θήκη του σημειοφόρου πατρός εν ολίγαις ημέραις και του δαίμονος εκθαρίσθη και την της όψεως διαστροφήν ανωρθώθη.

Γυνή τις από Βηταβουδισών της Κώμης καθημένη εν τω οίκω του ανδρός αυτή εν μεσημβρία εκρούσθη υπό δαίμονος χαλεπωτάτου, και έμεινε σεληνιαζομένη επί επτά μήνας` ο δε ταύτης ανήρ επένθει και εσκρουθόπαζεν επί τη αφορήτω συμφορά της ιδίας γυναικός. Έννοιαν δε λαβών περί του Αγίου κατήγαγεν αυτήν εις το μοναστήριον, και διά το μη εισέρχεσθαι γυναίκας ένδον, έμεινεν η γυνή έμπροσθεν του μοναστηρίου τρία νυχθήμερα, νηστεύουσα και προσευχομένη εκτενώς και καθ' εσπέραν λαμβάνουσαν αγίασμα από της του Αγίου θήκης, και το ύδωρ της ασβέστου κανδήλας

πίνουσα, και ούτως ελευθερώθη από του δαίμονος, φανέντος αυτή τρίτη νυκτί και ειπόντος: Ἴδε υγιής γέγονας, πορεύου εις τον οίκον σου. Και από τότε κατέρχεται ευγνωμόνως κατ' ενιαυτόν εις το μοναστήριον ευχαριστούσα τω Θεώ και τω Αγίω, και καταφιλούσαν την φλοιάν του θυρωρείου, και ποιούσα υπέρ ευχαριστίας τοις εν τω μοναστηρίω πατράσι αγάπην.

ΝΕ. Ην τις εν τω μοναστηρίω αδελφός, τω μεν γένει Γαλάτης, την δε προσηγορίαν Προκόπιος, όστις προ πολλών ετών πνεύμα πονηρόν έσχεν ένδον κεκρυμμένον αεί φοβούν αυτόν και άλλα τινά ενεργούν εις αυτόν, ως αυτός ημίν διηγήσατο. Ότε ουν εδέχθη εις την μονήν και την του Αγίου προσεκύνησε θήκην ηλέγχθη το πνεύμα και εις το εμφανές ηνέχθη, και ο Προκόπιος εφανερώθη δαιμόνων και ερύσσετο πυκνώς, και εδεσμείτο την γλώσσαν..... ημίν δε εν πάνυ εβιάζετο λαλήσαι τυπτο..... πόλλα λέγω, και τούτον εθεράπευσε, δαίμονα απήλασσε και τον δεσμόν της γλώσσης διέλυσεν, όστις μέχρι του νυν μένει εν τω μοναστηρίω σωφροσύνη και υπομονή διαπρέπων μετά πάσης σεμνότητος, και απλώς ειπείν τον ζυγόν του Χριστού φέρων κατά δύναμιν.

Εν μία ουν των ημερών καθεζομένων ημών και μάλλον καθαριζόντων εις το θυρωρείον, θεωρούμεν τινά ξενικόν ροίζων μεγάλω ελαυνόμενον υπό πνεύματος πικροτάτου, και ερχόμενον επί το μοναστήριον, έκραζεν δε και έλεγεν ούτως: Τι εμοί και σοι δούλε του θεού Ευθύμιε, που με έλκεις; Ουκ εξέρχομαι. Και ούτως έρρηξεν αυτόν έμπροσθεν του θυρωρείου. Αναστάντες δε ημείς συν τω θυρωρώ Βαβύλα λεγομένω, μόλις μετά βίας ισχύσαμεν τούτον καταγαγείν εις το κοιμητήριον κρίζοντα και ούτω λέγοντα: Τι αποφέρετε με προς τον πολέμιον μου; τι λαμβάνετε με προς τον εχθρόν μου; τι σύρετε με προς τον καίνοντα με; Ω βία! Ου πορεύομαι μεθ' υμών, εξέρχομαι, ου μένω. Και ούτω μετά κόπου κατενεχθέντα τον ξενικόν έρρηξε πάλιν επί την θήκην του Αγίου, ώστε κείσθαι άφωνον έως εσπέρας, όστις πρωί ανέστη και εγεύσατο φρονών και συνετός διαλεγόμενος, ελευθερωθείς παντοίας πάσης δαιμονικής επηρείας και ηρωτήθη μεθ' ημών λεγόντων αυτώ: Πώς ήλθες ενταύθα, και τι έκραζες χθες; απεκρίνατο λέγων: Ότι ούτε οίδα τι λέγετε, ουδέ πώς ήλθον ώδε. Και ταύτα ημείς ακούσαντες τον Θεόν εδοξάσαμεν τον δοξάσαντα τους αγαπώντας Αυτόν.

ΝΣΤ. Ην τις πρεσβύτερος εν τω μοναστηρίω Αχθάβιος ονομαζόμενος από Βηταγαβαίων από δώδεκα σημείων της Γαζαίων διακειμένης κώμης ορμώμενος, όστις τεσσαράκοντα πέντε χρόνους εν τη μονή πληρώσας των του Κυρίου εντολών εργάτης ανεδείχθη ανεπαίσχυντος. Τούτω τοίνυν τω Αββά Αχθαβία αδελφός τις εστί γνήσιος εν τη μνημονευθείση κώμη Ρωμανός καλούμενος ούτινος Ρωμανού..... ανήρ τις φθόνω σατανικώ κατερχόμενος..... αρπάσαι, και του σκοπού αποτυχών, απομανείς κατ' αυτού απέρχεται εν Ελευθερουπόλει και προσομιλεί γόητι τινί επιθυμών αποκτείνει τον άνδρα. Και ο μεν γόης λαβών το ικανόν εχρήσατο ταις διαβολικαίς μαγανείαις, ο δε Ρωμανός εξελθών εν τω ιδίω αγρώ μετά τινών εργατών κακεί ναρκήσας εισήχθη εις τον ίδιον οίκον, και της νόσου κατά μικρόν προκοψάσης υδρωπιάσας εβαρήθη, και υπό των ιατρών απεγνώσθη. Των δε συγγενών παρακαθεζομένων αυτώ και κλαιόντων, ανοίξας τους οφθαλμούς, παρεκάλεσεν άπαντας εξελθείν απ' αυτού. Και στρέψας εαυτόν προς το τείχον καθάπερ ο Μέγας εκείνος Εζεκίας ποτέ [Δ Βασιλειών, Κ., 2] προσήύξατο λέγων: Ο Θεός των δυνάμεων ο ειπών ``Όταν αποστραφής, στενάξης, τότε σωθήσης [Ησαια, Λ, 15]``, Αυτός επιβλέψας επ' εμέ τον ανάξιον εξελούμαι εκ της επικειμένης μοι συμφοράς. Και πάλιν έλεγε: Άγιε πάτερ Ευθύμιε, ποιήσον έλεος εις εμέ, και δεήθητι του Θεού λυτρωθήναι με εκ της δε πικροτάτης με νόσου. Ταύτα και τα τοιαύτα ειπών και επευξάμενος, γίνεται εν εκστάσει, και θεωρεί τινά μοναχόν ολοπόλιον λέγοντα αυτώ: Τι θέλεις ίνα ποιήσω σοι; Ο δε φόβω και χαρά συσχεθείς λέγει:

Τις ει συ Δέσποτα; Και φησί προς αυτόν: Εγώ ειμί Ευθύμιος, ο νυν μετά πίστεως κληθείς παρά σου` μη ουν δειλιάσης, αλλά δείξον με τι πάσχεις. Του δε την κοιλίαν υποδείξαντος, τους δακτύλους εις ορθόν συζεύξας ο φανείς, και ώσπερ ξίφει διχοτομήσας τον τόπον εξήνεγκεν εκ της γαστρος πέταλον κασσιτερινόν έχον χαρακτήρας τινάς, και τίθησιν αυτά ενώπιον αυτού επί τραπέζιου τινός` και τον τόπον τη χειρί καταμάξας απήλειψε το διχοτόμημα και απεθεράπευσε, και λέγει αυτός: Τούτο σοι συνέβη επειδή πολλών παρελθουσών ημερών ούτε εις εκκλησίαν εισήλθες, ούτε τοις θείοις προσήλθες μυστηρίοις και διά τούτο καταδυναστεύθης` απελθών γαρ τις εις Ελευθερούπολιν δαίμονας κατά σου εμισθώσατο, οίτινες σου αμελούντος της σε αυτού σωτηρίας ίσχυσαν κατά σου. Ιδού τοίνυν ηλέησε σε ο Θεός, μηκέτι αμέλει της προσευχής σου. Και ταύτα ειπών αφανής εγένετο. Ο δε Ρωμανός εις σε αυτόν ελθών παραυτίκα αναστάς αποκατέστη υγιής` και καλέσας τους ιδίους πάντα τα της οπτασίας εξηγήσατο, οίτινες την αθρόαν μεταβολήν θεασάμενοι εδόξασαν τον Θεόν, τον παρέχοντα τοις Αγίοις χαρίσματα. Ο μέντοι Ρωμανός λαβών αυτούς εισήλθεν εις την μονήν, και προσκυνήσας την θήκην του σημειοφόρου πατρός ημών Ευθυμίου εξηγήσατο ταύτα πάντα τω τε μακαρίτη Αχθαβία, και τω ηγουμένω, και πάσιν ημίν. Και ούτω την θαυματουργίαν κηρύξας υπέστρεψεν εις τα ίδια` κατ` αυτήν την της θαυματουργίας ημέραν πάνδημον εορτήν εν αυτή τη κώμη επετέλει, μνήμην ποιούμενος της διά του θεοφόρου Ευθυμίου εις αυτόν ελθούσης ευεργεσίας.

ΝΖ. Από σταδίων δέκα της λαύρας Φαρών, κώμη τις εστί κατά το ανατολικόν μέρος Φαράν καλουμένη, όθεν, ως οίμαι, και η λαύρα την επωνυμίαν εδέξατο. Ανήρ τις εκ ταύτης ορμώμενος Κυριακός καλούμενος, ποιμνιον έχων εν τη ερήμω βοσκόμενον, έλαβε και παρά τινός πτωχού της αυτής κώμης δέκα θρέμματα, προς το τη ίδια ποιμνη ταύτα συμβόσκειν, συμφώνου τινός μεταξύ αυτών προελθόντος. Χρόνου δε διελθόντος, ο μεν πτωχός υπό τινός χρείας κατεπειγόμενος πωλήσαι τα ίδια πρόβατα ηβουλήθη` ο δε Κυριακός οχτώ αντί των δέκα παρείχε. Του δε λέγοντος, δέκα είναι τα παρ αυτού παρασχεθέντα θρέμματα, ηρνείτο ο Κυριακός` φιλονεικούντων τοίνυν και διαμαχομένων αυτών μεσίται τινές μεταξύ γεγονότες όρκον αυτοίς προέτειναν, διαλύσαι την μάχην βουλόμενοι` του δε ομνύνειν καταδεξαμένου, ο πτωχός εις την θήκην του Αγίου Ευθυμίου αιτεί τον όρκον γενέσθαι. Και δη τάξαντες ημέραν ήρχοντο επί το μοναστήριον, και φθασάντων αυτών την βασιλικήν οδόν την καταβαίνουσα από Ιερουσαλήμ εις Ιεριχώ, ως διηγήσατο ημίν ύστερον ο τον όρκον δεξάμενος, αναφανέντος του μοναστηρίου, βλέπων εκείνον εκδιδούντα τη επιορκία διακριθείς λέγει αυτός: Άγωμεν, υποστρέψωμεν, αδελφέ, ιδού επληροφορήθην εφόσον εφθάσαμεν έως ώδε ελθείν. Ο δε ουκ ηνέσχετο υποστρέψαι` ως ουν εισήλθον εν τω μοναστηρίω ώμοσεν ο ελεεινός κατά της θήκης του σεβασμίου πατρός, και εξήλθε του μοναστηρίου μηδέν κακόν έχων. Ενόμιζε δε λαθείν τον Θεόν μάλλον δε αυτός λήθην του Θεού λαβών, ως αληθώς: ``Είπεν άφρων εν τη καρδιά αυτού ουκ έστι Θεός [Ψαλμός, ΙΓ, 1]. Της ουν μίας ημέρας παρελθούσης τη Δευτέρα νυκτί περί ώραν έκτην ανέκειτο μόνος εις τον ίδιον οίκον γρηγορών, και ματαίοις λογισμοίς ενασχολούμενος` και θεωρεί άφνω την θύραν του οίκου αυτού αυτομάτως ανοιγομένην, και τινά γέροντα μοναχόν εισερχόμενον φωτί λαμπόντα και τον οίκον φωτίζοντα, πέντε νεωτέρους έχοντα και ράβδον τη χειρί κατέχοντα, και λέγοντα προς αυτόν αυστηρά τη φωνή, και βλοσυρώ τω όμματι, είπε: Ανέλπιστε των ανθρώπων τι απηλθες ποιήσαι εις την Ευθυμίου μονήν` αυτός δε εφωμώθη, μηδέν εις απολογίαν ευρών. Ο δε Άγιος είπε τοις νεωτέροις: Επάρατε αυτόν. οι δε ευθέως κρατήσαντες αυτόν έτειναν εκ τεσσάρων, και δίδωσι τω πέμπτω την εν τη χειρί ράβδον, λέγων: Τύπτε αυτόν, και λέγε` μη επίορκος, μη αποστερήτης, μη καταφρονητής της του Θεού ανεξικακίας` ως δε επί πλέον τυπτόμενος εβασανίζετο, λέγει ο Άγιος τω τύπτοντι: Καλώς έχει και κρατήσας από των τριχών λέγει αυτός: Έγνωσ ανόσιε, ότι Θεός αποδιδούς εκάστω τα προς αξίαν; Ιδού

δη ταύτην την νυκτί την ψυχὴν σου απαιτούμεν ἀπὸ σου, αὐτὴν ἀπεστέρησας τίνι ἔσται; [Λουκάς, ΙΒ, 20].

Επειδὴ οὖν τῆς ανοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ ἐκαταφρόνησας, ἐθησαύρισας σὲ αὐτὸν τὴν οργὴν ταύτην, ἵνα ἀπὸ σου μάθωσιν ἅπαντες μὴ δὲν ἀποστερεῖν, μὴ δὲ ὅλως εἰς ὄρκον εαυτοῦς ἐκδιδόναι εἰ καὶ ἀληθεύει μέλλωσι· καὶ οὕτως ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ φόβῳ συσχεθεὶς ἐκράζε λέγων: Ἐλεήσατε με διὰ τὸν Θεόν. Καὶ συναχθέντες πρὸς αὐτὸν οἱ ἐγγύτατοι ταῦτε συμβάντα ἀκούσαντες, καὶ τὸν νῶτον σεσηπότα ἀπὸ τῶν πληγῶν θεωρήσαντες ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· ὄντινα παρακαλέσαντα ἀπενεχθῆναι εἰς τὴν μονήν, καὶ πολλὰ ἡμαρτηκέναι κατὰ τοῦ ἁγίου τόπου ὁμολογήσαντα, ἐπιθήσαντες ὄνως δύο σακκίων ἀχύρων μέσον, ἤγαγον εἰς τὴν μονήν, καὶ διηγησάμενοι ἡμῖν πάντα τὰ συμβεβηκότα ἔδειξαν καὶ τὰς ἐν τῷ νῶτῳ πληγὰς, καὶ εἶδομεν τὸν νῶτον αὐτοῦ ὡς ἀπὸ βουνέυρων πολλῶν ὄντα, διὰ τοῦτο φόβῳ συσχεθέντες οἱ τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ τότε οὐ συγχωροῦσι τινὰ ὁμνύειν ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Πατρὸς θήκῃ. Εκκεῖ δὲ μίαν ἡμέραν ποιήσαντες ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ μὴ ἰσχύσαντες ἐν τῷ κοιμητηρίῳ κοιμῆσαι αὐτόν, τῆς γαστρού λυομένης καὶ αἱμορροοῦσης καὶ τοῦ στόματος αἱμοῦντος πυκνότερον, λαβόντες αὐτόν ἡμιθανή ἐξήλθον, καὶ τὴν ἐξῆς ἐτελεύτησεν, ὑπόδειγμα τῶν μελλόντων ἐπιπορεύειν γεγινώς.

ΝΗ. Ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν τις ξενικός εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ φιλοφρόνως ξενοδοχηθεὶς εἰς τὸ μοναστήριον, περὶ τὸ μεσονύκτιον καταβάς εἰς τὸ κοιμητήριον τὴν ἀργυρὰν χώνην τοῦ σημειοφόρου πατρὸς ἤρε· καὶ ταύτην λαβὼν συνεξήλθε τοῖς ἀλόγοις τοῦ μοναστηρίου ἐν αὐτῇ τῇ νυκτί. Προκόπιος δὲ ὁ πρῶτος ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου, τὴν τοῦ θυρωρίου διακονίαν πεπιστευμένος, ἐξελθὼν πρῶτον, ἤρε τὸν τὴν χώνην κλέψαντα ἐστηλωμένον καὶ τρόπον τινὰ προσηλωμένον ἐμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου· καὶ μαθὼν τῆς στηλώσεως τὴν αἰτίαν εἰσήγαγεν αὐτόν εἰς τὴν μονήν, ὅστις ὡμολόγησεν ἡμῖν ὅτι διάστημα μιλίων τριάκοντα σχεδὸν περιπατήσας καὶ ἰκανῶς συγκλασθεὶς τα μεθόρια τοῦ μοναστηρίου οὐκ ἴσχυσε παρελθεῖν. Ἡμεῖς δὲ τὴν χώνην λαβόντες τὴν μεν δύναμιν τε καὶ ἀνεξικακίαν τοῦ σημειοφόρου πατρὸς ἐθαυμάσαμεν, τὸν δὲ ἄνδρα ἐφοδιάσαντες, ἐνδεὴ ὄντα, ἀπελύσαμεν.

ΝΘ. Ταῦτα τα ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀναλεξάμενος ἀνεγραψάμην, ὥστε τοῖς ὀφθαλμοῖς εὐρακα συνάψας αὐτὰ τῆς ἐξ ἀκοῆς συναναγραφείσι, περὶ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας τοῦ Πατρὸς ἡμῖν, πρὸς τὸ γινῶναι τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ τὴν οσιότητα τὴν σὴν τὴν τῆς παρεδρευούσης τῇ Εὐθυμίου θήκῃ θείας χάριτος δύναμιν, καὶ ἀναλογίσασθαι ὅτι περ μαρτυρεῖ τῇ λαμπρότητι τῆς ἐκεῖνου ἐν σαρκὶ πολιτείας τα μετὰ τὴν ἐκεῖνου κοίμησιν ἐνεργούμενα θαύματα. Οὐ μόνον γὰρ ἡνίκα ἐν σαρκὶ υπήρχεν ἐθαυματούργει ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν, ὅτε τοῖς Ἀγγέλοις ἀνέμιχθη, μεγάλας ἐν ἡμῖν ἐργάζεσθαι θαυματοουργίας καὶ ἐν ἀμείνωνι λήξιν ὑπάρχων, οὐκ ἀπέστη ἡμῶν, ἀλλὰ μετὰ μείζονος βοηθείας κήδεται καὶ ἐπιμελεῖται ἡμῶν. Ὅθεν καγὼ ὁ ἀνάξιος αὐτοῦ δούλος πλειστάκις παρ' αὐτοῦ εὐεργετηθεὶς ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς, καὶ βλέπων τα ἐκ τῆς θήκης αὐτοῦ ἀναβλύζουσας εὐεργεσίας κατὰ διάνοιαν ἐκπληττόμενος ἐλογιζόμενος, ὅτι ἄρα πρὸς παρελθόντων ἀνθρώπων τούτων βίον καὶ ἐν τῇ εὐαρεστίᾳ τῷ Θεῷ κατορθώμασιν ὁ Ἅγιος οὗτος Εὐθύμιος τοιαύτης θείας τετύχηκε χάριτος; Ἐντεύθεν θερμωτάτην μοι ἐπήλθε ἐπιθυμία τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν καὶ διαγωγὴν καταμαθεῖν τε καὶ ἀναγράψασθαι. Καὶ δη ἡρώτων ἐπιμελῶς τοὺς κατὰ τὴν ἔρημον ταύτην θεοφόρους τε καὶ ἀρχαιοτάτους πατέρας, τα περὶ Εὐθυμίου μὲν τοῦ Μεγάλου ἀκριβῶς ἀκούειν μεμαθηκότας, τοῦ δὲ πανευφύμου Σάββα συγχρόνους τε καὶ συναγωνιστάς γεγονότας, καὶ ὅσάπερ ἐκάστω τούτων μαθεῖν καὶ ἀναλέξασθαι ἴσχυσα, οὐ μόνον τα Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου θαυματοουργήματα τε καὶ πεπολιτευμένα, ἀλλὰ καὶ τα περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα πολιτείας τε καὶ διαγωγῆς ἀναμειγμένα ἐν

διαφόροις χάρταις ανεγραψάμην ατάκτοις τισί και διηγήμασιν συγκεχυμένοις ὀλίγου δε τινός χρόνου διελθόντος και της Οικουμενικής Αγίας Πέμπτης Συνόδου εν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης και των Ωριγένους και Νεστορίου δογμάτων υπ' αυτής αναθεματισθέντων οι προενοικούντες την νέαν λαύραν της Ωριγένους αιρέσεως αντιλαμβανόμενοι, της τε καθολικής κοινωνίας απέστησαν και της νέας λαύρας εδιώχθησαν ἔν η νέα λαύρα ορθόδοξοι πατέρες, εκείνων αναχωρησάντων, κατώκισθησαν εκ τε της λαύρας του μακαρίου Σάββα και ετέρων ευαγών και ανεπιλήστων μοναστηρίων. Τότε δη γνώμη και επιτροπή του θεσπεσίου Ιωάννου του επισκόπου και ησυχαστού αποστάς του κοινοβίου την έναν ώκησα λαύραν, έχων μεθ' εαυτού τους περί Ευθυμίου και Σάββα εγγεγραμμένους χάρτας και κελευσθείς παρά της υμετέρας οσιότητος, μαθούσης περί των ειρημένων χαρτών, τα τούτοις εμφερόμενα κεφάλαια αρμοδίως συντάξαι μετά της ενδεχομένης φράσεως τε και τάξεως και αυτά αποστείλαι. Ἐμεινα περίπου δύο χρόνους εν ταύτῃ ησυχάζων τη νέα λαύρα και της εις τους χάρτας αδολεσχίας μη αφιστάμενος, και αρχήν της συντάξεως ηπόρουν ποιήσασθαι, και ως ιδιώτης και μηδόλως αχθείς διά παιδείας της έξωθεν, και ως άπειρος των θείων λογίων και βραδύγλωσσος. Αλλ' ο των θαυμασίων Θεός ο πάσαν τε γλώσσαν εμπήξας, και απόροις πόρον διδούς, και τα δυσχερή των γραμμάτων εξομαλίζων και τας μογιάλων γλώσσας τρανάς εργαζόμενος, παράδοξον τι πεποίηκε και επί τη εμή ταπεινώσει δι Ευθυμίου και Σάββα των θεραπόντων αυτού, εμού εξ απορίας λέγων τε και φράσεων καταλιπείν τους χάρτας διενθυμηθέντος, πλην προσευχή και δεήσει θερμοτάτην εχρώμην. Εν μία γαρ των ημερών επί της συνήθους καθέδρας καθεστῶτι μοι και τους χάρτας μετά χείρας έχοντι, περί ώραν δευτέραν της ημέρας επιφαίνονται μοι ύπνω κατεσχεθέντι οι όσοι πατέρες Ευθύμιος τε και Σάββας μετά στολής ιεροπρεπούς της συνήθους αυτοίς, και ήκουσα του εν Αγίοις Σάββα προς τον Μέγαν Ευθύμιον λέγοντος: Ιδού δη ο Κύριλλος σου τας χάρτας έχει μετά χείρας και σπουδήν ενδείκνυται θερμοτάτην, και τοσούτον ποιήσας και μοχθήσας, αρχή συντάξεως ποιήσασθαι ουκ ισχύει. Ο δε Μέγας προς αυτόν απεκρίθη, Ευθύμιος: Πως γαρ δυνήσεται την περί ημών ποιήσασθαι σύνταξιν μήπω ειληφώς χάριν προφορικού λόγου εν ανοίξει του στόματος; Του δε εν Αγίοις Σάββα ειπόντος: Καί δος autώ Πάτερ, την χάριν, επινεύσας ο Μέγας Ευθύμιος κι εκ του εαυτού κόλπου αλάβαστρον αργυρούν μετά μέλιτος εξαγαγών και εμβάψας εκ του αλαβάστρου δέδωκε τρίτον εις το στόμα μου ὃ του δε εμβληθέντος το μεν είδος υπήρχεν ελαίου, η γεύσις δε γλυκυτέρα ετύγχανε μέλιτος ὃ και όντως του θείου λογίου δήλωσις: `` Ως γλυκέα γαρ φησί, τω λάρυγγι μου τα λόγια σου υπέρ μέλι τω στόματι μου [Ψαλμός ΡΙΗ, 103]``, ώστε μεν εκ της αφάτου εκείνης γλυκύτητος διϋπνισθέντα έτι την πνευματικήν εκείνην ευωδίαν τε και γλυκύτητα επί χειλέων και του στόματος έχοντα, αρχήν ευθύς του προοιμίου της παρούσης ποιήσασθαι συγγραφής ὃ και ούτω τη τοιαύτῃ χάριτι τον περί Ευθυμίου του Μεγάλου διεξήλθον λόγο επειγόμενος και τη τοιαύτῃ χάριτι επερειδόμενος την υπόσχεσιν πληρώσαι και τα περί της του ουρανοπολίτου Σαββα πολιτείας τε και διαγωγής, εν δευτέρω λόγῳ. Αξιώ δε τους αμφοτέρους αυτούς προς τη δοθείσι χάριτι και πρεσβείαν υπέρ εμού ποιήσασθαι, και ιλασμόν των εμοί επτασμένων αιτήσασθαι όπως εύρων έλεος έμπροσθεν του βήματος του Χριστού. Αυτώ η δόξα συν τῷ Πατρί και τῷ Υἱῷ και τῷ Αγίῳ Πνεύματι, εις τους αιώνας. Αμήν.